

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫૦/-

વર્ષ : ૪૬મું
મે - ૨૦૨૧
અંક - ૫૧૬

મંગલ મંદિર ● મે-૨૦૨૧ ● ૧
(કુલ પાના : ૬૪)

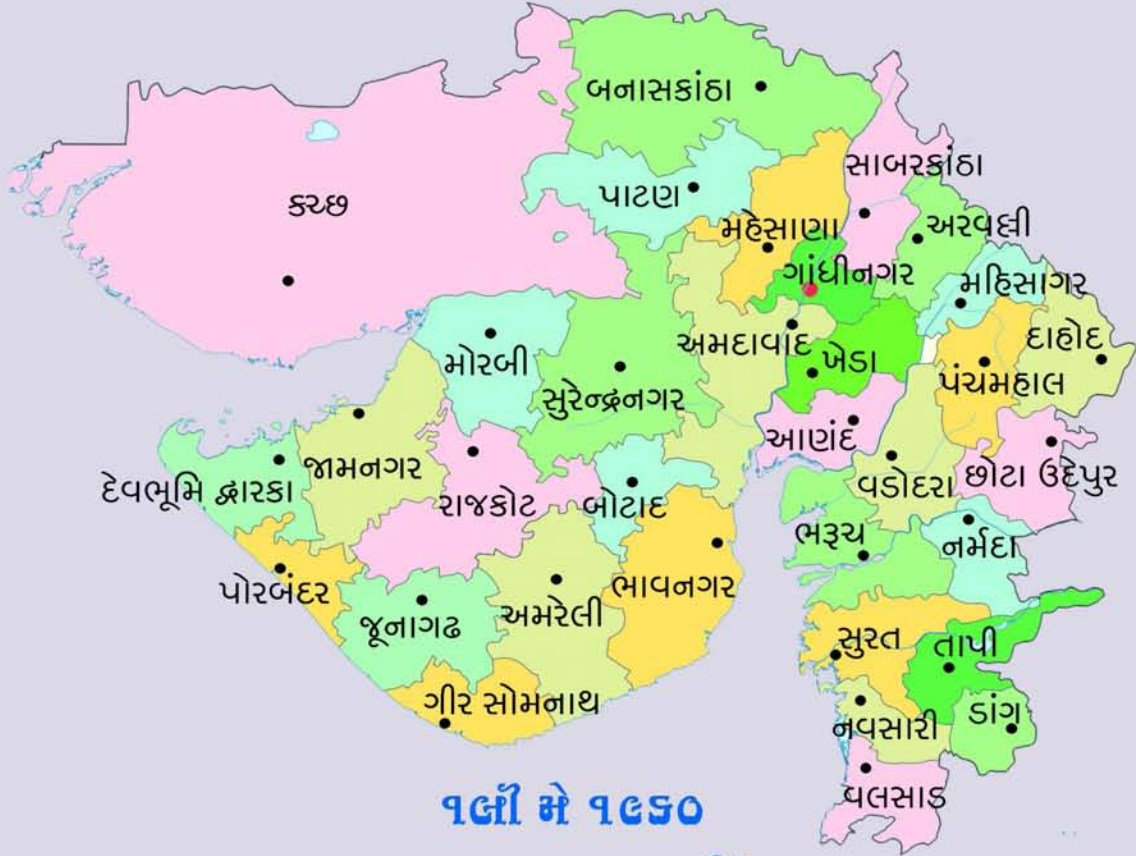

મંગલ મંદિર

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુખપત્ર
માસ્ક પહેરો, હાથને સાફ કરો વારંવાર
બે મીટરની દૂરી બનાવી રાખો

કોરોનાથી ગભરાહટ નહીં, સમજદારી
અને સતર્કતા એજ આપણી સલામતી

૧૯૫૦ મે ૧૯૬૦

ગુજરાત સ્થાપના દિન

મુખ્ય કાર્યાલય :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માતૃશ્રી સાકરબહેન સ્વજી મોરારજી લાલન (કોડાય-સુપ્રીમવાલા)

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

તંત્રી મંડળ : ૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬

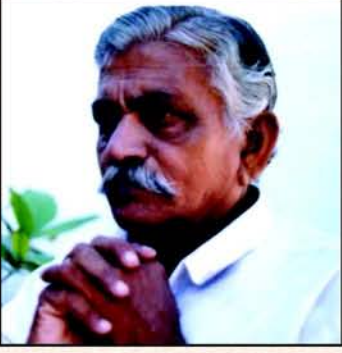
પ્રતાપ નારણજી દંડ - મુખ્ય તંત્રી

ફોન : (079) 4890 6001, 4890 6004, 4890 6006

દિનેશ આર. મહેતા - સહતંત્રી

Email : kjssmangalmandir@gmail.com • Web site : www.kuthchijainahd.org

કચ્છી સાહિત્ય જગતના લેખધારી કવિશ્રી 'તેજ'નું નિધન....

કચ્છમાં ગામ નલિયાના અને હાલે ગાંધીધામ નિવાસી મૂર્ધન્ય બુદ્ધિગર્ગ સાહિત્યકાર અને કચ્છી કવિશ્રી તેજપાલ ધારશી શાહ (નાગડા) કવિ 'તેજ'નું તા. ૧૬-૦૪-૨૧ના રોજ અવસાન થયું છે. તેમના અચાનક નિધનથી સાહિત્યકારોમાં અને ગુજરાતની વિવિધ સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ કરતી સંસ્થા બૃહસ્પતિ કાવ્યધારા તથા સાહિત્ય મંડળમાં આઘાતની લાગણી ફેલાઈ હતી. તેમના લગભગ ૪૦ જેટલા કચ્છી સંગ્રહ પ્રગટ થયા છે. એમની બોલી અને લેખનમાં કચ્છી સાહિત્ય ભાષાની મીઠાશ છલકાતી હતી. જે આત્મશક્તિ સાથે કુદરતી બક્ષીસ હતી. તેવા કચ્છી ભાષાના સાહિત્યકાર અને પક્ષીવિદ્ની વિદાયથી, પૂરી ન શકાય તેવી મોટી ખોટ પડી છે.

કવિ તેજને ઘણા પુરસ્કારો અને સન્માન પ્રાપ્ત થયા છે. તે પૈકી મુખ્ય વિગતની નોંધ લઈએ તો... ૧૯૮૩માં મુંબઈ સમસ્ત કચ્છી સમાજ દ્વારા સન્માન, 'કચ્છ શક્તિ'નો સાહિત્ય રત્ન એવોર્ડ, ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી - ગાંધીનગર દ્વારા પુરસ્કાર, રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર 'ભાષા સન્માન' - કેન્દ્રિય સાહિત્ય અકાદમી તરફથી સન્માન. આ ઉપરાંત કચ્છ જિલ્લાની વિવિધ સંસ્થાઓ દ્વારા અનેક પુરસ્કાર તેમને અર્પણ થયા છે.

કચ્છી સાહિત્ય જગતના આ ઝળહળતા સિતારાને 'મંગલ મંદિર' પરિવાર પુષ્પાંજલિ અર્પે છે. પ્રભુ તેમના આત્માને પરમ શાંતિ આપે અને એમના કુટુંબીજનોને આ દુઃખ સહન કરવાની શક્તિ આપે તેવી પ્રાર્થના.

કચ્છના શ્રી દિલીપ આચાર્ય 'દિલકશ', શ્રી વિપુલ જોશી 'કચ્છી બેફામ' વગેરે સાહિત્ય રસિકોએ તેમની સેવાને બિરદાવીને શબ્દાંજલિ આપી હતી.

તજડા લેખકશ્રી મુરજી ગનશી ગડાનું તા. ૨૪-૦૩-૨૦૨૧ના વડોદરા ખાતે દુઃખદ નિધન થયું છે

॥ ભાવાંજલિ ॥

સ્વ. મુરજી ગડા મૂળ કચ્છના વતની હતા. તેમનો ઉછેર મહારાષ્ટ્રના અંતરિયાળ વિસ્તારમાં થયો હતો. મુંબઈ યુનિવર્સિટીમાંથી બી.ઈ. (મિકેનિક) થયા અને એ જ ક્ષેત્રમાં અમેરિકામાં એમ.એસ. કરી ત્યાં કન્સલ્ટન્સી કરી હતી. વીસેક વર્ષ અમેરિકામાં ગાળી છેલ્લે વડોદરામાં સ્થાયી થયા હતા. તેઓ જીવનને થોડી જુદી નજરે નિહાળનાર વ્યક્તિ હતા. 'અભિવ્યક્તિ' બ્લોગ ઉપરના તેમના લેખ ઘણા પ્રિય થયા છે. તેમના પુસ્તકો 'માન્યતાની બીજી બાજુ', 'કુદરતને સમજીએ', 'શોષણ અને વૈશ્વિક પ્રવાહો' અને 'વિચારવા જેવી વાતો'માં રેશનાલિઝમની ઊંડી અસર જોવા મળે છે.

'મંગલ મંદિર' સામયિકમાં ઘણા લાંબા સમયથી તેમના બુદ્ધિગમ્ય તથા તાર્કિક લેખો પ્રકાશિત થતા રહ્યા છે. તેમના અનેક લેખોને વાચકવર્ગ દ્વારા સારો પ્રતિસાદ પ્રાપ્ત થતો રહ્યો છે. તે અન્વયે જરૂર જણાય ત્યાં તેઓશ્રી વિગતવાર સ્પષ્ટતા પણ કરતા હતા. તેમની અચાનક વિદાયથી 'મંગલ મંદિર' પરિવારે એક ઉચ્ચ કક્ષાના સર્જકને ગુમાવ્યા છે, જેનો હંમેશાં રંજ રહેશે.

તેમના દિવ્ય આત્માને પ્રભુ શાંતિ બક્ષે અને તેમના પરિવારજનોને આ તીવ્ર આઘાત જીરવવાની શક્તિ અર્પે એવી પ્રાર્થના.

— 'મંગલ મંદિર' પરિવાર

છેલ્લા ૪૫ વર્ષથી દર મહિનાની ૫ તારીખે નિયમિતપણે પોસ્ટ કરવામાં આવતું “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”નું મુખપત્ર

“મંગલ મંદિર”

મુખ્ય કાર્યાલય

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, શ્રી બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૮૯૨, ૨૬૫૮૧૫૦૧

ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૬૫૮૨૦૬૦

ઈ-મેઈલ : kutchijainamd@gmail.com

વેબ-સાઈટ : www.kutchijainahd.org

તંત્રી

પ્રતાપ નારાણજી દંડ

સહ તંત્રી

દિનેશ આર. મહેતા

મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

અંકમાં પ્રસિધ્ધ થયેલ લેખો તથા અન્ય વિભાગની માહિતીઓ સાથે તંત્રીમંડળ સહમત છે તેમ માની લેવું જરૂરી નથી. રજૂ થયેલ વિચારો જે તે વ્યક્તિના હોય છે, જેની નોંધ લેવા વિનંતી.

લેખકોને નમ્ર વિનંતી

‘મંગલ મંદિર’માં પ્રગટ કરવા માટે વિપુલ પ્રમાણમાં લેખ સામગ્રી અમને મળતી રહે છે અને એટલે સ્વીકૃત કૃતિઓને પ્રગટ કરવાનું પણ સ્વાભાવિક રીતે વિલંબાય. મંગલ મંદિરના ધોરણને ધ્યાનમાં લઈ, પોતાની રચના મોકલતી વખતે લેખક સ્વવિવેક દાખવે તેવી વિનંતી છે.

એક સાથે એકથી વધુ કૃતિઓ ન મોકલવા વિનંતી.

ભાષાદોષ અને લાંબા લેખો અસ્વીકાર્ય બનશે તેની નોંધ લેવા વિનંતી. લેખમાં એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન (રિપિટેશન) ટાળવું જરૂરી છે. કૃતિની હસ્તપ્રત સ્વચ્છ અને સુવાચ્ય હોવી જોઈએ. આશા છે કે, આ બાબતમાં લેખક મિત્રોનો સહકાર અમને મળી રહેશે.

— મુખ્યતંત્રી

અનુક્રમણિકા

- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા કોરોના સંક્રમિત વ્યક્તિને ઓનલાઈન / ટેલિફોનિક ડૉક્ટરની સલાહ ૫
- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ “સક્ષમ” ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર દ્વારા ફી સાઈકોલોજિકલ કાઉન્સેલિંગ ૬

તંત્રી લેખ :

- સરકારી નીતિઓ લોકોના જીવન સુખી રાખવામાં કેવી ભૂમિકા ભજવે છે? દિનેશ આર. મહેતા ૭

દીપશીખા

- બોડી લેંગ્વેજની મહત્તા • “ઈમ્પેક્ટ કોડ” ડૉ. પૂજા કોટક ૮

સાંપ્રત

- વિશ્વ તમાકુ નિષેધ દિવસ આ વર્ષની થીમ : છોડવા માટે કટિબદ્ધતા ડૉ. મિહિર એમ. વોરા ૯

વિચાર મંચ

- સ્વર્ગ અહીં જ છે, માત્ર આપણે એને પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે ડૉ. યાસીન દલાલ ૧૧
- સ્ત્રી : સંસારની સ્નેહ સરિતા...! દિનેશ પાંચાલ, જર્નાલિસ્ટ ૧૩

પ્રસંગ કથા

- ભણતરનું વાવેતર નટવર આહલપરા ૧૪

નવલિકા

- ચિત્રકાર રમેશ પટેલ, લેખક-કવિશ્રી ૧૬

પર્યાવરણ

- ગ્લોબલ વોર્મિંગ વિકાસને ભરખી જશે પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટ ૨૧

ગુલશન (ચાલુ શ્રેણી) (મણકો-૬)

- “દિલની જબાન” : ગઝલકાર ડૉ. નટુભાઈ પંડ્યા “નટવર” ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’, સાહિત્યકાર ૨૨

અનુભવ

- એકાંતવાસના આ દિવસો ડૉ. અલ્કા સુનિલ શાહ ૨૫

શણગાર

- ‘બીજી માળા’ સ્વરૂપે શોભે ‘સ્માર્ટ મોબાઈલ’ જગદીશચંદ્ર છાયા ૨૭

ચિરંજીવી

- “મારી અમૃત દિવડી - કિરણ” રક્ષાબેન ચોટલિયા ૨૮

કારકિર્દી

- GPSC પરીક્ષાઓ ૧૦૦ દિવસના અભ્યાસમાં પાસ કરવી શક્ય છે? હીરેન દવે ૩૧

નારી ગૌરવગાથા-૨

- કેન્સરગ્રસ્ત દર્દીઓને માનસિક રીતે તૈયાર કરતા : રોહિણીબેન દવે મનોજ પંડ્યા ૩૨

સુમિરે... બલબીરા, સ્મૃતિપટ પર સંભારણાં (સંકલન : બલવીરસિંહ જાડેજા)

- “હા, પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું... પુણ્યશાળી બને છે” - કવિ કલાપી ભવસુખ શિલુ, ૩૩
નિવૃત્ત આર.ટી.ઓ. ઇન્સ્પેક્ટર

ઋણાનુબંધ

- જેના પ્રેમને કોઈ પાનખર ન નડે તે... મા પારૂલ દેસાઈ ૩૪

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

દ્વારા....

**કોરોના સંક્રમિત વ્યક્તિને
ઓનલાઇન / ટેલિફોનિક ડોક્ટરની સલાહ**

Online MD Doctor Consultation

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ માને છે કે આજની પરિસ્થિતિમાં સાચું નિદાન અને સમયસર સારવાર વિના કેસ અચાનક જ ગંભીર બની જાય છે. તેથી આપણા પોતાના જ MD ડોક્ટર્સ ડૉ. નીતુબેન તથા ડૉ. શિલ્પાબેન, આપણા સમાજના કોરોના સંક્રમિત કોઈપણ વ્યક્તિને ૧૪ દિવસ સુધી Online / Telephonic સલાહ આપશે. મોટાભાગે સાચા નિદાનથી ઘરે જ સારવાર થઈ શકે છે.

- ★ ડોક્ટર્સ ફક્ત નિદાન કરીને સલાહ આપશે. બાકીની બધી વ્યવસ્થા પરિવારે જાતે કરવાની રહેશે (હોસ્પિટલ, ઓક્સિજન કે દવા વગેરે)
- ★ આ સેવા ફક્ત રૂ. ૪,૦૦૦/-ના દરે એક દર્દી માટે રહેશે. (૧૪ દિવસના રૂ. ૪,૦૦૦/- એટલે કે રોજના માત્ર રૂ. ૨૮૫/-)
- ★ જેને સેવા લેવાની હોય તેઓએ નીચેના નંબર ઉપર સંપર્ક કરવાનો રહેશે.

ડૉ. હિતેન્દ્ર શાહ : 98981 98616

અશ્વિન સાવલા : 98259 38771

દીરેન (HK) શાહ : 98250 13715

જો કોઈને આ સેવા માટે આર્થિક મદદ જોઈએ તો
સમાજના માનદ્ મંત્રી
પ્રદીપ મહેતા (98250 61160)નો સંપર્ક કરવો.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

“સક્ષમ” ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર

દ્વારા....

ડી સાયકોલોજિકલ કાઉન્સેલિંગ

FREE Psychological Counselling

(ફક્ત શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સભ્યો માટે જ)

હાલની કોરોનાની વકરેલી પરિસ્થિતિને લીધે આખો પરિવાર માનસિક રીતે હતાશ કે તણાવમાં જોવા મળી રહ્યો છે. હતાશા અને ડરના માહોલમાંથી બહાર નીકળવું ખૂબ મુશ્કેલ બની જાય છે. અને પરિસ્થિતિ બદ થી બદતર બની શકે છે.

જો કોઈ આવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં માનસિક રીતે હતાશ હોય, એના જ વિચારો આવતા હોય કે મનમાં ભય બેસી ગયો હોય, તે લોકો તેના નિષ્ણાત અને અનુભવી સાયકોલોજિસ્ટ ડૉ. શૈલેન્દ્ર ગુપ્તા સરનો સંપર્ક કરી કાઉન્સેલિંગ કરાવી શકે છે.

આપે આપનું નામ દેવેશ ઇંડ (મો. ૮૯૮૦૪ ૬૦૮૨૦) પાસે નોંધાવવાનું રહેશે.

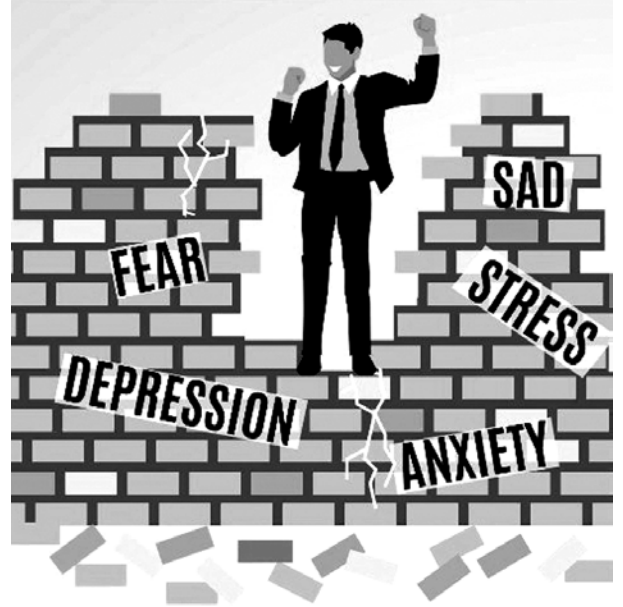
ત્યારબાદ ડૉ. ગુપ્તા સર સાથે જે તે વ્યક્તિને સાંજે ૫ થી ૬ કલાક દરમિયાન આપેલ દિવસે સાદા કે વીડિયો કોલથી વાત કરાવવામાં આવશે અને શક્ય હોય ત્યાં સુધી આપના મુંઝવતા પ્રશ્નોનું નિરાકરણ લાવવામાં આવશે.

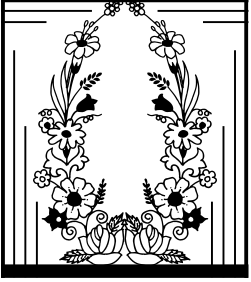
જો સાયકોલોજિસ્ટ ડોક્ટરને જરૂર જણાશે, તો ફરી મીટિંગનો સમય અને દિવસ નક્કી કરશે અને સલાહ સૂચન આપવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત દરેક બાબત એકદમ ગુપ્ત રહેશે.

— દેવેશ દિલીપભાઈ ઇંડ

ઉચ્ચ શિક્ષણ અને સર્વાંગી વિકાસ સમિતિ

તંત્રી લેખ

સરકારી નીતિઓ લોકોના જીવન સુખી રાખવામાં કેવી ભૂમિકા ભજવે છે?

વિશ્વ સ્તરની સંસ્થા સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘ તરફથી તાજેતરમાં વર્લ્ડ હેપ્પીનેસ અહેવાલ - ૨૦૨૧ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. આ અહેવાલમાં ભારતનું સ્થાન ૧૪૯ દેશોની યાદીમાં ૧૩૯મા સ્થાને આવ્યું છે. આ રીતે ભારતનું સ્થાન છેલ્લા આઠ વર્ષથી ક્રમાંકમાં નીચે ગબડ્યું છે, જે એક ચિંતાની બાબત છે.

આમ જોઈએ તો, ખુશી - હેપ્પીનેસ માપવાનો કોઈ ચોક્કસ માપદંડ નથી કારણકે દરેક સ્થળે, દરેક વ્યક્તિના ખુશ રહેવાના કારણો અલગ - અલગ હોય તે સ્વાભાવિક છે. આનંદ - પ્રમોદ - પ્રસન્નતા - ખુશી એ દરેક વ્યક્તિની અંગત મનોસ્થિતિ હોય છે. આમ છતાં, યુ.એન. દ્વારા ખુશહાલી માપવાના કેટલાક ચોક્કસ માપદંડ નક્કી થયા છે. આ પ્રકારની વૈશ્વિક યાદી તૈયાર કરવા માટે અર્થશાસ્ત્રીઓ વગેરેની એક ટીમ દરેક દેશમાં સુશાસન, ભ્રષ્ટાચાર, માથાદીઠ આવક, સ્વાસ્થ્ય, આયુષ્ય, સામાજિક સહયોગ, સ્વતંત્રતા, ભરોસો, ઉદારતા, દાનશીલતા વગેરે માપદંડોનો આધાર લેતા હોય છે. આ અહેવાલનો ઉદ્દેશ માત્ર દરેક દેશોના શાસકોને જાણ કરવાનો છે કે તેમની નીતિઓ લોકોના જીવન સુખી બનાવવામાં કોઈ ભૂમિકા ભજવી રહી છે કે નહીં. ભુટાનના પ્રસ્તાવ પર યુ.એન.એ વર્ષ ૨૦૧૨માં પહેલો વર્લ્ડ હેપ્પીનેસ રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો અને ૨૦ માર્ચને વર્લ્ડ હેપ્પીનેસ ડે જાહેર કર્યો હતો. પ્રથમ રિપોર્ટમાં ભારતનું સ્થાન ૧૧૧મા સ્થાને હતું અને ૩૧માર્ચ પ્રથમ સ્થાને હતું. પ્રથમ હેપ્પીનેસ રિપોર્ટથી લઈને અત્યાર સુધી કેટલાક દેશો એવા છે જે પહેલા દસ ક્રમાંક જળવાઈ રહ્યા છે. જેમાં ૩૧માર્ચ, ફિનલેન્ડ, નોર્વે, સ્વીડન, સ્વિટ્ઝરલેન્ડ, કેનેડા, ઓસ્ટ્રિયા, આઈસલેન્ડ, લક્ઝમબર્ગ તથા ન્યુઝિલેન્ડનો સમાવેશ થાય છે. નવાઈની વાત એ છે કે પ્રથમ દસ ક્રમાંકમાં એશિયાનો એક પણ દેશ નથી. એ પણ ખરેખર નવાઈની વાત છે કે સુખી સમાજની યાદીમાં આપણા દેશનું સ્થાન સતત નીચે આવી રહ્યું છે. પ્રસન્નતાના મામલે આપણે પાકિસ્તાન, બાંગ્લાદેશ સહિતના મોટાભાગના પાડોશી દેશો કરતાં પાછળ છીએ. ઉપરોક્ત અહેવાલ મુજબ ફિનલેન્ડને વિશ્વનો સૌથી ખુશ દેશ તરીકેનો શિરપાવ મળ્યો છે. સૌથી નીચે અફઘાનિસ્તાનનો નંબર છે.

હેપ્પીનેસ ઈન્ડેક્સ અને આર્થિક આંકડા વચ્ચે તુલનાત્મક અભ્યાસ કરતા એવો પ્રશ્ન થાય કે ઝડપથી આગળ વધી રહેલી અર્થવ્યવસ્થા લોકોને ખુશ રાખવામાં મદદરૂપ થાય છે કે નહીં.

આપણે ભારતની વાત કરીએ તો, ભારતમાં આર્થિક વિકાસનો લાભ બહુ જ ઓછા લોકોને મળી રહ્યો છે. માત્ર અબજોપતિઓની સંખ્યામાં થઈ રહેલો વધારો મજબૂત અર્થવ્યવસ્થાની નિશાની નથી. આ એક કમજોર આર્થિક વ્યવસ્થાનું ચિહ્ન છે. આ પ્રકારની વ્યવસ્થા ભ્રષ્ટાચારને પ્રોત્સાહન આપે છે. આજે દેશ ભલે પરમાણુ સત્તા અને અવકાશ ક્ષેત્રે પ્રગતિ સાધી હોવાનો દાવો કરે, પરંતુ બીજી તરફ ગરીબ લોકો ભૂખની સામે સતત ઝઝૂમી રહ્યા છે. એક બાજુ આપણે આફ્રિકાના પછાત દેશો, નેપાળ, મ્યાનમાર, ભૂટાન, શ્રીલંકા જેવા પાડોશી દેશોને આર્થિક સહાય આપીએ છીએ અને બીજી તરફ આપણા દેશના જ અનેક ગરીબ લોકો રોજ ભૂખ્યા સૂઈ જતાં હોય છે! ભારતમાં સંપત્તિનો અવિરત પ્રવાહ વહે છે પરંતુ તેનો ફાયદો એવા લોકોને જ મળે છે, જે શરૂથી જ સમૃદ્ધ છે. વધી રહેલી આર્થિક અસમાનતાનો પ્રજામાં ભારે આક્રોશ છે. પરંતુ મૂક પ્રજા આ માટે સરકાર સામે કશું બોલી શકતી નથી. જેના પરિણામે અરાજકતા અને હિંસાનો માહોલ સર્જાય છે. દેશના વિકાસની સાર્થકતા એમાં છે કે જે સ્થિતિમાં દેશના સામાન્ય લોકો પોતાને સંતુષ્ટ માને.

ભારતના લોકો બેરોજગારી, ગરીબી, ભ્રષ્ટાચાર, સ્વાસ્થ્ય, શિક્ષણ જેવા અગત્યના મુદ્દાઓ બાજુમાં રાખીને સ્માર્ટ ફોનના ગુલામ થઈ ગયા છે. સસ્તા સ્માર્ટફોન અને ફી મળતા ડેટા પેકેજના કારણે ઘણા લોકો અને ખાસ તો દેશનો યુવાધન વાસ્તવિક સમસ્યાઓ પ્રત્યે ધ્યાન આપવાના બદલે સ્માર્ટ ફોનમાં માથું ખૂંપાવીને ફોરવર્ડ મેસેજિસને આગળને આગળ ફોરવર્ડ કરવામાં વ્યસ્ત બની ગયા છે!! ખુશહાલ ભારતનું નિર્માણ કરવા માટે લોકોએ અને ખાસ કરીને દેશના યુવાધને જાગૃત થવાની જરૂર છે.

બોડી લેંગ્વેજની મહત્તા

આપણે પશુને મોટાભાગે અબુધ જ સમજાએ છીએ, પણ એ આક્રમક બને તો એનો મુઠ હાવભાવથી જાણી શકાય છે. એ પોતાનું કાર્યક્ષેત્ર પણ નક્કી કરી લે છે અને એ ક્ષેત્રમાં અન્ય પશુ પંખીઓની હાજરીનો વિરોધ પણ કરે છે. માનવીનું પણ આવું જ છે અને તેની પોતાની 'સ્પેસ' હોય છે. મનમાં તાણ હોય તો ચહેરા ઉપર વર્તાય છે. જુદું બોલનાર નીચી નજર રાખે છે. ટોળામાં કે સમૂહમાં પશુ અને માનવીની વર્તણૂક અંશતઃ એકસમાન જણાય છે. આ બધી બાબત 'બોડી લેંગ્વેજ'ની નિશાની કે તેના દૃષ્ટાંત છે.

ઈ.સ. પૂર્વે પાંચમી સદીમાં ગ્રીક ચિંતક હિપોક્રેટ્સે આ બાબતે લખ્યું હતું અને આજે પણ આ સંશોધનનો વિષય છે.

બોડી લેંગ્વેજનો અર્થ છે શરીરની ભાષા, આપણા હાવભાવથી વ્યક્ત થતો સંદેશ. વિદ્યાર્થીઓ, ઉમેદવારો માટે ઈન્ટરવ્યૂ, ગ્રુપ ડિસ્કશનમાં તેનું મહત્ત્વ છે. જ્યારે જોબ કે ધંધા - રોજગારના કોર્પોરેટ કલ્ચરમાં માણસના પહેરવેશ અને વર્તણૂકનું મહત્ત્વ છે. આ વિષયનું સંશોધન એમ કહે છે કે કોઈ વાત કહેવામાં ૭% યોગદાન શબ્દોનું છે, જ્યારે ૩૮% બોલવાની છટા ઉપર છે તથા ૫૫% અસર બોડી લેંગ્વેજથી થાય છે. તે પછી ૧૦% પ્રકીર્ણ બાબત વ્યક્તિગત હોઈ શકે છે.

રમતના ક્ષેત્રમાં ખેલાડીઓને પ્રોત્સાહન માટે શરીરની ભાષા એક મહત્ત્વની બાબત છે. ન્યુઝિલેન્ડની 'રંગ્બી' ટીમ દ્વારા મેચ પહેલા કરાતું 'હાકા' નૃત્યુ એ આત્મવિશ્વાસ વધારવાનો પ્રયાસ છે. હાર-જીતની સંભાવનાની ટીમના સભ્યો ઉપરની અસર બોડી લેંગ્વેજથી જ જાણી શકાય છે. ખાસ તો મજબૂત ટીમ કે ખેલાડીનો દેખાવ નબળો હોય ત્યારે આ પ્રતિભાવ જલ્દી દેખાય છે. ઈન્ટરવ્યૂમાં પણ 'નેગેટિવ' પ્રશ્નો પૂછીને ઉમેદવારની બોડી લેંગ્વેજ જાણવા પ્રયાસ થાય છે. આ પ્રકારે બોડી લેંગ્વેજને સફળતાનો મહત્ત્વનો ભાગ ગણવામાં આવે છે. સફળતા માટે શરીરની ભાષાની મહત્તા શું છે તે આ પ્રકારે જાણી શકાય છે. તેથી તેનું ખાસ પ્રશિક્ષણ અપાય છે. શબ્દો તોળીને બોલી શકાય છે, પણ બોડી લેંગ્વેજ ભાવનાઓ ઉપર નિર્ભર હોવાથી છુપાવવી મુશ્કેલ છે. તેથી વિદ્યાર્થી, ઉમેદવારોએ 'બોડી લેંગ્વેજ' માટે હંમેશાં સભાન રહેવું પડે છે.

"ઇમ્પેક્ટ કોડ"

જે વ્યક્તિ જીવનમાં સફળતા, યશ, કીર્તિ, પ્રતિષ્ઠા કે પ્રભાવ ઇચ્છતી હોય છે તેણે અમુક જીવન પદ્ધતિ, કોડ કે અભિગમ અપનાવવો પડે છે તે 'ઇમ્પેક્ટ કોડ' કહેવાય છે. તેને લોકો 'ઇન રૂપ' પદ્ધતિ પણ કહે છે. તે વ્યક્તિની પ્રવર્તમાન સ્થિતિનો દર્શક છે. સફળ વ્યક્તિનો પ્રભાવ અવશ્ય પડે છે પણ તેના માટે તેનું જીવનકવન કેવું હોવું જોઈએ તે જાણવાથી ઘણી વ્યક્તિઓ 'પ્રભાવી' બની શકે છે. અત્રે માત્ર 'શો' કે 'દેખાડો' કામ નથી લાગતો પણ વાસ્તવિકતા બહુ ઉપયોગી થાય છે.

ભવિષ્યના ઘડતર માટે ભૂતકાળ ભૂલવો પડે છે. વર્તમાન સ્થિતિ પર ફોકસ કરવું પડે છે. હાર કે પરાજયને એક પરિણામ સમજી પુનઃ આગળ જવાથી છેવટે સફળતા મળે છે. નિષ્ફળતાનો અર્થ પડવું નથી પણ પડ્યા બાદ ઊભું ન થવું તે છે.

આપણી જીવનશૈલી ધ્યેયથી નક્કી કરી શકાય છે. વર્તન, વાણીનો અન્યોન્ય આધાર કેળવવો પડે છે. ભૂલ ન થવી જોઈએ પણ થાય તો સ્વીકારવામાં પણ ખેલદિલી રાખવી ઉત્તમ ગણાય. દરેક બાબતે ગંભીર ન થતાં સમયને અનુરૂપ હળવાશ રાખવી. હકારાત્મકતા કેળવવી. સતત એકહથ્થુ કામ ન કરવું પણ વિશ્વાસથી કાર્ય વિભાજન કરવું. પોતાના ક્ષેત્રમાં નિષ્ણાત થવું. યાદ રહે, ઘણાં હકારાત્મક પાસાં નેગેટિવ બાબતોમાંથી પણ મળે છે, પણ નેગેટિવ તો ન જ થવાય. આ કેટલાક પ્રભાવી બનવાના પાસાં છે. **ઉપરથી ઠાઠમાઠ કે દેખાવથી કોઈ 'ઇમ્પેક્ટ' પડતી નથી.** સફળ થવા આ પ્રકારના ગુણ કેળવવાથી સફળતા નજીક આવે છે.

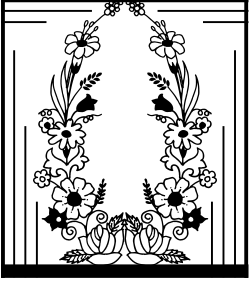
જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં 'પ્રભાવશાળી' વ્યક્તિત્વ દરેક વ્યક્તિ માટે, જે સફળતાની સીડી ચડવા ઇચ્છે છે, તેને તેની મંજિલ સુધી લઈ જનાર પ્રેરણાબળ છે.

- ડૉ. પૂજા કોટક

'મંગલ મંદિર'ના પ્રકાશન બાબત

કોરોના વાયરસના સંક્રમણની વર્તમાન ગંભીર સ્થિતિના પગલે મુખ્યપત્ર 'મંગલ મંદિર'નું માસિક પ્રકાશન નિયમિત ધોરણે કરવાનું હાલે અશક્ય છે. આમ છતાં, આવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં તેમજ સરકારશ્રીની ગાઈડ લાઈન્સને અનુસરીને તેનું પ્રકાશન ચાલુ રહે તે માટે પ્રયત્નો કરી રહ્યા છીએ. અગર વર્તમાન સ્થિતિ હજુ વધારે નિયંત્રણ બહાર જણાશે તો મુખ્યપત્રનું નિયમિત પ્રકાશન કોઈપણ સમયે સ્થગિત કરવા મજબૂરી ઊભી થઈ શકે છે, તેની સંબંધિત સર્વેએ નોંધ લેવા અનુરોધ છે.

- તંત્રી મંડળ

જાગૃતિ

વિશ્વ તમાકુ નિષેધ દિવસ
આ વર્ષની થીમ : છોડવા માટે કટિબધતા

મિત્રો, દર વર્ષે ૩૧ મે ના રોજ ‘વિશ્વ તમાકુ નિષેધ દિવસ’ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આ દિવસનો ઉદ્દેશ્ય તમાકુના દુષ્પરિણામો અને પ્રભાવોથી લોકોમાં જાગૃકતા લાવવા માટે અને વ્યક્તિઓને તેની ખરાબ આદતોની ગંભીરતા અંગે પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. વિવિધ અખબારી અહેવાલો અને દાક્તરી સલાહને આધારે મેં અત્રે માત્ર માહિતી પૂરી પાડી છે.

વિશ્વમાં તમાકુના બંધાણીઓની કુલ સંખ્યા ૧૦૦ કરોડ કરતા પણ વધુ છે. જે પૈકીના ૮૦ કરોડ લોકો ભારત તથા અન્ય વિકાસશીલ દેશોમાં રહે છે. તમાકુના લીધે વિશ્વમાં દર વર્ષે ૬૦ લાખ લોકો મૃત્યુને ભેટે છે. જે પૈકીના ૫૦ લાખ લોકો પોતે જ તમાકુની બનાવટોનો કોઈપણ સ્વરૂપે ઉપયોગ કરતા હોય છે, જ્યારે ૬ લાખ લોકો પોતે તમાકુના વ્યસની ના હોઈ પરંતુ અન્ય તમાકુનો ઉપયોગ કરતા લોકોના સતત સંપર્કના લીધે મૃત્યુ પામે છે. વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થાએ લગાવેલા અંદાજ પ્રમાણે તમાકુના ધૂમ્રપાનને લીધે દર વર્ષે ૬૦ લાખ લોકો મૃત્યુ પામે છે, જેમાં ૬ લાખ લોકો એવા છે કે જે પોતે ધૂમ્રપાન નથી કરતા પરંતુ પરોક્ષ રીતે તમાકુનો ધુમાડો તેમના શ્વાસમાં જાય છે.

ન્યુ ઇંગલેન્ડ જર્નલ ઓફ મેડિસિનની ૨૦૧૪ની સમીક્ષા અનુસાર, જો આ જ રીતે તમાકુનો ઉપયોગ ચાલુ રહેશે તો ૨૧મી સદીમાં લગભગ ૧ અબજ લોકોને મારી નાખશે. તેમાંથી અડધા ૭૦ વર્ષથી નાના હશે. તમાકુની આરોગ્ય પરની આડઅસરો વિશે ઘણા સંશોધનો થયેલા છે, જેમાં મોટા ભાગના ધૂમ્રપાન પર થયા છે. તમાકુમાં નિકોટિન નામનું દ્રવ્ય હોય છે, જે વ્યસન માટે જવાબદાર છે. આ ઉપરાંત બીજા પચાસ કરતા વધુ કેન્સરજન્ય રસાયણો હોય છે. જ્યારે ધૂમ્રપાન કરવામાં આવે છે ત્યારે નિકોટિન લોહીમાં ભળી જાય છે, જે માનસિક અને શારીરિક અવલંબનનું કારણ બને છે. વિકાસશીલ દેશોમાં વપરાતી સિગારેટમાં ટારની માત્રા વધારે હોય છે અને ફિલ્ટરનો ઉપયોગ થતો નથી, જે આરોગ્યને વધારે જોખમ કરી શકે છે. ભારતમાં કેન્સરનું પ્રમાણ દર એક લાખની વસતિએ ૭૦-૮૦નું છે. હાલમાં ભારતમાં કેન્સરના આશરે ૨૪ લાખ દર્દીઓ છે. ઉપરાંત દર વર્ષે બીજા ૮ લાખ જેટલા દર્દીઓ ઉમેરાય છે. ૪૮% પુરુષોમાં અને ૨૦% સ્ત્રીઓમાં કેન્સરનું મુખ્ય કારણ તમાકુનું સેવન છે. **પુરુષોમાં મોં તથા ગળાનું કેન્સર અને સ્ત્રીઓમાં**

સ્તન અને ગભાશયના મુખનું કેન્સર વધારે જોવા મળે છે. સ્તન અને ગભાશયના મુખનું કેન્સર તમાકુના સેવનથી સંબંધિત નથી તથા મેમોગ્રાફી અને પેપ સ્મિરઅ ટેસ્ટ જેવી સાદી તપાસથી શરૂઆતના તબક્કામાં નિદાન થઈ શકે છે.

કેટલાક દેશોએ તમાકુના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરવા માટે પગલાં લીધેલા છે. જેમાં વપરાશ અને વેચાણ પર નિયંત્રણ, પેકેજિંગ પર ચેતવણી સંદેશ, જાહેર સ્થળો પર ધૂમ્રપાન પ્રતિબંધ તથા તમાકુ ઉત્પાદન પર વધારાના કરનો સમાવેશ થાય છે. તમાકુ ઉત્પાદનો, એ કોઈપણ રાષ્ટ્રના વિકાસ માટે ખતરારૂપ છે અને તે લોકોના શારીરિક સ્વાસ્થ્ય માટે હાનિકારક છે. ઉપરાંત લોકોની આર્થિક સ્થિતિ પણ ખોરવાય છે. આમ, આ તમાકુ ઉત્પાદનોના સેવનની ઊભી થયેલ વૈશ્વિક કટોકટીને પહોંચી વળવા વિવિધ સરકારો તેમજ લોકો આરોગ્ય તેમજ વિકાસને પ્રાથમિકતા આપે તે જરૂરી છે. આમ, આ વર્ષે તમાકુ નિષેધ દિવસ નિમિત્તે “છોડવા માટે કટિબધતા” — ને મુખ્ય થીમ તરીકે પસંદ કરેલ છે.

યુવાનો બહોળા પ્રમાણમાં તમાકુનો ઉપયોગ પોતાની સાથીઓ સાથે દબાણના લીધે કે બહારી જીજ્ઞાસાને કારણે સેવન કરતા જોવા મળે છે. તમાકુનું સિગારેટ, બીડી, ગુટખા અને હુક્કા જેવા ઘણા બધા સ્વરૂપોમાં સેવન કરવામાં આવે છે. તમાકુમાં નિકોટિન નામનો એક અત્યંત નશાવાળો પદાર્થ હોય છે. નિકોટિન થોડા સમય માટે ખૂબ આનંદ આપે છે પરંતુ ખૂબ લાંબા સમયે તે તમારા હૃદય, ફેફસાં, પેટ અને સાથે સાથે તમારા જ્ઞાનતંતુઓને અસર કરે છે. એક સમયના અંતરે, વ્યક્તિને શારીરિક અને ભાવનાત્મક રૂપે નિકોટિનનું વ્યસન થઈ જાય છે અને તેના કારણે સ્વાસ્થ્યની ઘણી બધી ગંભીર અસર ઘેરી વળે છે. તમાકુની ખરાબ અસરો જોઈએ તો ઉધરસ સાથે ગળામાં બળતરાની શરૂઆત થવી, શ્વાસમાંથી ગંધ આવવી અને કપડાંમાંથી ગંધ આવવી, ચામડી કરચલીવાળી થવી, દાંતો પીળા થઈ જવા, ગંભીર સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ જેવી કે હૃદયની બીમારી, શ્વાસનળીમાં સોજો આવવો, ન્યુમોનિયા, આંચકા આવવા, કેન્સરના ઘણા બધા પ્રકારો — જો તમે ધૂમ્રપાન કરતા નથી તેમ છતાં તેના સંપર્કના કારણે ઘણા બધા પ્રકારના કેન્સરનો ભોગ બની શકો છો. જેમ કે ફેફસાં, ગળું, પેટ, મૂત્રાશયનું કેન્સર —

આ સ્થિતિને નિષ્ક્રિય ધૂમ્રપાન કહેવાય છે. નિષ્ક્રિય ધૂમ્રપાનથી ઘણી બધી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ ઉદ્ભવે છે. આમ, તે સક્રિય ધૂમ્રપાનના સ્વરૂપ જેટલું જ સમાન હાનિકારક છે.

તમાકુ છોડવી ખૂબ જ મુશ્કેલ બાબત છે. તેમાં નિકોટિન એક મજબુત ઝેરી વ્યસન છે. તેમ છતાં પણ યોગ્ય ઉપચારો સાથે અને અભિગમપૂર્વક વળગીને આ વ્યસનને છોડાવવા માટે ધૈર્યની સાથે સાથે ઈચ્છાશક્તિ પણ રાખવી જોઈએ. તે એક દિવસમાં બંધ નથી થતું, પણ અનેક દિવસોના અંતે થાય છે. મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં વ્યક્તિ ક્ષણિક મોજ-મજા માટે તમાકુનો ઉપયોગ શરૂ કરે છે, જે આગળ જતાં વ્યસનમાં પરિણમે છે અને તમાકુની અનુપસ્થિતિમાં અનુભવાતી બેચેની, અકળામણ, તણાવ, સુસ્તીને દૂર રાખવા તેનો ઉપયોગ કર્યે રાખે છે. તમાકુની લાંબાગાળાની આડઅસરો જેવી કે સ્ટ્રોક, ફેફસા, મોં, જીભ કે સ્વરપેટીનું કેન્સર, હૃદયરોગ, ગભાશય, પાયનતંત્ર તથા આંતરડાનું કેન્સર, નપુંસકતા જેવી અસરો પ્રત્યે જાગૃતિ

તથા તમાકુ મુક્તિના પ્રયાસો મનોચિકિત્સકની સીધી દેખરેખ હેઠળ કરવાથી પ્રયત્નો સફળ નીવડે છે.

પરોક્ષ ધૂમ્રપાન પણ સ્વાસ્થ્ય માટે જોખમી છે. પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓમાં ધૂમ્રપાન વધારે જોખમી છે. એક અભ્યાસ અનુસાર પુરુષ ધૂમ્રકર્તા અને સ્ત્રી ધૂમ્રકર્તાના સરેરાશ જીવનમાં અનુક્રમે ૧૩.૨ અને ૧૪.૫ વર્ષનો ઘટાડો થાય છે. ધૂમ્રપાનની આદત છોડવા અથવા લાગતી અટકાવવા - બાળકો અને કિશોરોમાં શિક્ષણ અને સલાહ દ્વારા જાગૃતિ ફેલાવવી, સ્વસ્થ ખોરાક લેવો અને પૂરતો આરામ કરવો. આપણે થાકેલા હોઈએ ત્યારે ધૂમ્રપાનની ઈચ્છા વધારે થાય છે. ધૂમ્રપાનની મંજૂરી ન હોય તેવી જગ્યાએ જાઓ. ધૂમ્રપાન ના કરનારાઓ સાથે સમય પસાર કરો. ધૂમ્રપાન છોડવા માટે પોઝિટિવ રહો અને નાસીપાસ થયા વગર સતત પ્રયત્નશીલ રહો.

સંદર્ભ : વિવિધ અખબારી અહેવાલો અને દાકતરી સલાહ, વિકીપીડિયા

“પરમેશ્વરી”, પ્લોટ નંબર ૧૬૫, હોસ્પિટલ રોડ, વિજયનગર ગેરિયા, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. મો. ૯૪૨૮૦ ૭૭૨૯૫

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માસિક મુખપત્ર ‘મંગલ મંદિર’માં પ્રકાશિત કરવા વિજ્ઞાપન માટે દરોળી વિગત...

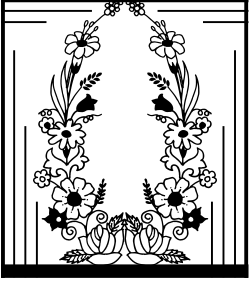
ક્રમ	ટાઇટલ	કલર	આખું પાનું	અડધું પાનું	પા પાનું	અન્ય
૧.	કવર પેઈજ નં.-૪	મલ્ટિ કલર	૭,૦૦૦	૪,૫૦૦	૩,૦૦૦	—
૨.	કવર પેઈજ નં. ૨ તથા ૩	મલ્ટિ કલર	૬,૦૦૦	૩,૫૦૦	૨,૫૦૦	—
૩.	કવર પેઈજ ૨ તથા ૩ની સામેનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૫૦૦	૩,૨૫૦	૨,૨૫૦	—
૪.	અંદરનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૦૦૦	૩,૦૦૦	૨,૦૦૦	—
૫.	અંદરનું પાનું	સિંગલ કલર	૪,૦૦૦	૨,૫૦૦	૧,૫૦૦	—
૬.	અંદરનું સાદું પાનું	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	૨,૦૦૦	૧,૫૦૦	૧,૦૦૦	—
૭.	ટયુકડી જાહેર ખબર ૧ કોલમ X ૫ સે.મી.	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૫૦૦
૮.	સાદા પાનાની નીચે ૧ ઈંચની પટ્ટી	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૩૫૦

નોંધ : ૧. એક સાથે **૧૨** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૧૦ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
 ૨. એક સાથે **૬** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૭.૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
 ૩. એક સાથે **૩** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.

જરૂરી રકમ “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”ના નામે મોકલાવવા વિનંતી.
 (ઓનલાઇન / ડિજિટલ પેમેન્ટ માટેની જરૂરી વિગત અન્યત્ર આપી છે.)

નોંધ : જાહેરાતની સાર્થજી

(૧) ફુલ પેજ :	૧૮.૦ X ૨૩.૬ સે.મી.	(૨) હાફ પેજ :	૧૮.૦ X ૧૧.૬ સે.મી.
(૩) ૧/૪ પેજ :	૯.૦ X ૧૧.૬ સે.મી.	(૪) બોટમ પટ્ટી :	૧૮.૦ X ૨.૫૪ સે.મી.

વિચાર મંચ

**સ્વર્ગ અહીં જ છે,
માત્ર આપણે એને પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે**

દુનિયા એક ભીડ છે અને આ ભીડમાં માણસ એકલો પડી ગયો છે. અનેક વિચારકો વરસોથી આ વિષય ઉપર પોતાના વિચારો રજૂ કરે છે પણ આજે પણ એનો અંત નથી. દુનિયા એક મેળો છે જેમાં માણસ એકલો પડી ગયો છે. આમ કેમ થાય છે? ખરેખર તો માણસ એકલો પડે છે ત્યારે ભીતર જુએ છે તો ભીતરથી પણ એ એકલો છે. માણસની અંદર પણ ભીડ છે. આ એક વિચિત્ર સ્થિતિ છે. માણસ બહારની ભીડથી ગભરાય છે અને અંદર દોડે છે. પણ ત્યાં પણ ભીડ છે. આમ, માણસને કંઈ સમજાતું જ નથી. એ સતત એક ધંધામાં પડ્યો રહે છે. એને કાંઈ સમજાતું નથી એટલે એ લગ્ન કરી લે છે પણ લગ્નમાં પણ શાંતિ મળતી નથી. ત્યાં પણ એ પીડાતો રહે છે. ખરેખર તો લગ્ન એ જિંદગીનો બીજો પડાવ છે. પણ આ પડાવ પણ દર્દનાક અને દયાજનક છે.

માણસ જ્યારે એકલો રહી નથી શકતો તો કોઈની સાથે પણ કેવી રીતે રહે. કોઈ વ્યક્તિ કોઈની સાથે રહેવામાં અસમર્થ હોય એ એકલો રહે એમાં જ એનું ભલું છે. ખરેખર તો માણસને એકલા રહેતા પણ નથી આવડતું. **એકાંતમાં રહેવું એ પણ એક કળા છે.** પાર્ટીઓમાં અને મેળાઓમાં જવું એ એકાંતથી બચવાનો વ્યર્થ ઉપાય છે. આવા ઉપાયોથી એનું એકાંત દૂર નહીં થાય. **એકલાપણું એ પણ એક જાતની કળા છે.** માણસ એકલો રહી શકતો નથી અને એ એકલો છે એ તથ્યને નકારી પણ શકતો નથી. મેલા પિક્ચરનું એક ગીત છે : **‘ચે જિંદગી કે મેલે, મેલે મેં હમ અકેલે, પાનીમેં મિલકે પાની, અંજામ ચે કે ફાની...’** જિંદગીભર માણસ એકાંતને દૂર કરવાના ઉપાય શોધતો રહે છે અને આ મજબૂરીમાં એ શાદી કરે છે પણ એકલાપણાનો અહેસાસ થાય છે. ત્યારે એ ફરીથી એકલો પડી જાય છે.

લગ્ન નિષ્ફળ જ જાય એ જરૂરી નથી. લગ્ન સફળ પણ થાય છે. શરત એ, કે એને કુરૂપ બનવા નહીં દેવા. જીવનનાં ૨૫ વરસ વાતવાતમાં વીતી જાય છે. આ પછી વિષાદની શરૂઆત થાય છે. બીજા ૨૫ વર્ષ અસંમજસમાં વીતે છે. આ ૨૫ વરસ સંવાદમાં પણ વીતી શકે. આપણા દેશે દુનિયાને જે આપ્યું છે, એમાં લગ્ન પણ એક છે. પણ હવે ખબર પડે છે કે એ તો એક પ્રયોગ હતો, જે સફળ પણ થાય છે અને નિષ્ફળ પણ જાય છે.

સફળતાની પહેલી શરત એ છે કે માણસે મસ્તીમાં રહેવું જોઈએ. પણ આ મસ્તી બીજા ઉપર નિર્ભર નહીં હોવી જોઈએ. એકબીજાના ગુલામ હોય એ વિવાહિત જીવનના દંપતિ ન ગણાય. એક માણસ વિવાહની વાંસળી વગાડતો હોય તો એની સાથે સંગત માટે બીજો માણસ જોઈએ. **લગ્ન બે વાદીઓ વચ્ચેની સંગત છે.** વગાડવાવાળો અને સાંભળવાવાળા વચ્ચે તાલમેલ હોવો જોઈએ. લગ્ન એક પ્રકારની સંગત છે. દુનિયામાં દરરોજ સંખ્યાબંધ લગ્નો થાય છે પણ એમાંથી બહુ થોડાક સફળ થાય છે. જે નિષ્ફળ જાય એ સંગતને કારણે જાય છે. આમાં પણ એકાંત જરૂરી છે.

કહે છે કે ઈતિહાસ પોતાને દોહરાવે છે. પણ જે દોહરાય છે એ ઈતિહાસ નહીં પણ માનવીની બેહોશી હોય છે. જ્યારે માનવજાત સંપૂર્ણપણે હોશમાં આવશે કે સભાન થશે ત્યારે સોક્રેટિસને ઝેર આપવામાં નહીં આવે. આ બધી આપણી ઘડેલી ઊંચાઈઓ છે. જૂનું વિજ્ઞાન ધર્મના પ્રત્યાઘાતરૂપે સર્જાયેલું હતું, જે નૂતન વિજ્ઞાનની વાત કરે છે. તે કોઈના પ્રત્યાઘાતરૂપે નહીં પણ સર્જનાત્મકતાના ઉભરા રૂપે હશે. **રાજકારણે વિજ્ઞાનને કલુષિત કરી નાખ્યું. રાજકારણનું હિત લડાઈમાં હતું. ધર્મ વિજ્ઞાનનો સ્વીકાર ન કરી શક્યો. ધર્મમાં માનનારા વહેમી હતા અને વિજ્ઞાન વહેમોનું ખંડન કરનારું હતું.** વિજ્ઞાને ૩૦૦ વરસ લડવામાં કાઢ્યા. વિજ્ઞાને હિરોશીમા અને નાગાસાકીનું સર્જન કર્યું છે.

ધર્મ એ વ્યક્તિની વ્યક્તિગત બાબત છે. સંગઠિત ધર્મોએ માનવજાતને ગેરમાર્ગે દોરી છે. જ્યાં સંગઠન હોય ત્યાં એનું બંધારણ હોય અને રીતરસમો હોય. ટૂંકમાં એ એક રાજકીય ઘટના છે, ધાર્મિક નથી. સત્તા મેળવવાનો એ બીજો રસ્તો છે. દરેક પાદરી એક દિવસ તો જરૂર પોપ બનવાની કે બિશપ બનવાની ઈચ્છા રાખે છે. આ આમાંથી જ અમલદારશાહી જન્મે છે. આમાંથી જ માણસનું પતન થાય છે. આ સામૂહિક ઘટના છે. સમૂહમાં હોય એ વ્યક્તિગત રીતે સારી અને સાચી હોય જ નહીં. વ્યક્તિગત પતન, એ સામૂહિક પતનમાં ફેરવાય છે. અહમ્ વ્યક્તિગત હોય તો ચાલે પણ સામૂહિક અહમ્ આખા સમૂહનું પતન નોતરે છે. એમ. એમ. શેખ જેવા વિચારકો વરસો પહેલા આ જ કહી ચૂક્યા છે. એમણે સામૂહિક અહમ્ વિશે વિસ્તારથી

વાત કરીને આપણને સૌને ચેતવી દીધા હતા પણ માનવજાતે આ ચેતવણી ગણકારી નહીં. પરિણામે ધર્મ અહીં પાછો પડ્યો. **ધર્મ વ્યક્તિગત ધોરણે જ સારું કામ કરી શકે. સામૂહિક ધોરણે એ નિષ્ફળ જવા જ સર્જાયેલો છે.** માણસજાતનું પતન જે કારણોસર થયું એમાં ધર્મ અને જ્ઞાતિ મુખ્યત્વે જવાબદાર છે. માણસે બીજું કાંઈ ન કર્યું તો નાના નાના જ્ઞાતિ મંડળો બનાવવામાં પડી ગયા. એણે સામૂહિક પતન નોતર્યું.

પ્રકાશ દેખાતો નથી, માત્ર અનુભવી શકાય છે. જ્યારે કંઈ દેખાતું ન હોય તો આપણે અનુભવી શકીએ છીએ અને અનુમાન લગાવીએ છીએ કે પ્રકાશ છે. બાહ્ય જગતમાં પ્રકાશ એક અનુભવ છે. કોઈ ઓરડામાં કાંઈ હોય નહીં તો અંધારું હોય છે. પણ આપણે તો એ ઓરડામાં હોઈએ જ છીએ. મહત્ત્વ આપણા હોવાનો છે. આપણી દૃષ્ટિ અંદરની હોવી જોઈએ. બાહ્ય પ્રકાશનો અનુભવ જરૂરી નથી, ભીતરનો અનુભવ જરૂરી છે. એ એક જાતનો અંતર પ્રકાશ છે. પ્રારંભમાં એનો અનુભવ લેવાનો અધરો લાગશે. આપણે જોઈએ છીએ એ સ્મૃતિથી અને વાસનાથી જોઈએ છીએ. માણસે પહેલા એનો અનુભવ લેવાની કોશિશ કરવી જોઈએ. અંધારામાં પ્રવેશ કરવો જોઈએ. ધીમે ધીમે બધી વસ્તુઓ દેખાવા માંડશે. આપણી આંખો ધીમે ધીમે બહારની દુનિયાથી એડજસ્ટ થશે અને વ્યવસ્થિત થવામાં સમય લાગે પણ એ ન દેખાય તો આપણને કોઈ ટૂંકી નજરવાળા કહે તો એ ખોટું છે. હજારો માઈલ દૂર ઉગેલા તારા મનુષ્ય નરી આંખે જોઈ શકતો નથી. કારણકે આપણને નજીકની ચીજો જોવાનો જ અનુભવ છે. આનો ઉકેલ એ છે કે આપણે અંધારામાં પ્રવેશ કરવો જોઈએ અને પછી નજર બહાર ફેંકવી જોઈએ. આપણે વિચારોને બહાર નથી ફેંકી શકતા. વિચાર કોઈ વસ્તુ નથી. એ ક્યાંથી આવે છે એ કોઈને ખબર નથી. આપણે ગુસ્સે થઈએ છીએ કે ભયભીત થઈએ છીએ. જો આપણે જાણતા નથી કે ગુસ્સો ક્યાંથી આવ્યો. આપણા અનેક વિચારો, ઈચ્છાઓ, ઈર્ષ્યા વગેરે દબાયેલા હોય છે. ખાલી જોવાથી કશું થતું નથી. ભીતર જોવાથી પ્રકાશ વધતો જશે અને દૃષ્ટિ ખૂલતી જશે. આપણને પ્રકાશિત વસ્તુઓનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ અને આપણે એના માલિક બની જશું.

પૃથ્વી ઉપર આપણે કંઈ પ્રદાન કરવું હોય તો ચારેતરફ પ્રેમ ફેલાવવો જોઈએ. વધુને વધુ વૃક્ષો વાવવા જોઈએ અને આપણા વિસ્તારને સ્વચ્છ રાખવો જોઈએ. હિંસાથી બચવું જોઈએ. આપણા દેશમાં ભિખારીઓ મોટી સંખ્યામાં છે. ખરેખર તો એ આપણી નાદારીનું પ્રતીક છે. આપણું ધન એ લોકો પાસે છે. કેટલાક લોકો ખેતી કરે છે તો કેટલાક વેપાર કરે છે. વિશ્વમાં બધે એવું નથી. પૈસો અને સંપત્તિ એટલા જ છે પણ કેટલાક લોકો એમાંથી મોટો હિસ્સો લૂંટી લે છે. નોબેલ નામનો માણસ દારૂગોળામાંથી એટલું કમાયો કે એને અફસોસ થયો અને એણે એક

ફાઉન્ડેશનની સ્થાપના કરી અને નોબેલ ઈનામોની રચના કરી. મતલબ, કે હથિયારોનો મોટો ઉત્પાદક શાંતિનો મોટો ઉત્પાદક થઈ ગયો. પણ તોય દુનિયામાં શાંતિ સ્થપાઈ નહીં. એકબાજુ શાંતિની તૈયારીઓ ચાલે છે અને બીજી બાજુ ધડાધડ બોંબનું ઉત્પાદન થાય છે. લોકતંત્ર, સમાજવાદ અને ફાંસીવાદ સાથે ચાલે છે. એક માન્યતા કે વિચારધારા ફાવી જાય છે કે તરત આપણે બીજી વિચારધારાને પકડીએ છીએ. **એક બીમારી બાય છે અને બીજી આવે છે.** કોઈ માણસ પરમાત્મા સુધી પહોંચી શકતો નથી.

માણસની મુશ્કેલી જ આ છે. કરોડો વરસ પછી પણ એ જાતને ઓળખતો નથી. **પૃથ્વી ઉપર બુદ્ધ અને મહાવીર પેદા થયા પણ માણસને ઓળખનાર પેદા થયો નથી.** કદાચ એ ટૂંક સમયમાં પેદા થાય એમ પણ બને. પણ ત્યાં સુધીમાં તો આપણે અનુમાનો ઉપર જ જીવવાનું છે. ધરતી ઉપર સ્વર્ગ ઉતરી આવશે ખરું? એ પ્રશ્ન છે પણ ત્યાં સુધીમાં આપણને જેવી પૃથ્વી મળી છે, એને રહેવાલાયક બનાવીએ તો જ સ્વસ્થ અને રહેવા જેવી પૃથ્વી બનશે. અતીતના અનુભવમાંથી આપણે આ શીખવાનું છે. તો જ આપણને મુક્તિ મળી શકશે. એને માટે મૌલિક અને ક્રાંતિકારી વિચારો જોઈએ તો જ મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત થશે. સ્વર્ગ ઉતરે એની કોઈ જરૂર નથી. **આપણી આજુબાજુ જે દેખાય છે, એ જ સ્વર્ગ છે. એને વધુ રહેવા જેવું બનાવવું પડશે.** આપણે એને જોઈ શકતા નથી. પરિણામે આપણે એનાથી વંચિત છીએ. પણ પ્રયત્ન કરીએ તો સ્વર્ગ જરૂર આપણા હાથમાં જ છે. એમાં કોઈ જબરદસ્તી નથી, પ્રયત્ન કરવો જ છે.

સૌજન્ય પબ્લિકેશન્સ

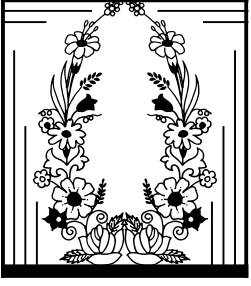
૫, સૌરાષ્ટ્ર ક્લાકેન્દ્ર સોસાયટી, રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૭.

ફોન : (૦૨૮૧) ૨૫૭૫૩૨૭

‘મંગલ મંદિર’ના અંકો નિયમિત મળવા અંગે..

કોરોના વાયરસ સંક્રમણની ગંભીર પરિસ્થિતિના કારણે તથા જરૂરી સંખ્યામાં સ્ટાફ ન હોવાથી સ્થાનિક તેમજ અન્ય કેટલાક સ્થળોની પેટા પોસ્ટ ઓફિસો સંપૂર્ણ રીતે કાર્યરત નથી. જેનાં પરિણામે સામયિકના અંકો કોઈને નિયમિત રીતે મળે નહીં તેવી સ્થિતિ છે. ‘મંગલ મંદિર’ કાર્યાલયમાંથી સામયિકના અંકો દરેક ગ્રાહકશ્રીઓને પોસ્ટના માધ્યમથી જે-તે મહિનાની પાંચ તારીખે અચૂક રવાના થાય છે. તેમ છતાં અગર કોઈ ગ્રાહકશ્રીને કોઈ અંક મળે નહીં તો સંબંધિત પોસ્ટ ઓફિસમાં તપાસ કરવા અનુરોધ છે.

— કાર્યાલય સ્ટાફ : પરાગ સોની
મો. ૯૫૩૭૭ ૨૩૪૭૪

પ્રસંગ કથા

ભણતરનું વાવેતર

કમળેજ ગામ એટલે કમળેજ. નદી, વોંકળા, ડુંગરા, સીમ, ખેતર, પાદર, ગામમાં અને ગામ ફરતે ઝાડવા ને કમળેજના માયાળુ માનવી. દસ હજાર વસતી ધરાવતા ગામમાં મંદિર, મસ્જિદ, દેરાસર શોભે છે. પ્રાથમિક - માધ્યમિક શાળાય ખરી. ઠાકોરજીના મંદિરે સવાર-સાંજ આરતી થાય. દરબારગઢમાં નિયમિત સભા મળે. કોઈને કાંઈ વેરઝેર નહીં. બધા હળીમળીને રહે.

ગામ સુખી-સંપન્ન હોવા છતાં નારણ ભગત ઊંડા વિચાર કર્યા કરે. તેઓ ગામની શાળાના આચાર્યપદેથી હમણાં જ નિવૃત્ત થયા હતા. ગામમાં અને આજુબાજુના ગામમાં હજુ અભણ લોકો છે. તેને થોડું ઘણું અક્ષરજ્ઞાન આપવું છે તેવી તેમણે પ્રતિજ્ઞા લીધી.

કમળેજ ગામના બે-ત્રણ શિક્ષક ભાઈ-બહેનને પોતાના ઘેર બોલાવ્યા. પોતાની ચિંતા વ્યક્ત કરી : “મેં તમને લોકોને અહીં એટલા માટે બોલાવ્યા છે કે, **આપણા ગામને અને બાજુનાં ગામોને આપણે સો ટકા સાક્ષર બનાવવા છે. તેના માટે જોડાઈ જઈએ.**” નારણ ભગતની વાત સાંભળી શિક્ષક ભાઈ-બહેનોએ બીડું ઝડપી લીધું. આઠ-દસ દિવસમાં સર્વેક્ષણ કરી કમળેજ ગામના ઠાકોરજીના મંદિરે એક સાંજે નિરક્ષર બાળકો, યુવાનો, પ્રૌઢ તેમજ વૃધ્ધોને ભેગા કર્યા.

નારણભગત આવ્યા. સૌએ ઊભા થઈ તેમને વંદન કર્યા. ભગતે વાત માંડી : “મારા વહાલા બાળકો, ભાઈ-બહેનો, જમાનો બદલાયો છે. જગત આખું ક્ષણેક્ષણે આગળ વધે છે અને આપણે બે આંકડા કે બે અક્ષર ન લખી શકીએ? આપણા માટે શરમ છે. તમને સૌને મારે વાત કહેવી છે. આપણું અમદાવાદ. હું વાત કરું છું ત્રણસો વર્ષ પહેલાની. અમદાવાદનાં વેંગણપુર ગામમાં શામળ વીરેશ્વર ભટ્ટનો જન્મ થયો હતો. માતા આણંદબાઈ અને પિતા વીરેશ્વરના આ સપૂતે સુંદર બોધ મળે તેવી કવિતા લખી. તેમાંની એક તમને સંભળાવું હોં!

વિદ્યા ભણિયો જેહ, તેહ ઘેર વૈભવ રૂડો;
વિદ્યા ભણિયો જેહ, કામની કંચન-ચૂડો;
વિદ્યા ભણિયો જેહ, તેહ સદાવ્રત આપે;
વિદ્યા ભણિયો જેહ, કષ્ટ પિયારાં કાપે;

વળી વિદ્યા ભણિયો જેહ જન, સકળ કળા ગુણ સારખા;
શામળ કહે બીજા બાપડા, પ્હાણસરખા પારખ્યા.

હવે, તમને કવિતાનો સાર કહું : “જે ભણે તેને બધા જ સુખ વૈભવ પ્રાપ્ત થાય છે. વિદ્યા ભણનારને સુંદર કન્યા તેમજ સુંદર અલંકાર પ્રાપ્ત થાય છે. ભણેલો માણસ સદાવ્રતો ખોલી ગરીબોની સેવા કરે છે. ભણનાર હંમેશાં બીજાના દુઃખો કાપે છે. વિદ્યા ભણે તેમાં અનેક ગુણો - કળા હોય છે.”

પણ, કવિતાના અંતે કવિ શામળ અભણ લોકો માટે શું કહે છે? તેઓ કહે છે કે, ન ભણે તે લોકો તો બિચારાં છે, પાણા જેવા છે. તો મારાં વહાલા ભાઈ-બહેનો, આપણે પાણા જેવા નથી થવું કે નથી થવું બિચારા!

હજુ આવી બીજી વાત કરું. મારી બહેનોને, માતાઓને, **આપણા મોટા ગજના સુધારક કવિ નર્મદ. તેમણે સવાસો વર્ષ પહેલાં સ્ત્રીઓ ભણે તે માટે આગેવાની લીધી હતી.**

નર્મદનો જન્મ સુરતમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ લાભશંકર અને માતાનું નામ નવદુર્ગાગૌરી હતું. તેમનું મોટાભાગનું બાળપણ મુંબઈમાં વીત્યું હતું. મુંબઈમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવી તેમણે સુરત અને મુંબઈની શાળાઓમાં શિક્ષક તરીકે કામ કર્યું હતું. એમના જમાનામાં વહેમ, અંધશ્રદ્ધા, કુરિવાજો ખૂબ ફેલાયેલા હતા. સમાજ સુધારાની પ્રવૃત્તિના તે અગ્રેસર રહ્યા હતા.

તેઓ કહેતા હતા કે, “જ્ઞાનબળથી આપણે બીજા પ્રાણીઓ કરતાં ઊંચા છીએ. **કેળવણીથી જ્ઞાનબળ પ્રાપ્ત થાય છે.** માણસમાં સ્ત્રી અને પુરુષ બંને છે. સ્ત્રીના હક્ક ઘણાખરા પુરુષ જેટલા જ છે. પુરુષોની માફક સ્ત્રી પણ કેળવણી લઈ શકે છે. માટે જેમ આપણે પુરુષ હક્ક સમજી કેળવણીથી જ્ઞાનબળ વધારીએ છીએ, તેમ સ્ત્રી સહાયરૂપે આપણાં બળમાં વધારો કરે છે. ભણેલી સ્ત્રી પરમમિત્રરૂપે સુખ-દુઃખની વાતો કરવાની લહેજત વધારે છે, ને દુઃખ દૂર કરે છે. ભણેલી સ્ત્રી પ્રિયારૂપે રસભર્યું સુખ વધારે ને વધારે આપ્યા કરે છે. જ્યાં રાજા અને પ્રધાન બંને ભણેલા ગણેલા ને સુઘડ હોય ત્યાં રાજાના ઉત્કર્ષ વિશે પૂછવું જ શું? **જ્યાં કેળવણીથી સરખાપણું શોભતું હોય છે ત્યાં જ સ્ત્રી પુરુષના મન એકબીજા સાથે મળે છે.**

મિથ્યા કેટલાએક જણ કહે છે કે સ્ત્રીજાત પુરુષજાતથી ઉતરતા દરજ્જે છે, ને તે તેની દાસી છે. મિથ્યા કેટલાએક કહે છે કે તેનામાં મોટું જ્ઞાન મેળવવાનું સામર્થ્ય નથી. મિથ્યા કેટલાએક કહે છે કે જ્યારે તેઓ શીખવામાં વખત ગાળશે ત્યારે તેઓ પોતાનો ઘરઘંધો ક્યારે કરશે ને તેઓ શું મરદનો ધંધો કરશે? ને મિથ્યા કેટલાએક કહે છે કે તેઓ કેળવણી લીધાથી બગડશે - તેઓમાં સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો વધ્યાથી તેઓ અમર્યાદ થશે - તેઓ નઠારી ચોપડી વાંચી બગડશે. લખાણની મારફતે સહેલથી કુકર્મ કરશે. કેળવણી તો દુર્ગુણને કહાડનારી છે. કેળવણીથી બગાડો થતો હોય તો તે પુરુષે પણ ન લેવી જોઈએ. હું તો કહું છું કે પુરુષ કરતાં સ્ત્રીનું મન વધારે કોમળ છે. માટે એના ઉપર ભણતર ને નીતિની છાપ બાળપણથી પડે તો તે કદી પણ જાય નહીં. વળી, સ્ત્રીનો સ્વભાવ જન્મથી જ નઠારો ને ન સુધરે તેવો હોય, તો જે સ્ત્રીઓએ પોતાના વિદ્યા સદ્ગુણથી મોટા નામ મેળવ્યા છે તેના વિશે શું કહેવું? હાલમાં પણ આપણે જોઈએ છીએ કે સ્ત્રીઓ શીખી શકે છે. લખતાં આવડેથી દુરાચાર કરશે એ કહેવું પણ નિરર્થક છે. લખવું - વાંચવું એ કંઈ કેળવણી નથી પણ તેનાં સાધન છે. એથી જ્ઞાન વહેલું ને સારું પ્રાપ્ત થાય છે ને બીજાને આપી શકાય છે. વારુ, હું પૂછું છું કે લખતાં નથી આવડતું તે સ્ત્રીઓ કુકર્મ નથી કરતી? કુકર્મ કરવા એને લખવા વાંચવા સાથે કશોય સંબંધ નથી. નીતિના બોધની ખામીથી અને નઠારી સંગતિથી કુકર્મ થાય છે એ કહેવું ખરું છે. જે સ્ત્રી નીતિની કેળવણી લેશે તે કુમાર્ગે જશે જ નહીં. લખવા વાંચવાથી કાળા કર્મ કરનારી સ્ત્રી કંઈ કેળવણી પામેલી કહેવાશે જ નહીં. સ્ત્રીઓને શીખવી તેમની પાસે પુરુષનાં કામ જરૂર જાણી કરાવવા એમ નથી, પણ અગર જરૂર પડે અથવા અનુકૂળ હોય તો કરી શકે પણ એટલા જ માટે તેમને શીખવવું એમ નથી - તેમને શીખવવું એટલા માટે કે તેઓ જ્ઞાન મેળવે - તેઓ પોતાનો સ્ત્રી જાતનો ધર્મ સમજે - ઘર રૂડી રીતે ચલાવે - છોકરાંને કેળવણી આપે.

સ્ત્રી કેળવણીથી થતા લાભમાં સ્ત્રીઓ પોતાનાં પુરુષને અંતઃકરણથી ચહાય છે ને જ્યાં પ્રીત છે ત્યાં બંને પોતાને સુખ થાય તેમ પોતાની આબરૂ વધે ને પોતાના બાળકનું ભલું થાય તેમ કરવામાં હોંસથી કેમ ઉદ્યોગ નહીં કરે? કેળવણી પામેલી સ્ત્રી પોતાના પિયુની લાડલી પ્યારી, સાચવટથી હંમેશ વળગી રહે તેવો દોસ્ત થઈ રહે છે. ભણેલી સ્ત્રી સુખમાં ગમ્મત અને દુઃખમાં દિલાસો આપે છે. પુરુષના ઉદ્યત જુસ્સાને નરમ પાડનાર અને દુખિયારા પુરુષના આંસુ લૂછનાર તેને પોતાની વહાલી ભણેલી સ્ત્રી જેવું કોણ છે? સંકટમાં સગાવહાલાં - દોસ્ત સૌ આઘા ખસી જાય છે - ફક્ત સ્ત્રી જ તેની થઈ રહે છે. હાલમાં જે થાય છે તે લોકલાજથી, હવે જે થશે તે નિજ ઉમંગથી ને

પોતાની ફરજ સમજીને. કેળવણી પામેલું સ્ત્રીરત્ન કદી પોતાનું તેજ ખોતું નથી - જેમજેમ તે વપરાય છે, તેમ તેમ તે વધારે પ્રકાશ આપે છે. દુનિયાનો છેડો પોતીકું ઘર ને ઘરનો છેડો પોતાની સ્ત્રી એ કહેવું ખોટું નથી. જેમ સ્ત્રી વિના સંસાર સૂનો છે તેમ કેળવણીરહિત સ્ત્રીથી સંસાર સિંહવાઘના વાસવાળું ભયંકર રાન છે અને ભણેલી સ્ત્રીથી સંસાર એક રમણીય બાગ છે.”

‘સ્ત્રી પવનતનય’, પ્લોટ નં. ૬૫ ડી/એ, વિમલ નગર, શેરી નં.-૩, આલાપ સેન્યુરી પાછળ, યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૫. • મો. ૯૯૭૪૦ ૦૯૦૪૨

સ્ત્રી : સંસારની સ્નેહ સરિતા...!

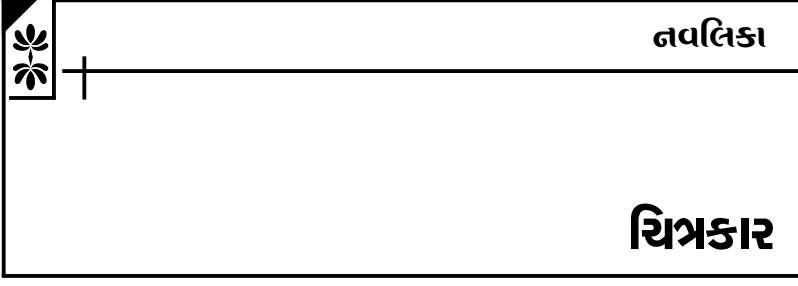
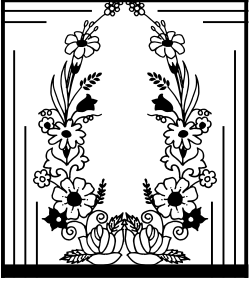
(અનુસંધાન : પાના નં. - ૧૩ ઉપરથી ચાલુ)

પાસેથી આવા સંસ્કાર પામેલી આ દેશની દીકરીઓ એ જ શિખામણના ઉપક્રમે જીવનભર પતિના અત્યાચારો વેઠી લે છે. સાસરિયાનું શોષણ સહન કરતાં કરતાં સંસારના અગ્નિકુંડમાં સ્વાહા થઈ જવું એ આ દેશની સ્ત્રીઓ માટે સાંસ્કૃતિક ગૌરવ લેખાય છે. સાસરિયાના સિતમો અસહ્ય બનતાં તે સળગી જાય છે ત્યારે એ ગૌરવનો ગુણાકાર થાય છે. લોકો તેના કાળા મેશ થઈ ગયેલા મૃતદેહ પર સહાનુભૂતિની અંજલિ આપે છે : ‘બિચારી બહુ ભલી બાઈ હતી. જિંદગીભર સૌના જુલ્મો વેઠ્યા પણ કોઈની આગળ એક હરફ ના ઉચ્ચાર્યો!’

પુરુષને બાલ્યાવસ્થામાં દૂધ માટે માતાની જરૂર પડે છે. યુવાવસ્થામાં પ્રેમ કરવા માટે પ્રેમિકાની જરૂર પડે છે. રાખડી માટે બહેનની જરૂર પડે છે. વારસદાર માટે તેની કૂખની જરૂર પડે છે. પત્નીથી ઉભાઈ ગયા બાદ કોઈ સ્ત્રીમિત્રની જરૂર પડે છે. બગડવાની ઈચ્છા થાય ત્યારે કોઈ રૂપજીવિનીની જરૂર પડે છે અને અંતે પોતાના મૃત્યુ પર બંગડી તોડીને પોક મૂકનાર એક વિધવાની પણ જરૂર પડે છે! આવું મહત્ત્વ ધરાવતી સ્ત્રી પર પુરુષ રીઝે ત્યારે તે કહે છે : ‘ઓરત મહાસતી હૈ...!’ અને ખિજાય ત્યારે કહે છે : ‘તું પૈરકી જૂતી હૈ...!’

આપણી સાંસ્કૃતિક શરમ એ છે કે આપણે ફલાણી માતાની જય બોલાવીએ છીએ અને ઢીકણી માતાનું મંદિર બંધાવવા ફાળો ઉઘરાવીએ છીએ. પણ પુરુષની લાત વાગતાં સીધી રોડ પર આવી પડતી કમનસીબ સ્ત્રીઓ માટે આપણે કાંઈ કરી શક્યા નથી. અમેરિકામાં આવી તમામ ત્યક્તાઓનો ખર્ચ ત્યાંનાં ચર્ચો ઉપાડે છે. આપણે ત્યાં પથ્થરના ભગવાનની જેટલી કાળજી રખાય છે તેટલી જીવતા માણસોની નથી રખાતી.

સી-૧૨, મજૂર મહાજન સોસાયટી, ગણદેવી રોડ, જમાલપોર, નવસારી-૩૯૬ ૪૨૭ (ગુજરાત). મો. ૯૪૨૮૧ ૬૦૫૦૮

નવલિકા

ચિત્રકાર

રમેશ પટેલ

નોંધ : લેખક-કવિશ્રી રમેશભાઈ પટેલની દરેક રચનાઓ ખૂબ જ દમદાર હોવાથી તે હંમેશાં લોકપ્રિય બને છે. તેમની કૃતિઓના કેટલાક અંશોનો ઉપયોગ કોઈ સ્થાને સંદર્ભમાં થતો હોય છે. આ જ સર્જકની સર્જન શક્તિની સાર્થકતા છે. રમેશભાઈએ B.Sc., M.Ed. સુધીનો અભ્યાસ કર્યો છે. તેમની ઘણી ગઝલોએ ગુજરાતી ભાષાને સમૃદ્ધ કરી છે. જે તેમની સાહિત્ય જગત ક્ષેત્રની ઊંડી સાધના અને મહેનતનું પરિણામ છે.

આકાશવાણી - અમદાવાદ અને વડોદરાના માન્ય કવિ - ગઝલકાર રમેશભાઈએ અનેક વિષયોને આવરી લેતા લગભગ એકસોથી વધારે પુસ્તકોનું સર્જન કર્યું છે, જે એક ખૂબ મોટી સિદ્ધિ કહેવાય. સને ૧૯૭૯થી પ્રતિષ્ઠિત અનેક સામયિકોમાં તેમની કૃતિઓ પ્રકાશિત થતી રહી છે. નોંધનીય છે કે, તેમની ઉમદા સાહિત્ય સાધના અનેક સન્માન અને અંવોર્ડથી વિભૂષિત થઈ છે.

આવા એક લબ્ધપ્રતિષ્ઠિત લેખક-કવિશ્રીનું એક વધુ 'ચિત્રકાર' નવલિકા સંગ્રહ પ્રગટ થવાના તબક્કામાં છે. તે રસપ્રદ સંગ્રહનો એક મણકો અત્રે પ્રસ્તુત છે.

— તંત્રી મંડળ

નિશાના કાજળધેરા અંધકાર પછી સૂર્યદેવતાના આગમનની રાહ જોતો ચિત્રકાર એક હાથમાં કાગળ પીંછી લઈને ખુલ્લા મેદાનમાં બેઠો હતો.

થોડીવાર પછી સૂર્યદેવનું આગમન થતાં ચિત્રકારે નતમસ્તક વંદન કર્યું. **પૂવાકાશમાં પૃથ્વીના ગોળા જેવા સૂર્યએ ક્ષિતિજમાં લાલિમાં પ્રસરાવી દીધી.** તે વખતે કલારસિક આ ચિત્રકારે આ દૃશ્યને પોતાના કાગળ ઉપર કંડારી દીધું. નદી અને પર્વતમાળામાંથી ડોકિયું કરતા સૂર્યનું તેણે કાગળ ઉપર આબેહૂબ ચિત્ર દોર્યું.

નાનપણથી એને ચિત્ર દોરવાનો ભારે શોખ. જબરી કલ્પનાશક્તિ અને અથાક મહેનતને કારણે સાંજે તો એ રંગ અને રેખાનો અમર આકાર બની ગયો હતો. એમનાં ચિત્રો જોતાં એમની ચિત્ર વિષયને આત્મસાત્ કરવાની શક્તિનો પરિચય થાય છે. પરંપરાગત દૃશ્ય સંયોજનથી સાવ વેગળા રહીને નિજ શૈલી ઉપસાવવાનો ગર્વ અનુભવે છે.

નાના લેન્ડસ્કેપ અને ખડકોના અમૂર્ત તરફ જતાં ચિત્રોમાં રંગોની પારદર્શિતા એનું આકર્ષણ લક્ષણ બની ગયું છે. નજરને દૂર દૂર લઈ જતી ઘાસ કાપી કેડીઓ, ઢોળાવો પરથી સરકતી અને અંધારી ખીણોમાં ખોવાઈ જતી લીલોતરી, વિવિધ રમણીય ધારાઓ પ્રગટ કરતાં નાનાં-મોટાં વૃક્ષો, અલપજલપ રેખાઓમાં

આલેખાયેલા આવૃત્ત માનવ દેહની આસપાસ લગભગ એની અંદરથી જ કૂટી નીકળી હોય એવી વૃક્ષરાજી અને ગામની સીમમાં ઢોર ચરાવતો ગોવાળિયો, કૂવાના કાંઠે પાણી ભરતી પનિહારી કે ચલમ ફૂંકતો કોઈ વૃદ્ધ સૌરાષ્ટ્રવાસી વગેરે એની ચિત્રસૃષ્ટિના કેન્દ્રમાં રહ્યાં છે.

એણે કદી કોઈ પ્રદર્શનનું આયોજન કર્યું નથી કે નથી કોઈ વન-મેન શો નું. પ્રકૃતિ અને એમાં રંગોથી અનાવૃત્ત આકૃતિઓ દોરવાનો એને ખૂબ શોખ છે. પરંતુ એને કીર્તિનો કે નામનો મોહ નથી, એટલે તો એ નાની સરખી ઓરડીમાં એ પડ્યો રહે છે. આજ સુધીમાં દરેક ચિત્ર - પ્રદર્શનોમાં હોય છે એટલાં ચિત્રો એણે દોર્યાં છે, તો મોટાં મોટાં શહેરોમાં ચિત્ર-પ્રદર્શનો યોજી ચિત્રકલાને ધબકતી રાખી શકે એમ છે.

નાનપણથી મા-બાપને ખોઈ બેઠેલો. માની મમતા અને બાપનો પ્રેમ મેળવવામાં અસમર્થ રહેલા આ ચિત્રકાર ભાગ્ય અજમાવવા કે મોહ-લાલચમાં પડવા કદી શહેરમાં ગયો નથી. કુદરતને ખોળે બેસી પ્રકૃતિનાં ભરપેટ દર્શન કરવામાં એને મજ પડતી અને તેનું ચિત્ર સહજવારમાં દોરી નાખતો.

એક દિવસ શહેરના મોટા ઉદ્યોગપતિની દીકરી સુનંદા એકાએક આ ચિત્રકારના આંગણે જઈ પહોંચી. 'નમસ્કાર' કરી એ કમરામાં દાખલ થઈ.

ચિત્રકારે આ યુવતીને આ પહેલાં કદી જોઈ ન હતી. જેથી તેને જિજ્ઞાસાથી જોઈ રહ્યો. એટલામાં તે સસ્મિત બોલી, ‘મારું નામ સુનંદા છે અને હું શહેરના જાણીતા ઉદ્યોગપતિ શેઠ માણેકલાલની પુત્રી છું.’ પછી તેણે ઉમેર્યું, ‘**આપનું નામ અનિરુદ્ધ છે ને? મેં સાંભળ્યું છે કે, આપ ચિત્રો ખૂબ સુંદર દોરો છો.**’

‘આપે ઠીક કહ્યું. મારું જ નામ અનિરુદ્ધ છે. હું ચિત્રો ખૂબ સુંદર દોરું છું એ હું કેમ કહી શકું? મતલબ કે મારા મુખથી મારી પ્રશંસા તો હું નહીં જ કરી શકું ને?’

‘આપનાં દોરેલાં ચિત્રો મને બતાવશો?’

‘બેશક ચાલો, બાજુના કમરામાં. ત્યાં મારા ચિત્રો છે.’ કહી ચિત્રકાર ઊઠ્યો. એની પાછળ પાછળ સુનંદા પણ જવા લાગી. આ આલ્ભમમાં થોડાં ચિત્રો છે અને બીજાં આ ભીંત પર ટાંગ્યા છે. આપ, આ ચિત્રોને મનને ગમે ત્યાં સુધી જોઈ શકો છો.’ ચિત્રકાર બોલ્યો.

સુનંદાને ચિત્રકારનું આ વાક્ય ઘણું જ ગમ્યું અને એ ભીંત પર લટકાવેલાં ચિત્રો જોવામાં થોડીવાર સુધી તલ્લીન બની. **પછી તેના મુખેથી પ્રશંસાના ઝરણાં વહેવા માંડ્યા.**

‘અરે, આ તો આપણા રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધી છે. એમની આંખોમાં સત્ય અને અહિંસાના ગુણો પ્રદાન કરેલા દેખાય છે. એમના શરીર પર તદ્દન સાદગીનાં લક્ષણો જોવાં મળે છે. એમના હાડમાંસ ઉપરથી જગતને જીતવાની અને જન સમુદાયની ઉન્નતિ માટે પોતે નિચોવાઈ રહ્યા હોય તેવા ભાવો દેખાય છે.’

આ બીજું ચિત્ર **કવિવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરનું** છે. શ્વેત વાળ અને સફેદ લાંબી દાઢીવાળા આ માનવીના ચહેરામાં કેટલું બધું અમીરસ છુપાયેલું છે. આપણા રાષ્ટ્રગીતના રચયિતા અને ગીતાંજલિ જેવા પુસ્તકના માટે નોબેલ પ્રાઈઝ મેળવતા **આ કવિવરની આંખોમાં ચિત્રકારે દેશદાઝ અને સહિષ્ણુતાના કેવા અદ્ભુત ભાવો મૂક્યા છે.** આ બાજુ કોસ પર લટકેલું આ કોણ છે? એ છે દુનિયાને સત્ય અને પ્રેમનો સંદેશો આપનાર અને કરુણાના સાગર **જિસસ કાઈસ્ટ** છે!’ આ છે અહિંસા પરમો ધર્મનું સૂત્ર આપનાર **મહાવીર સ્વામી!** એમના ચહેરા પર જગતના માનવીનાં દુઃખો જાણીને વિષાદથી છવાયેલો દેખાય છે. અરે! આ તો **શકુંતલા** છે. હા, કાલીદાસની શકુંતલા! એની યાદગીરીના પ્રસંગનું ચિત્ર કેવું આબેહૂબ બનાવ્યું છે. ઋષિમુનિ, સાહેલીઓ અને વનનાં અનેક પ્રાણીઓના સહવાસથી વિખૂટી પડનારી શકુંતલાના ચહેરાના હાવભાવ એવા સરસ દોર્યા છે કે શકુંતલાની વિદાયથી આખા આશ્રમમાં કરુણતા છવાઈ ગઈ છે અને એ કરુણતા જોઈને આપણી આંખો પણ ભીની બની જાય છે. પછી... સુનંદા ધીમે પગલે ચિત્રો જોતી આગળ વધે છે.

બંસીધર કનૈયો, રથ હાંકતો અર્જુન, બળબળતી રેતી પર દોડતું ઊંટ, ઝાડ નીચે નિરાંતે ઊંઘતો ફેરિયો, હાથલારીમાં માલ લઈ જતી વાગરી કોમની કોઈ સ્ત્રી કે ચલમ ફૂંકતો કે કોઈ બજરિયો...! એ બધું નિજ શૈલીમાં ચિત્રકારે વિકસાવ્યું છે. **અહીં પ્રકૃતિ ખીલી છે અને સ્ત્રીનું સૌંદર્ય લાલિત્ય ધારણ કરી રહ્યું છે.** રક્ષ અને રેખા અને લયના કસબથી ચિત્રકારે ખરેખર તેની અદ્ભુત કલાનું પ્રદર્શન કર્યું છે. ચિત્રો જોઈ સુનંદા પ્રસન્નતા અનુભવી રહી છે.

‘આપ કોઈ મોટા શહેરમાં જઈ આપની કલાની કિંમત ઉપજાવો તો... આપના પ્રશંસકો વધી નહીં પડે?’ સુનંદાએ ચિત્રકાર તરફ જોઈ લાગણીથી પૂછ્યું.

‘શહેરમાં? તમારા પ્રદૂષણથી ખદબદતા શહેરમાં? જ્યાં ચોખ્ખી હવા લેવાનાં ફાંફા પડે છે. જ્યાં માનવ મહેરામણ ઊભરાય છે ત્યાં મને ચિત્રો દોરવાની પ્રેરણા ક્યાંથી મળવાની હતી? **જાણો છો? લેખક, કવિ કે ચિત્રકાર... પ્રેરણા સિવાય કોઈ રચના કરી શકતો નથી.** પહાડ, નદી, ડુંગરો, ક્ષિતિજો અને વસંતની ગેહુરાઓમાંથી અમને પ્રેરણા મળે છે. ઘુઘવાતો સાગર અને ગાતાં ઝરણાંઓ અને વનની વનરાજીઓ જોઈને અમારામાં કલાની સરવાણીઓ ફૂટે છે! આ બધું તમારા શહેરમાં મળશે ખરું? બોલો... સુનંદા દેવી બોલો.’ ચિત્રકારે એકદમ ભારે અવાજે પૂછ્યું.

સુનંદા તો ચિત્રકારનો આ પ્રશ્ન સાંભળીને એકદમ ડઘાઈ ગઈ. ચિત્રકાર ઠીક જ કહે છે, કુદરતનું સાચું સ્વરૂપ તો ગામડામાં જ જોવા મળે છે. શહેરની ઝાકમઝાળ જિંદગીમાં આ બધું ક્યાં છે? મેલેરિયા, કોલેરા, ટાઈફોઈડ જેવા રોગોનું જ્યાં સંગ્રહસ્થાન છે એવી શહેરી વસ્તીમાં એમને પ્રેરણા ક્યાંથી મળવાની હતી? શેર-સટ્ટો, જુગાર અને દારૂના અડાઓ જ્યાં બેરોકટોક ચાલતા હોય ત્યાં એમની કલા માટે કેવી પ્રેરણા મળે છે?’

સુનંદા... એકાએક વિચારે ચઢી ગઈ.

‘મારા પ્રશ્નનો ઉત્તર?’

થોડીવાર રહી નિદ્રામાંથી જગાડતાં ચિત્રકારે એકાએક સુનંદાને પ્રશ્ન કર્યો.

‘આપની પ્રેરણા હું થાઉં તો?’ સુનંદાના પ્રશ્નએ ચિત્રકારને ચોંકાવી દીધા.

‘તમે પ્રેરણા બનો તો સ્ત્રીના દેહપ્રકૃતિના સૌંદર્ય સિવાય બીજું મને શું મળવાનું હતું?’ વળી, એ પણ જાણી લ્યો... **પ્રેરણા અને કલાકાર એ બેનો નાજુક સંબંધ હોય છે. બંને સાંનિધ્યમાં હોય તોજ કલાનો ઉદ્ભવ થાય.** કલાની સરવાણી ક્યારે ફૂટે તે નક્કી હોતું નથી. જ્યારે કોઈ તાલાવેલી જાગે છે ત્યારે કલાનો જન્મ થાય છે. બોલો, તમે મારા સાંનિધ્યમાં ચોવીસ

કલાક રહી શકશો?

ચિત્રકારનો આ કેવો વિચિત્ર પ્રશ્ન હતો. સુનંદા એકદમ તાજજુબ થઈ ગઈ. તેણે ક્યાંય સુધી ચિત્રકારના ચહેરા તરફ જોયા કર્યું. પછી તેણે ખૂબ જ ઠાવકાઈથી કહ્યું, 'તમો મારી સાથે ચાલો. હું તમારી રહેવા-ખાવાની બધી જ વ્યવસ્થા કરી આપીશ અને તમારી ચિત્ર અને કલાને ધબકતી રાખવા ઠેર ઠેર પ્રદર્શન યોજાશ. પછી તો તમારાં ચિત્રોથી રસિકજનોનો પરિચય વધી જશે. લોકો તમારી પ્રશંસા કરશે. કીર્તિ, કલદાર અને નામ - એ બધું જ તમે થોડા સમયમાં કમાશો!'

'મને એની પડી નથી. પૈસાની લાલચમાં હું ચિત્ર બનાવતો નથી. આ બધું જ મને તમો અપાવશો તો હું પૂર્ણ બની જઈશ. મારી ફિલોસોફી મુજબ તેની કલાનો અને તેના જીવનનો અંત આવે છે! આપને તો સુવિદિત છે કે દરેક માનવી કોઈ આકાંક્ષા... કોઈ અરમાન, કોઈ આશા લઈને જીવતો હોય છે... જે પૂરી થતાં એને જીવવા માટે બીજી કોઈ આકાંક્ષા બાકી રહેતી નથી.' અને હા, માનવી પૂર્ણ બને છે ત્યારે એ ઝાઝો સમય ટકી શકતો નથી. એનો જલ્દી અંત આવી જાય છે.'

ચિત્રકારનું આ તર્કશાસ્ત્ર સુનંદા સમજી ન શકી.

પાછી જવા માટે એ ઊભી થઈ ત્યાં એની નજર એક અધૂરા ચિત્ર ઉપર પડી. કાગળો, રંગોની ડબ્બીઓ તથા રંગ-પીંછી અસ્તવ્યસ્ત પડ્યાં હતાં. બાજુમાં એક પુરાણું ટેબલ પડ્યું હતું. જેમાં બધા રંગો ઢોળાયેલા હતા. ટેબલનો મૂળ રંગ કયો હતો તે જાણી શકાતું નોંતું!

કુતૂહલભાવે સુનંદાએ પૂછ્યું, 'આ અધૂરું ચિત્ર આપ ક્યારે પૂરું કરશો?'

'કુદરતની આ વિશાળ ધરતીમાંથી જ્યારે મને કોઈ પ્રેરણા મળશે, મારા હૈયામાં તે ચિત્ર પૂરું કરવાની તાલાવેલી જાગશે, મારી પાસેના બધા રંગો કોઈ સુંદર ચિત્રમાં ચઢાવા એકદમ અધીરા બનશે ત્યારે હું આ અધૂરું ચિત્ર પૂરું કરીશ. જે ચિત્ર સર્વોત્તમ હશે એ ચિત્રમાં સજીવનતા લાવવા... હું ખૂબ મથામથા કરીશ. કદાચ એ ચિત્ર વિખ્યાત મોનાલિસાના ચિત્ર કરતાંય સુંદર હશે!'

'આપ એ ચિત્રને દુનિયાની હરીફાઈમાં મૂકશો ખરા?'

'મારી ફિલોસોફી મેં તમને જણાવી છે. માનવી બધાં સોપાનો સર કરે એ પડતીની નિશાની છે. પૂર્ણ માનવી વધુ લાંબું જીવતો નથી. મારે વધુ જીવવું હશે તો કદાચ હું એમ ન કરું.'

'કલાકારની સાચી ઓળખ માટે આ જરૂરી નથી શું?'

'પ્રશંસાની... કે ઓળખની મને કાંઈ પડી નથી.'

'અને હું ઈચ્છું તો પણ?'

'એનો જવાબ હું અત્યારે ન આપી શકું. મારું અધૂરું ચિત્ર

પૂરું થયા પછી એ નયનાકર્ષક બને તો કદાચ મારો ઈરાદો બદલાય પણ ખરો કેમકે માનવી સત્તા, ધનલાલસા અને કીર્તિના વધુ પડતા મોહમાં આદિકાળથી તણાતો આવ્યો છે. હું જો કે સિદ્ધાંતમાં માનું છું. ગમે ત્યારે મારો સિદ્ધાંત કદાચ બદલાઈ પણ જાય. આખરે હું પણ તમારા જેવો માનવી જ છું ને?'

'વાહ! ચિત્રકાર... વાહ! આજે હું તમારી ઉપર અતિ પ્રસન્ન છું. મારા રોમેરોમ તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઈ ગયા છે. તમો અત્યારે મારી પાસે જે માંગો તે આપવા હું તૈયાર છું! બોલો શું માંગો છો?'

'તમારો પ્રેમ મળે એ જ મારે મન બહુ છે.'

'પ્રેમ!' કહેતા સુનંદાથી મીઠું સ્મિત વેરાઈ ગયું.

'મારો પ્રેમ તમને સદા મળતો રહેશે. અચ્છા ત્યારે બાય... બાય...!' એમ કહી સુનંદા ઝડપભેર કારમાં બેસીને ચાલી ગઈ.

આ વાતને ખાસ્સા બે મહિના વીતી ગયા. એક પૂર્ણિમાની રાત્રે એકાએક સુનંદા ચિત્રકારના ઘરે આવી પહોંચી. ચિત્રકાર ઘરમાં ન હતા. જેથી તેને ખોળતાં ખોળતાં સરિતા કાંઠે પહોંચી રહી હતી. તે...

ચાલતાં ચાલતાં સુનંદાનું હૃદય પ્રફુલ્લિત થઈ ગયું. નીલું આકાશ અને પીળાં પાંદડાંઓથી લચી પડતાં ચેસ્ટનટનાં ઘટાદાર વૃક્ષોનું પ્રતિબિંબ સરિતાનાં જલતરંગોમાં રચાતું હતું અને વિખરાઈ જતું હતું. લહેરાતા આકાશના પ્રતિબિંબ જેવી ભૂરાશ એની આંખોમાં દેખાતી હતી.

સિગારેટનો દમ ખેંચી ચિત્રકાર ફરી ચિત્ર દોરવા લાગ્યો.

લાકડાના સ્ટેન્ડ ઉપર ચીપકાવેલા કાગળ ઉપર એની પીંછી ફરવા લાગી હતી. કોઈ પ્રણય મુગ્ધ યુવતીનું ચિત્ર દોરાઈ રહ્યું હતું. એ ચિત્રની આસપાસ સુંદર બાગમાં ફૂલો હસી પડ્યાં હતાં. ચિત્રનો આખરી ઓપ આપવાનો હજી બાકી હતો. સુનંદા એકદમ ચિત્રકાર સમીપ પહોંચી અને ચિત્રકારને નમસ્કાર કર્યા પછી દોરાયેલા ચિત્રને એ મુગ્ધપણે જોઈ રહી.

ગુલછડી જેવું ગુલાબી બદન, કાજળભરી અણિયારી આંખો, સુંદર ભરાવદાર ચહેરો, પાતળી કમર, કમરદંડ સરખા સુંવાળા હાથ, પગમાં નૂપુર... અને માથામાં ફૂલનો ગજરો... ચિત્રકારે આ મુગ્ધતાના સૌંદર્યને ઓર ખીલવી હતી.

ઢળતી રાતની ઠંડી હવાઓ... સુનંદાનો રોમે-રોમમાંથી જુવાનીના ઝંકારો ઊઠતા હતા. આ ચિત્ર કોનું હશે? દુષ્યંતની શકુંતલાનું કે... ચિત્રકારની કોઈ પ્રિયતમાનું! યૌવનજાતિ દેહવલ્લરી ઉપર સોહી રહેલી કંચૂકીની કસો તરફ જોઈ રહેલી સુનંદાને ઘડીભર વિચાર આવ્યો.

બદલાતી મોસમની નવી ગંધમાં પુરાણી મોસમની ઝરી જતી ગંધતલિકાની તરેહ... ઋતુ-રાણી ચારે ઓર ખીલી હતી.

‘કોણ હશે?’ વારેવારે એના હૈયામાં આ પ્રશ્ન ઊઠતો હતો.

ત્યાં મુખ પર પ્રસન્નતાનો મલકાટ અને... આવકારનો ભાવ પ્રકટાવી ચિત્રકારે પૂછ્યું : ‘આપ... અત્યારે...? આટલી મોડી રાત્રે?’

‘તમારા દર્શનની અભિલાષામાં ઘેર ગઈ. પણ ત્યાં તમો ન મળ્યા. એટલે... તમને ખોળતી ખોળતી અહીં આવી પહોંચી.’ સુનંદાએ પોતાની મીઠી જબાનમાં જવાબ આપ્યો.

‘વેલ! એ તો સારું થયું.’

‘આ ચિત્ર કોનું દોરો છો? કેટલી સુંદર છે એ!’

‘એક ભારતીય નારીનું!’

‘આપ... એની સાચી ઓળખાણ ન આપશો?’

‘ભારતની પ્રત્યેક નારી સુંદર છે. એની ઓળખાણ શી આપવાની હોય?’

‘આપ... સાચો જવાબ મને આપતા નથી.’

‘એ તમારી ખોટી માન્યતા છે.’ બાકી ચિત્રકારો તો એનામાં રહેલી વેદના પ્રગટ કરવા જ ચિત્રની ભીની જમીન પર પીંછીનો લસરકો માર્યો. ચિત્રમાંની યુવતીના ભૂખરા વાળમાં સોનેરી ચમક આવી ગઈ અને તેના પાતળા હોઠો ગુલાબી બની ગયા.

‘વાહ! અદ્ભુત!’ સુનંદા ચિત્રકારના વખાણ કરી રહી હતી. પરંતુ અત્યારે ચિત્રકારને પ્રશંસાની કાંઈ પડી નહોતી. થોડીવાર પછી ચિત્રકાર તેની સામગ્રી એકઠી કરી ઘરે જવા લાગ્યો ત્યારે સુનંદાને એકદમ આશ્ચર્ય થયું.

‘હું તમને મળવા આવી ને તમો આમ એકાએક?’

‘હા, સુનંદા દેવી! મારે હવે જવું જોઈએ. કેમકે રાત ઘણી વીતી ગઈ છે.’ એમ કહી ચિત્રકારે ચાલવા માંડ્યું.

‘અરે, જરા ઊભા તો રહો!’

‘મને મારા ચિત્રની રેખા મળી ગઈ છે. એટલે હું ઘેર જઈને પેલું અધૂરું ચિત્ર જલદી જલદી પૂરું કરવા માંગું છું.’ તે જ વખત સુનંદાને વિચાર આવ્યો તો શું ચિત્રકાર પૂર્ણ માનવી બનશે...’ માનવી પૂર્ણ બને છે ત્યારે એ! અને સુનંદા આગળ વિચારી ન શકી.’

ચિત્રકાર ચાલ્યો ગયો. સુનંદા સાવ નિરાશ થઈ ગઈ.

બીજે જ દિવસે સુનંદા ફરી એના ઘરે મળવા ગઈ. ત્યારે એના ઘરમાં ચિર ઠામ શાંતિ છવાયેલી હતી.

‘ચિત્રકાર! ચિત્રકાર!’ સુનંદાએ મોટેથી બૂમ પાડી પરંતુ અંદરથી કાંઈ જવાબ ન મળ્યો.

એ ઘણા ગભરાટથી આગળ વધી ત્યાં ચિત્રકારને ચિરશાંતિમાં પોઢેલો જોઈ, સુનંદા લાંબી ચીસ પાડી ઊઠી. ‘ચિત્રકાર! તમે આ શું કર્યું? ખરેખર માનવી પૂર્ણ બને છે

ત્યારે લાંબો સમય જીવતો નથી.’ તમારી આ વાણી તમે સાચી બનાવી દીધી. એમ કહેતાં સુનંદાની આંખો ભીની બની ગઈ. પછી... તેની નજર ચિત્રકારના નિર્જીવ દેહ પાસે પેલું અધૂરું ચિત્ર પૂરું કરેલું હતું તે તરફ ગઈ.

મોનાલીસા કરતાં આ ચિત્ર ખૂબ સુંદર બન્યું હતું. ચિત્ર જોઈને સુનંદા એકદમ મુગ્ધ બની ગઈ. ચિત્ર નીચે લખ્યું હતું : ‘પરિતોષ.’ એ ક્યાંય સુધી ચિત્રકારની આ કલાકૃતિને નિહાળી રહી. પછી તેણે ચિત્રકારની પથારીમાં પડેલો એક પત્ર જોયો અને તેણે ઝડપથી ઊંચકી લીધો.

પ્રિય સુનંદા દેવી,

સાદર વંદન!

મારા કમરામાં મૂકેલું પેલું અધૂરું ચિત્ર પૂરું કરી પછી જ આ પત્ર લખવા બેઠો છું.

આ ચિત્ર મેં મારી પૂરી લગનથી દોર્યું છે. એમાં મેં મારા જીવનના બધા જ રંગો પૂર્યા છે. જેથી એ ચિત્ર કદાચ જગતનું સર્વોત્તમ ચિત્ર બની જાય તો નવાઈ પામવા જેવું નથી. આ ચિત્ર દોરતાં પહેલાં રાજા રવિવર્મા, પાબ્લો પિકાસો, લિયોનારો-દે-વિન્ચી, અમૃતા શેરગીલ, નંદલાલ બોઝ વગેરે અનેક ચિત્રો મારા મનમાં રમ્યા કરતાં હતાં. સરસ્વતીચંદ્રની કુમુદ પણ મારા મનમાં રમતી હતી! અજન્ટા અને ખજુરાહોના ગુફા મંડપોની કલામાં ભારતની કેટલી બધી અલૌકિક સ્વપ્ન સર્જનની શક્તિ ભરી પડી છે. રાજપૂત કળા, મોગલ કળા અને કાંગડા પહાડી ચિત્રકળા સુંદરતા અને પ્રાકૃતિક સૌંદર્યથી પરિપૂર્ણ છે. પરંતુ તેમાં અજન્ટાની સાદૃશ્યતા અને ચૈતન્યનો સંચાર નથી પરંતુ એ ચિત્રમાં રહેલી સાદાઈ અને મોહકતા આજના પશ્ચિમી અનુકરણથી તદ્દન મુક્ત છે. યુરોપનાં અનેક ચિત્રો સાધના અને માનવતા માટે પ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ ભારતના ચિત્રકારોને માટે તે ઘણા દૂર અને અલભ્ય છે.

તમોએ જોયું હશે કે ચિત્ર આલેખવાની મારી શક્તિ બળવાન હતી અને સર્જન કરવાની અભિલાષા અદમ્ય હતી. મારે એક એવા ચિત્રનું સર્જન કરવું હતું જે કદી જોવા મળ્યું ન હોય! મેં આ ચિત્ર માટે અથાગ પરિશ્રમ કર્યા છે અને તેમાં કલા, રંગ અને લયનો સમન્વય સાધ્યો છે. જેથી ચિત્રને મેં સર્વોત્તમ ચિત્ર માન્યું છે.

ચિત્રકલા એ માનવીનો શોખ છે. પૈસા માટે હું ચિત્ર દોરતો નથી. તેમ છતાં તમારી ઈચ્છા જો હોય તો... આ ચિત્ર જગતની હરીફાઈમાં તમો મૂકી શકો છો. કિન્તુ મારી શરત એટલી છે કે... જો આ ચિત્રને પ્રથમ પારિતોષિક મળે તો તેની બધી જ રકમ કેન્સરની હોસ્પિટલમાં દાન તરીકે તમારે આપી દેવાની છે.

કેન્સર એક ભયાનક જીવલેણ રોગ છે. આ દેશમાં એના દર્દીને સારવાર કરવા પૂરતાં સાધનો નથી. જેથી દર્દી રિબાઈ રિબાઈને મૃત્યુ પામે છે. મારી પત્ની પણ કેન્સરમાં આ રીતે જ મરી ગઈ હતી!

પ્રીતિની યાદમાં જ મેં આ ચિત્ર બનાવ્યું છે. જેથી એ પ્રથમ પારિતોષિક જીતે તો બધી જ રકમ 'સંજીવની કેન્સર હોસ્પિટલ'માં દાન આપી દેશો.

મારી આ અંતિમ ઈચ્છા છે.

આશા છે, આપ મારી આ અંતિમ ઈચ્છા જરૂર પૂરી કરશો.

મેં એક વખત તમોને કહ્યું હતું કે કલાકાર કે માનવી પૂર્ણ બને તે પછી એ ઝાઝો સમય ટકી શકતો નથી. મારી કલમ હવે ખૂબ ધ્રૂજે છે. હવે વધુ એક પણ અક્ષર લખી શકું તેમ નથી. તમને રૂબરૂ મળવાની મારી ઈચ્છા હતી, પરંતુ રૂબરૂ મળી શકાયું નથી તે માટે મને માફ કરશો ને?

પત્ર વાંચીને સુનંદાના હાથમાંથી નીચે સરી પડ્યો. ચિત્રકારની આવી એકાએક અણધારી વિદાયથી સુનંદાને ભારે દુઃખ થયું અને ચિત્રકારના શબને પકડી, યોધાર આંસુએ રડી પડી.

પછી તો ચિત્રકારે દોરેલા આ અંતિમ ચિત્રને જગતની હરીફાઈમાં મૂક્યું અને તેને પ્રથમ પારિતોષિક મળ્યું. ત્યારે હજારો પ્રશંસકો તરફથી અભિનંદનની જાણે વર્ષા થઈ. સુનંદાની ખુશીનો પાર ન રહ્યો.

ચિત્રકારના આ અંતિમ ચિત્ર 'પરિતોષ'ને પ્રથમ પારિતોષિકની રકમ રૂપિયા બે લાખ મળ્યા. એમાં સુનંદાએ બીજા ત્રણ લાખ રૂપિયા ઉમેરી કુલ પાંચ લાખનો ચેક 'સંજીવની કેન્સર હોસ્પિટલ'માં જમા કરાવ્યો ત્યારે ચિત્રકારના આ સ્તુત્ય પગલાં બદલ સૌએ તેના મોં ફાટ વખાણ કર્યા. આજે આ વાતને વર્ષો વીતી ગયા છે. છતાં માનવતાના મહેકની સૌરભ હજી એવી ને એવી આવે છે.

'પ્રાંજલ', ૩૦, આનંદ વાટીકા સોસાયટી,
સરદાર પુલ પાસે, અડાજણ રોડ,
સુરત-૩૯૫ ૦૦૯. મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

ગ્લોબલ વોર્મિંગ પર્યાવરણને ભરખી જશે

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૨૧ ઉપરથી ચાલુ)

આ સપાટી લગભગ છ ફૂટ જેટલી વધતાં સાગર કિનારાના અસંખ્ય રહેવાસીઓ મૃત્યુના મુખમાં હોમાઈ જશે.

ઈ.સ. ૨૦૦૩માં ગરમીથી ૩૫,૦૦૦ મોત થયા હતા. જ્યારે ઈ.સ. ૨૦૦૫માં આ આંક વધીને ૫૦,૦૦૦ થયો હતો. ધ્રુવ પ્રદેશની ઠંડક ઘટવાથી, હવામાં તથા મહાસાગરોની ગરમી પણ વધવાથી વ્યાપારી પવનોથી અનેક સ્થળે વિનાશક વાવાઝોડાં સર્જાશે. આરોગ્ય સંશોધન ક્ષેત્રના વૈજ્ઞાનિકોના મત મુજબ ગ્લોબલ વોર્મિંગના કારણે ફ્લુ, મેલેરિયા, ડેંગ્યુ, ચીકન ગુનિયા જેવા ચેપી રોગોના વાયરસ વેગ પકડશે. અસંખ્ય લોકો આ વાયરસોથી સંક્રમિત થશે.

● ગ્લોબલ વોર્મિંગની ભારતને અસર :

આપણા દેશમાં ખેતીના પાકના ઉત્પાદન પર માઠી અસર પડી છે. ઉત્તર ભારતમાં અસાધારણ ગરમી અને અસાધારણ વરસાદ છેલ્લા પાંચ વર્ષથી જોવા મળ્યો છે. પૃથ્વીનું તાપમાન સતત વધતાં ઈ.સ. ૨૦૫૦ સુધીમાં ચોમાસાની પેટર્ન સાવ બદલાઈ જશે. 'આઈલા' અને 'ફીઆન' જેવા વાવાઝોડાં સતત સર્જાતા રહેશે. બંગાળના અખાતમાં સમુદ્રની સપાટી વાર્ષિક ૩.૧૪ મિલિ મિટરના દરે વધી રહેલ છે. પૃથ્વીના તાપમાનમાં બે ટકાનો વધારો, વન સૃષ્ટિમાંથી ૧૫થી ૨૦ ટકા પ્રજાતિઓનું અસ્તિત્વ ભૂંસી નાખશે. આગામી ૩૦ વર્ષમાં ભારતના પચાસ ટકા જંગલો નાશ પામશે.

● ઉકેલ :

ગ્લોબલ વોર્મિંગને દૂર કરવા પ્રદૂષણોને યુધ્ધના ધોરણે ડામવા, અવરોધવા, તેનો નાશ કરવાની આવશ્યકતા જણાય છે. વધુને વધુ વૃક્ષોના વાવેતરો અને વૃક્ષોના સુચારૂ ઉછેર તથા વૃક્ષવૃદ્ધિની માવજતથી ગ્લોબલ વોર્મિંગથી રક્ષિત થઈ શકીશું.

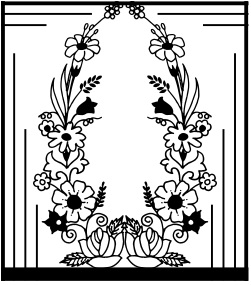
"સહજાનંદ", ૬/એ, લીમડા લેન,
શ્રી સ્વામિનારાયણ વિદ્યાલય રોડ, સંસ્કાર નગર,
ભુજ, ૬૨૭-૩૭૦ ૦૦૧. મો. ૯૮૨૫૨ ૩૪૩૪૬

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના બેંક ખાતામાં રકમ જમા કરાવવા અંગે...

એકાઉન્ટ નામ : શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
Account Name : Shri Kutchi Jain Seva Samaj - Ahmedabad
બેંકનું નામ : કેનેરા બેંક - પાલડી બ્રાંચ, અમદાવાદ
Bank Name : Canara Bank, Paldi Branch, Ahmedabad.
A/C No. : : 70072010016032 • IFSC : CNRB0017007

આ સંબંધી અગાઉની વિગત રદબાતલ થાય છે. તેના સ્થાને અત્રે નવી વિગત આપી છે. જેની નોંધ લેશો.

જ્યારે પણ રકમ મોકલાવવામાં આવે ત્યારે તેની જાણ મેનેજરને વોટ્સએપ નંબર : ૯૮૨૪૦ ૮૦૬૫૪ પર કરવી જરૂરી છે.

પર્યાવરણ

ગ્લોબલ વોર્મિંગ પર્યાવરણને ભરખી જશે

આજે છેલ્લા બસ્સો વર્ષથી પશ્ચિમમાં થયેલા ઔદ્યોગિકીકરણને કારણે વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ગેસ છોડવાની માત્રા વિશેષ પ્રમાણમાં દેખા દે છે. આ એક એવો ગેસ છે કે જે બસ્સોથી અઢીસો વર્ષ સુધી સક્રિય રહી શકે છે. ૧૯મી સદીમાં સૌપ્રથમ સ્વાંતે ઓરેનિયસે ભવિષ્યવાણી ઉચ્ચારેલી કે આવતા ત્રણ હજાર વર્ષમાં કાર્બન ગેસનું પ્રમાણ વધશે તથા પ્રદૂષણ ભરખું થઈ જશે. ઈ.સ. ૧૯૩૮માં બ્રિટીશ ઈજનેર ગાયકોલેન્ડરે ગ્લોબલ વોર્મિંગના ભય સ્થાનો વિશે ખાસ આગાહી કરેલી. જેને એ સમયે મજાક ગણવામાં આવેલી.

● **પર્યાવરણ જાળવણી :**

પર્યાવરણ બાબતનું યુ.એન.નું પ્રથમ સંમેલન ઈ.સ. ૧૯૭૨માં સ્ટોકહોમમાં મળેલું. જેમાં નક્કી કરાયું કે કોઈપણ દેશ એવી પ્રવૃત્તિથી દૂર રહેશે કે જેથી પડોશી દેશોમાં પ્રદૂષણ ફેલાય. સામાન્ય રીતે ઓજોનનું આવરણ એક સુરક્ષા કવચ છે. જે આપણને સૂર્યના અલ્ટ્રાવાયોલેટ કિરણોથી રક્ષે છે. તેમાં ગાબડું પડ્યાનો ખ્યાલ ઈ.સ. ૧૯૪૮માં વૈજ્ઞાનિકોએ આપેલો. પરિણામે અનેક દેશોમાં સ્વચ્છતા વિશે સભાનતા પ્રવેશી. મોન્ટ્રિયલ પ્રોટોકોલનો પ્રારંભ ઈ.સ. ૧૯૮૭માં મોન્ટ્રિયલ શહેરમાં ભરાયેલા સંમેલનથી થયેલો. પર્યાવરણની જાળવણી પ્રત્યેક દેશે જાળવવા પર ભાર મૂકાયો. એજન્ડા-૨૧ કે રિયો પ્રિન્સિપાલ તરીકે ઓળખાતા નિર્ણયો યુ.એન.ની દેખરેખ હેઠળ ઈ.સ. ૧૯૯૨માં રીઓડી જાનેરોમાં લેવાયા. જેમાં ગ્લોબલ વોર્મિંગ સામે લડવાના નિયમો અપાયા છે. ભારતે તેમાં સક્રિય ભૂમિકા ભજવી. ઈ.સ. ૧૯૯૭માં મોન્ટ્રિયલના અધિવેશન બાદ ક્વોટો પરિષદનું આયોજન થયું. ક્વોટો પ્રોટોકોલ પ્રદૂષણ સામેનું સીમાચિહ્નરૂપ છે.

અમેરિકાના વિરોધને કારણે ક્વોટો પ્રોટોકોલ નિષ્ફળ ગયો. આજે જર્મની, ફ્રાન્સ અને ઈંગ્લેન્ડ ક્વોટો પ્રોટોકોલના માપદંડને કારણે કાર્બન ગેસના પ્રમાણને અંકુશિત કરવા સફળ રહ્યા છે. ડેન્માર્કની રાજધાની કોપન હેગનમાં ૭મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૨ના રોજ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની જલવાયુ પરિવર્તન શિખર બેઠક મળેલી. ૧૯૨ દેશો સમ્મિલિત થયા. ૧૫,૦૦૦ પ્રતિનિધિઓની હાજરીમાં પ્રદૂષણો ફેલાતા અવરોધવા નિર્ણયો લેવાયા.

ક્લાઇમેટ અંગેની પેનલના વડા આર.કે. પયૌરીએ ઉચ્ચાર્યું

કે, ‘આ પ્રદૂષણોની સમસ્યા ભવિષ્યમાં વિશ્વના લાખો લોકોને બેકાર બનાવશે. તેથી પ્રદૂષણ અટકાવવા યુધ્ધના ધોરણે કાર્યરત થવું એ જ સાચો માર્ગ છે.’

● **શું છે ગ્લોબલ વોર્મિંગ?**

ખાસ તો ગ્લોબલ વોર્મિંગ એટલે શું? એ સમજવું જ અતિ આવશ્યક છે. ગ્લોબલ વોર્મિંગ એટલે પૃથ્વીના વાતાવરણને ગરમ કરનારું ઉષ્ણતાનું મૂળ કારણ ગ્રીન હાઉસ ઇફેક્ટ છે. ગ્રીન હાઉસ ઇફેક્ટ એટલે કે સૂર્યના કિરણોની સાથે આવતી ગરમીને વાતાવરણમાં આવ્યા પછી પૃથ્વી પર અથડાઈને પરાવર્તન પામી પછી અવકાશમાં જવા ન દેવાય તેવી સ્થિતિ.

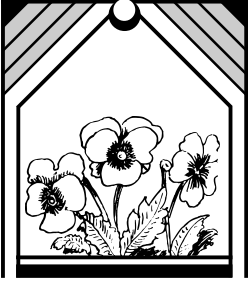
● **ગ્લોબલ વોર્મિંગના કારણો :**

ઔદ્યોગિકીકરણ અને ઔદ્યોગિક વિકાસ ક્ષેત્રે આજે અસંખ્યાત કારખાનાઓ ધમધમે છે. પેટ્રોલ - ડીઝલ, કેરોસીન, ખનિજતેલના વપરાશ થકી પાર વિનાનો કાર્બન ડાયોક્સાઇડ વાતાવરણમાં ઠલવાઈ રહ્યો છે. બીજી તરફ, આ ધરતી પર સિમેન્ટના જંગલો કહેવાય તેવા સિમેન્ટના બાંધકામો સૂર્યના કિરણોને વધુ ગરમી સાથે વાતાવરણમાં પરત ફેંકે છે. આ ગરમી વાતાવરણમાં ધુમરાતી જ રહે છે. વાતાવરણમાં ગરમીને કેદ કરી રાખનાર કે બંદી બનાવનાર બીજો વાયુ ‘મિથેન’ છે. તે વસ્તુઓને સડાવવાની પ્રવૃત્તિ કરે છે. આપણે જંગલોનું નિકંદન કાઢતા ગયા. પરિણામે આ વાયુની વૃદ્ધિ ચોમેર થવા લાગી છે.

● **ગ્લોબલ વોર્મિંગની વૈશ્વિક અસરો - પરિણામો :**

છેલ્લા ૫૦ વર્ષમાં હવામાનના ઉષ્ણતામાનમાં ૧૦૦ ટકાનો વધારો નોંધાયેલો જોવા મળે છે. ઈ.સ. ૧૯૯૦થી સતત દર વર્ષે સરેરાશ ઉષ્ણતામાન વધતું જ રહે છે. ૨૦૦૫નું વર્ષ સદીનું વિશેષ ગરમ વર્ષ હતું. ગરમીને કારણે ઉત્તર ધ્રુવની હિમાચ્છાદિત પર્વતમાળાઓ અને દક્ષિણ ધ્રુવના હિમાચ્છાદિત મેદાનો ઓગળી રહ્યા છે. બરફ ઓગળીને મહાસાગરોમાં ઠલવાઈ રહ્યો છે. મહાસાગરોના આંતરપ્રવાહો પણ બદલાઈ રહ્યા છે. કેટલીક જળચર સૃષ્ટિનો નાશ થઈ રહ્યો છે. મહાસાગરોની સપાટી હાલે ૯ ઇંચ જેટલી વધી છે. થોડા વર્ષો અર્થાત્ બે-ત્રણ દાયકામાં

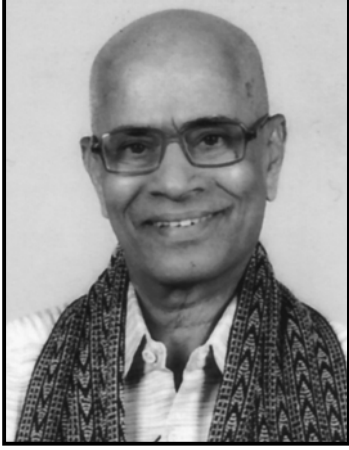
(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૨૦ ઉપર)

ગુલશન

“દિલની જઘાન”

ગઝલકાર : ડૉ. નટુભાઈ પંડ્યા “નટવર” : મણકો-૬

ડૉ. નટુભાઈ પંડ્યા “નટવર”

(ભાવનગર)

ફોન : (૦૨૭૮) ૨૫૬૦૧૨૧

મો. ૯૪૨૭૫ ૫૮૦૫૩

સર્જક - કવિ ડૉ. નટુભાઈનું પૂરું નામ નટવરલાલ પ્રભાશંકર પંડ્યા છે. પોતાના નામને જ તખલ્લુસ બનાવી “નટવર” નામે તેઓ કાવ્ય - ગઝલો લખે છે. આધુનિક યુગના નામી કવિ તરીકે ઓળખાતા આ ગઝલકાર ભાવનગરની ધરતીનું ઘરેણું છે. ભાવનગર મુકામે ૧૧મી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૦માં જન્મેલા નટુભાઈ પંડ્યા આયુર્વેદ વિશારદ છે. ૧૭ વર્ષની ઉંમરે તેમણે ગુજરાતી ભાષામાં કાવ્ય-ગીતો લખવાની શરૂઆત કરી છે. હિંદી ભાષામાં પણ તેમણે કવિતાઓ લખી છે અને “મેં માનતા હૂં” નામથી ગઝલ સંગ્રહ પ્રગટ કર્યો છે. વલ્લભીપુર તાલુકાના ‘પચ્છેગામ’ને વતન બનાવનારા ડૉ. પંડ્યાજીએ ભાલ પંથકના ‘બખોલ’ ગામે પ્રાથમિક શિક્ષણ, વલ્લભીપુર ખાતે માધ્યમિક શિક્ષણ અને ધોરણ-૧૧નું શિક્ષણ ભાવનગરની ઓલ્ડેડ હાઈસ્કૂલમાં લીધું છે. ત્યારબાદ ભાવનગરની આયુર્વેદ કૉલેજમાંથી આયુર્વેદ વિશારદની પદવી પ્રાપ્ત કરી છે.

ભાવનગર જિલ્લાના બોટાદ તાલુકાના ‘ભાંભણ’ નામના ગામે આયુર્વેદ દવાખાનામાં સને ૧૯૬૧થી વૈદ્યકીય અધિકારી તરીકે સેવા આપવાનો આરંભ કર્યો હતો અને તળાજા તાલુકાના ‘પીથલપુર’ ગામ ખાતે ફરજ દરમિયાન સને ૧૯૮૧માં સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લીધી. ત્યારબાદ તળાજા ખાતે પોતાનું દવાખાનું શરૂ કર્યું હતું અને ૧૯૮૧થી ભાવનગરમાં સ્થાયી થયા છે.

સને ૧૯૫૬થી જ સાહિત્ય તરફ રૂચિ ધરાવનાર આ સર્જકના સાહિત્ય સર્જનો ગુજરાતના અનેક સામયિકોમાં વખતો વખત પ્રગટ થતાં રહ્યા છે. સને ૨૦૦૩થી ભાવનગર શિશુ વિહાર સંચાલિત બુધ સભામાં નિયમિત જવાથી સાહિત્યની મંદ પડેલી ગતિમાં પ્રાણ ફુંક્યા. સને ૨૦૦૬માં કવિશ્રી જયેશ ઠક્કર, કવિશ્રી નિર્ભયરામ વેષ્ણ અને આ કવિ નટુભાઈ - એમ ત્રણે કવિઓ રચિત ગીત-ગઝલ સંયુક્ત સંગ્રહ ‘ત્રિવેણી’ પ્રકાશિત થયો છે. સને ૨૦૦૮માં ‘લખલૂટ લીલાશ’, ‘ક્યાં સુધી હવે?’ એમ બે ગીત - ગઝલ સંગ્રહ તથા એક હિંદી સંગ્રહ આ કવિના સંગ્રહો છે.

મહારાષ્ટ્ર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ ધોરણ-૧૦ના પાઠ્ય પુસ્તકના અભ્યાસક્રમમાં ‘હા, આ ઘર છે’ ગીત ૨૦૧૨ થી ૨૦૧૫ સુધી પસંદ થયું હતું. હિંદી ભાષાના ૨૦ જેટલાં સામયિકોમાં કવિની ૬૦ રચનાઓ પ્રગટ થઈ છે તથા ગુજરાતી ભાષાના નામી - અનામી ૫૦ જેટલા સામયિકોમાં ૪૦૦ જેટલી રચનાઓ પ્રગટ થઈ ચૂકી છે અને હજુ પણ પ્રગટ થઈ રહી છે. ડૉ. નટુભાઈ પંડ્યાને અત્યાર સુધીમાં સાહિત્યિક પ્રદાન બદલ ૨૫ કરતાં વધારે સન્માનો મળ્યાં છે.

- તંત્રી મંડળ

કવિતા એ મૂળે શું છે? ચમત્કારજનક અર્થવિશિષ્ટ પદસમૂહ તે કાવ્ય કે પછી આત્માની કલા કારીગરી? કે આત્માને પોષતો શબ્દરસ? સગુણ પદથી રસનિષ્પત્તિ થાય છે. રસ એ ગઝલ - કવિતાનો આત્મા છે. કવિતા એટલે હૃદયનો વેપાર અને તે આત્માને આવિર્ભાવ કરે છે.

અલંકારિકો રસયુક્ત વાક્યને કવિતા કહે છે, ગઝલ કહે છે અને ગીત પણ કહે છે. કાવ્ય - ગઝલમાં અલંકાર

માત્ર ઉત્કર્ષ વિધાયક, એટલે શોભાકર્તા છે; કાવ્યમાં સાલંકારો પદની જરૂર નથી. એ પદ લક્ષણનો ઘટક અવયવ નથી. રસરહિત અલંકારયુક્ત પદને ચિત્ર કાવ્ય કહે છે. તેમાં કાવ્યપદનો વ્યવહાર મુખ્ય નથી, ગૌણ છે. જેમાં પ્રબળ મનોભાવ ઊભરાઈ આવે તે જ કવિતા છે.

આજની ગઝલ-કવિતાની સમગ્ર શૈલી સૌષ્ઠવભરી, કલાત્મક અને કલાન્વિત છે અને સર્વથા અનવદ્ય છે. એટલે જ

તો તે સ્વકીય વિશિષ્ટતાઓથી એ ખાસ તરી આવતી દેખાય છે.

સર્વસાધારણમાં પવિત્રતા, કોમળતા અને ગંભીરતા એ ત્રણે ગુણોનો સ્વાભાવિક ઉદય થઈ જાય તો સમજવું એ કવિ માનવ-સમાજ - માનવશ્રેણીમાં પરમોચ્ચત પદ પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યા છે.

આધ્યાત્મિકતાને વરેલા અને લબ્ધપ્રતિષ્ઠિત કવિ જવાહર બક્ષી કહે છે કે - શબ્દ શક્તિઓ અભિધા અને વ્યંજના પૈકી ગઝલમાં બંને હોય તો બહુ સારું પણ અભિધા તો હોવી જ જોઈએ. અર્થાત્ દરેક શે'રનો વાચ્યાર્થ તો સ્પષ્ટ થવો જ જોઈએ. નટુભાઈની ગઝલોમાં અભિધાની સાથે સાથે વ્યંજના પણ છે. જોઈએ આવો એક શે'ર :

પાયા જ બળભળ્યા, છે ઈમારત પડું પડું,
તો કાંગરે ચળકાટ, કહો, ક્યાં સુધી હવે?

કવિનો ગઝલ સંગ્રહ વાંચતા તેમાં વિવિધ પ્રયોગો, ઉખા, તાજગી વગેરેની કાંતદર્શી ઝાંખી થાય છે. સ્વયમ કવિમાં પણ વિવિધતાલક્ષી ઝાંખી થાય છે તે અકાંગી નથી બનતા કે બન્યા. તેમની કેટલીક ગઝલોમાં કાફિયા, રદીફની નવીનતા જોઈ શકાય છે. ઈશક, હયાતી તેમની કેટલીક ગઝલોમાં દેખા દે છે. જોઈએ ઈશક-એ-મિજાજી શે'ર :

સાવ કાંઠે ઢબડબી મળવાનું શું? આનંદ શું?
ડૂબકી દેવા અકળ તકિયે, હવે તો આવ તું!
ચાલ, છોડીને અહં ને પૂર્વગ્રહના પંથને,
પ્રેમના મારગ પરત વળિયે, હવે તો આવ તું!

આ કવિની ગઝલોમાં ભારોભાર ગઝલિયત ભરી છે. તેમની અભિવ્યક્તિ શૈલી સરળ શબ્દો, સીધા શબ્દો, સાદા શબ્દોમાં આવેલ્લિત થઈ છે. તેથી ભાવકો પર સારી અસર પાડી રહી છે. આવો જ સરળ ભાષાનો એક શે'ર આ રહ્યો :

માણસ ભેગા ભળવાવાળા માણસ ક્યાં છે?
પોતાને ઓળખવાવાળા માણસ ક્યાં છે?
બાથ ભરે બહેરાશભરી ને ખોટું હસતાં,
હેયે ભેટી મળવાવાળા માણસ ક્યાં છે?

આપણા પોતીકા એટલે પોતાની પાસેથી હંમેશાં સ્નેહ, લાગણી, પ્રેમ, વાત્સલ્ય અને સહકારની અપેક્ષા આપણે સેવતા હોઈએ છીએ. પણ જ્યારે પોતાના જ કષ્ટ પહોંચાડે છે ત્યારે વધારે દુઃખ થાય છે. વધારે ભાર લાગે છે. કવિ આવી જ વ્યથા ઠાલવતાં લખે છે :

છેવટે કર્મોની કાળપ ગઈ અડી,
હા, નકર તો દેહ રૂપાળો હતો.
આગ કેવળ કાં અડી મારા ઘરે?
ખાસ પોતીકા તણો ફાળો હતો.

કવિની ગઝલોના શે'રો મોટેભાગે સાંકેતિક અર્થો જ પ્રગટ કરી રહ્યા છે અને ગઝલનું એ જ ખરું સ્વરૂપ છે. તેમની આવી જ સાંકેતિક અર્થ નિષ્પન્ન કરતી ગઝલનો એક શે'ર જોઈએ:

વેદ, કે ડોક્ટર કશુંયે ના કરી જેમાં શક્યા,
વ્યાધિનાં લક્ષણ વિશે મારે કશું કહેવું નથી.
આગ ના સળગે, ધુમાડો ના, છતાં બાળે ખરું,
કશું હશે બળતણ વિશે મારે કશું કહેવું નથી.

વ્યાધિ એટલે દુઃખ, ચિંતા. આ એવો રોગ છે કે જેની સારવાર જગતનો કોઈ તબીબ કરી શક્યો નથી. સુખનો અનુભવ કરવા બાહ્ય પદાર્થોની અનિવાર્યતા નથી. રાગ, દ્વેષ, લાલસા, પરિગ્રહ અને અહંકારે જ માણસને વ્યથિત બનાવ્યો છે. આ મારું અને હું તેનો માલિક છું એવો વિચાર પરિગ્રહમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. ઈચ્છિત વસ્તુ મેળવવા માણસ સીધી રીતે કે આડકતરી રીતે ખોટું તો કરતો જ હોય. માલિક બનવાની એષણા જ માણસને દોડાવે છે. પછી પેદા થાય છે વ્યથા. આ વ્યથા સળગે છે ત્યારે ધુમાડા નથી નીકળતા, છતાં તે ભીતરથી બાળી રહી હોય છે.

ફાઈલુન ચાર આવર્તનો ગાલગામાં લખાયેલી મુતદારિકા ઇંદની એક ગઝલના શે'રમાં કવિ ઝુકવાની વાત કરે છે. માણસ ભલે ખુમારીથી જીવતો હોય, પણ સમય પ્રમાણે તેને ઝુકવું - નમવું પણ જોઈએ. પરંતુ માણસ ઝુકતા તો શીખ્યો જ નથી. ઇંદનો લઈને જ ફર્યા કરે છે. જો એકવાર માણસને ઝુકતા આવડી ગયું તો સમજો, એને અન્ય કોઈ ઊંચાઈની જરૂર નહીં રહે. કવિ લખે છે :

ગર્વથી જીવવું છે જ ઉચ્ચત શિરે,
તે છતાં ક્યાંક તો ઝુકવું જોઈએ.

આપણે આજે આપણી માતૃભાષા ભૂલી, અંગ્રેજી ભાષા તરફ દોડી રહ્યા છીએ. એ જોઈને કવિ વ્યથિત થઈ ઉઠે છે :

માતૃભાષાની ફજેતી એ જ કારણથી થતી,
અન્ય ભાષામાં ભણી, ત્યાંથી અમે આઘા રહ્યા.

અહીં કવિએ વધતા જતા અંગ્રેજી ભાષાના અતિરેક તરફ નિશાન તાક્યું છે. માતૃભાષાની ફજેતી આ અંગ્રેજી ભાષાએ જ કરી છે. આપણે ગુજરાતી ભાષા તરફથી મુખ ફેરવી રહ્યા છીએ અને ગુલામી સ્વિકારી રહ્યા છીએ. આપણે અંગ્રેજોની ગુલામીથી હજી મુક્ત નથી થયા! તેની ભાષાની એંઠ યાટી યાટીને હાડને પોષી રહ્યા છીએ.

રાજેશ વ્યાસ 'મિસ્કીન'એ 'ગઝલ વિશ્વ'માં પ્રગટ કરેલી મારી એક ગઝલ યાદ આવી ગઈ. તેના બે શે'ર જોઈએ :

હું ગયો છું આવી બીજાનાં ઘરે,
ને લટકતું દ્વારે તાળું છે ચકા.
કોણે કીધું દેશમાં ગોરા નથી?
થાળીમાં ઈંદિશનું વાળું છે ચકા!

કવિ નટુભાઈએ પ્રતીક ગઝલો પણ લખી છે. પ્રતીક ગઝલ હજુ સુધી કોઈને ફળી નથી કારણકે ભાવની સાથે પ્રતીકને બેસાડવું ખૂબ દુષ્કર થઈ પડતું હોય છે. એને કારણે પ્રતીક ગઝલ સફળતાને પણ વરી નથી. આ કવિએ ટહુકો મોરનો, પતંગ, વસંત, રેતી, ફાગણ, ઝાડવું, તાજમહેલ, મા, ઘડુલો, માણસ, પ્રેમ, મીરાં અને બાંકડો વગેરે પ્રતીક તરીકે લઈ ગઝલો લખી છે.

રમલ છંદમાં લખાયેલી તેમની એક પ્રતીક ગઝલ જોઈએ:

એકલો એકાંતમાં જ્યારે પડે છે બાંકડો,
તો સ્મરણ જૂનાં સ્મરી ત્યારે રડે છે બાંકડો
આશરો ને આશ્વાસન જેમના માટે હતા,
તેમને લાગી રહ્યું, આજે નડે છે બાંકડો.

અહીં 'બાંકડો' એ વૃદ્ધનું પ્રતીક છે. વૃદ્ધ માણસ નવા યુગના ચિત્રો, વિચારો, રીત-રિવાજો વગેરે જોઈને વીતિ જિંદગીને સંભારી આંસુ સારે છે. કૌટુંબિક પ્રશ્નો, કલેશ, સંતાપ, સંઘર્ષણ, મુંઝવણ, ગમા અને અણગમા વગેરે પ્રશ્નો વૃદ્ધને ત્રાહિત કરે છે.

કવિ પાસે અભિવ્યક્તિની મોટી સુઝ છે. તેમની ગઝલોના શે'રોમાં એક પ્રકારની ઊંડાઈ છે. ક્યાંક છીછરાપણું નથી દેખાતું.

આજે માણસ બરડ થઇ ગયો છે. સંવેદનહીન થઈ ગયો છે. પ્રત્યેક દિવસ માણસમાં રહેલી સંવેદનાઓનું બાષ્પીભવન કરી રહ્યો છે. કવિ પંડ્યાજી આ બધું જોઈ જોઈને બળાપો કાઢે છે. કવિ લખે છે :

યાંદનીનાં હીબકાં ને રાતનાં આંસુ લઈ,
સંઘર્ષાં ઝાકળની છાંટે, કોઈને થાતું કશું?
લઈ લગાડ્યો ઉર છતાં, મમતાનું ઠેકાણું નથી,
બાળ સ્તન લુખ્યાં જ યાટે, કોઈને થાતું કશું?

કવિની ગઝલોના ઘણા શે'રો હૃદયમાં રોકાઈ જાય તેવા છે અને તે હૃદયને તૃપ્ત કરી રહ્યા છે. ગઝલમાં પ્રતીકો અને કલ્પનોનું અનુભાવન ભાવક માટે નવું નથી. પણ અહીં કવિએ જે રીત રદીફ કાફિયામાં બેસાડીને વાત કરી છે તે નવીનતા બક્ષે છે.

ગઝલ સર્જન સરળ અને છેતરામણું સર્જન છે. જો ગઝલના ભાવ સમજાય તો જ તેને માણી શકાય. સાંકેતિક, વ્યંગ્યાર્થ ગઝલને હજુ સુધી હું અંગત રીતે માનું તો કોઈ સમજી શક્યું જ નથી. સાવ મામૂલી જેવો દેખાતો શે'ર પણ ભીતરથી વિસ્ફોટ કરતો હોય છે.

ભાવનગરના કવિ હિંમત ખાટસુરિયા અને હું મરીઝને મળવા ગયા હતા ત્યારે મરીઝ સાહેબે આવા ભેદી ઘણા શે'રો વિશે વાત કરી હતી. એટલે કહી શકાય છે કે ગઝલને ઓળખવી,

પચાવવી એ ઘણું અઘરું કામ છે. જેને ગઝલને માપતા આવડે તે જ તેને ઓળખી શકે, પચાવી શકે. માપદંડ વગર ગઝલ મપાતી નથી.

વરસો પહેલાં હું ન ભૂલતો હોઉં તો નવનીત અથવા સમર્પણમાં મારી એક ગઝલ પ્રગટ થઈ હતી અને કવિઓમાં તે વખણાઈ હતી. તેનો એક શે'ર ટાંકવાનું મન થઈ રહ્યું છે. જે આ પ્રમાણે છે :

મરેલાં હોય તો એને અમે સત્કારીએ હેતે,
મળે છે એ બધાં તો નીકળે છે જીવતાં ઝાઝા!

સાંકેતિક ભાષામાં લખાયેલી ગઝલ છે. તેના પ્રત્યેક શે'રોમાં સાંકેતિક ભાવ પરોવી ગઝલના મૂળ સ્વરૂપને તાદૃશ્ય કર્યું છે.

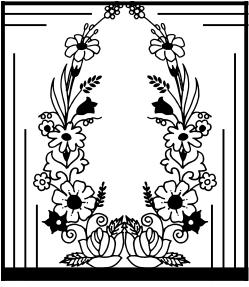
કવિ નટુભાઈ પંડ્યાને અભિવ્યક્તિની કોઈ સીમાઓ બાંધી શકી નથી. તેઓ તમામ સીમાઓને ઉલ્લંઘીને પણ તથ્ય સુધી પહોંચતા એક કવિ છે. જે તેમની ગઝલો વાંચતા દેખાઈ આવે છે. કવિ સાહિત્યક્ષેત્રે હજી વધારે પ્રગતિ કરી નવા સર્જનો આપતા રહે એ ઇચ્છનીય છે.

“સંસ્કૃતિ દર્શન” કાર્યાલય,
રતનપરા શેરી નં.-૧, નીલકંઠ બંગલાની સામે,
બાગ દરવાજા, માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦. (જિ. જૂનાગઢ)
મો. ૮૭૩૫૯ ૦૨૪૨૪

બધા દુઃખ દૂર થયા પછી મન પ્રસન્ન થશે એ ભ્રમ છે,
હકીકત એ છે કે,
મન પ્રસન્ન રહેશે તો બધા દુઃખ દૂર થઈ જશે.

**સમય સમય की बात है
कभी घर पर पड़े रहने वालों को
'निकम्मा' कहा जाता था
और आज 'समझदार'**

અનુભવ

એકાંતવાસના આ દિવસો

૨૦૨૦ના વર્ષે જીવનની કિતાબમાં એવા પૃષ્ઠો ઉમેરી દીધા છે કે એને યાદ કરવા કરતાં ભૂલી જવાનું સૌ વિશેષ ઇચ્છે છે. કદાચ ૨૦૧૯ની વિદાય વેળાએ કોઈએ કલપ્યું પણ નહીં હોય કે આવનારા વર્ષ ૨૦૨૦ માટે જે શુભ કામનાઓ આપણે હોંશે હોંશે પાઠવીએ છીએ એ બધી જ માત્ર શબ્દોના સાથિયા સરીખી બનીને રહી જશે, ને આવનારા વર્ષનું વાસ્તવિક રૂપ કંઈક અલગ અને અવનવું જ રહેશે!

આમ તો આવનારું દરેક નવલ વર્ષ અનેક નવી આશા, અરમાન, ઉમંગ અને બીજુંય કેટકેટલું સાથે લઈને આવતું હોય છે. નવા નવા સંકલ્પો લઈએ અને એને હાંસિલ કરવા કમર કસીને મંડી પણ પડીએ જ. પણ ગત વર્ષે આ બધું જ એકદમ અલગ રીતે આપણે અનુભવ્યું જેમાં સુખની ક્ષણો કરતાં દુઃખની લાગણી વિશેષ છે.

કોરોનાની આ મહામારીના સમયમાં આપણામાંના કેટલાય લોકોએ પોતાના વહાલસોયા સ્વજનોને ગુમાવ્યા. કાયમ ખિલખિલાટ હાસ્ય સાથેના ચહેરાઓ તસવીર બનીને દીવાલ પર માત્ર સ્મૃતિપટમાં જીવંત રહ્યા. તો સામે પક્ષે પરિવારનું મૂલ્ય મહત્વ ધરતો દરેક સભ્ય સમજવા માટે શક્તિમાન બન્યો, એ આ સમયનું જમા પાસુ પણ છે. સતત ભાગદોડભરી અને વ્યસ્ત જિંદગીમાં અટવાયેલા માનવીને લાંબા સમય સુધી કોઈપણ જાતની નાસભાગ વગરની પળો પરિવાર સાથે વ્યતીત કરવા મળી. કેટલીય ભૂલાયેલી રમતો - કેરમ, પત્તા, લ્યુડો, સાપસિડી કે સ્કેબલ અને અંતાક્ષરી જેવી ઘર ઘરમાં સૌ સાથે મળીને રમીને સમય વિતાવવા લાગ્યા.

સામા પક્ષે રસોડાની રાણી - ગૃહિણીનું કામ વધી ગયું. ઘરમાં બધા જ હાજર. એટલે રોજ કોઈને કોઈ નવી નવી વાનગીની ફરમાયેશ પૂરી કરવા એણે સતત રસોડામાં મગ્યા રહેવું પડે. પણ આ સમયે સમજુ પતિદેવ કે બાળકોએ પણ ઘરનાં નાના મોટા કામ વહેંચી લીધા એટલું સારું હતું. આમ, સ્વાવલંબી બનવાનું શિક્ષણ જે ખરેખર ખૂબ જરૂરી હતું, તે આપોઆપ મળી ગયું! વળી ઘરના કામ કરનાર નોકરો-બાઈની કિંમત પણ આજની પેઢીને સમજાઈ હશે. આ સમયમાં આ વર્ગે અને મધ્યમવર્ગીય પરિવારજનોએ ખૂબ આર્થિક સંકડામણ ભોગવવી

પડી. તો વળી દિલેર દાતાઓ પણ છુટે હાથે દાન આપી મુશ્કેલીના આ સમયમાં અનેક લોકોનો સહારો બન્યા.

મારી વાત કરું તો શરૂઆતમાં લાગતું હતું બધું સહજ અને સરળ. એમ થતું હતું એકમેકની સંગાથે કોરોના સામે લડી લેવાશે. સાવધાની રાખીશું તો આ સમય પણ વીતી જશે અને ખરેખર ૨૦૨૦ના અંત સુધી બધાનું સ્વાસ્થ્ય સારું રહ્યું અને જ્યારે ૨૦૨૧ની શરૂઆતે કોરોનાની રસી પણ આવી ગઈ, ને અમે પહેલો ડોઝ પણ લઈ લીધો, ત્યારે થયું વાહ! હવે જંગ જીતી જઈશું. પણ એ સમયે જ કોરોનાની થપાટ બરાબરની વાગી. આખું વરસ એકદમ જતનપૂર્વક સાચવી સાચવીને ડગલા ભર્યા, ને ખબર નહીં આ સેકન્ડ વેવના દિવસોમાં ન જાણે ક્યાં ચૂક થઈ ગઈ કે કોવિડ-૧૯ની ઝપટમાં હું આવી ગઈ.

અત્યાર સુધી રોગ વિશે માત્ર લખાણો જ વાંચ્યા હતા એ બધું હવે હું સદેહે અનુભવવા લાગી. સામાન્ય તાવ છતાંય થાક તો જાણે વર્ષોનો ન ભરાઈ ગયો હોય એમ આંખો જ ન ખૂલે! બસ, સૂઈ જ રહેવાનું મન થતું હતું. પણ આમાં તો - “તારી હાક સુણીને કોઈ ન આવે - એકલો જાને” જેવો તાલ. એટલે જાત મહેનત જિંદાબાદ કર્યે જ છુટકો!!

‘એગોહં નત્થિ મે કોઈ’ ‘હું એકલો જ છું, મારું કોઈ નથી’ - એ વાત આ બીમારીમાં ડગલે ને પગલે ધ્યાનમાં રાખીને એકલા અટુલા જાતે જ જાતની સંભાળ રાખવાની હતી અને આ એકાંતવાસનો કપરો લાંબો સમયગાળો ૧૪ દિવસનો એકલા એકલા વિતાવવાનો હતો. કદાચ રામજીના વનવાસના ૧૪ વર્ષનો ગાળોય આવો કઠિન નહીં હોય!

કલ્પના તો કરો કે માણસને ૧૨ x ૧૫ની એક રૂમમાં પૂરી રાખો ને પછી કહો “અમે તને બધું પહોંચાડીશું. તું આરામ કર, ને આનંદમાં રહેજે. ચિંતા ન કરીશ.” શું ધૂળ આનંદમાં રહેવાય? એકબીજાનું મોં જોવાનું નહીં, મોં પર માસ્ક લગાવી રાખવાનું, ને તકલીફ જે પણ થાય તે તમારે એકલાએ જ સહેવાની. કોઈ તમારી મદદ ન આવી શકે. અને વળી ખાવાપીવાની સ્ટાઈલ પણ કેવી? રૂમ બહાર તમારા વાસણ મૂકી દેવાના ને ઝટ બારણું વાસી દેવાનું! ‘ભીક્ષાત્ર દેહી’ની જેમ ઘરવાળા એમાં તમારા ખપ પૂરતું ભોજન પીરસી જાય! એકબીજા

સાથે વાત કરવી હોય તો આ ટ્યુકડા મોબાઈલનો સહારો. અત્યારે તો મને ટેકનોલોજી આશીર્વાદ સમાન લાગે છે!!

તાવ વધે કે ઘટે, તમે જ તમારું સંભાળો. ભલે ને ગમે તેટલો પ્રેમ હોય તોય ન તો મા-દીકરાને કે દીકરીને કે પતિ-પત્નીને કોઈ રીતે મદદરૂપ થઈ શકે. કેવી કડુણતા!!

આખો દિવસ કેટકેટલું વાંચવું, સાંભળવું કે મોબાઈલ ટી.વી. કે આઈપેડમાં જોયા કરવાનું? જાણે કોક સાથે રહેવા, વાતો કરવા સતત તરસતા માણસને અફાટ રણમાં નિર્જન જગ્યામાં છોડી આવ્યાની લાગણી અનુભવાય. વળી ઢગલો એક ગોળીઓ ગળવાની ને ભૂલી ન જવાય એની ખાસ તકેદારી રાખીને બધા ચાર્ટસ મેઈન્ટેઈન કરવાના. તાવ કેટલો? ઓક્સિજન લેવલ બરાબર રહે છે ને? દવા ક્યારે, કઈ, કેટલી લીધી? આ બધું જ યાદ રાખવાનું. બરેબર તો જે માણસ એકલો રહેવા ઈચ્છતો હોય ને, એ પણ આવી પરિસ્થિતિમાં કંટાળી જ જાય ને પાછો ૧૪-૧૪ દિવસનો લાંબો સમયગાળો!!

આ સમયે આપણા જૈન ધર્મની ફિલોસોફી મનમાં શાંતિ આપે કે મળેલા સમયને 'તારા' માટે ખર્ચ કર. શરીરમાં સ્વસ્થતા હોય તો સામાયિક, જાપ વગેરે સરસ રીતે થાય પણ અંગેઅંગમાં કળતર અને બેસાચ એવું જ ન હોય ત્યારે સૂતા સૂતા પણ મનગમતા સ્તોત્રો, સ્તવનો, પ્રવચનો સાંભળવામાં સમય વિતાવવાનું ગમે એવું છે.

એક રીતે જોઈએ તો ભગવાને કહ્યું છે કે મોહ, માયા, પરિગ્રહ ને રાગદ્વેષ ઓછા કરો. એ બધું અત્યારે આપોઆપ થઈ જ જાય.

આ સમયમાં જેટલું વાપરો, અડકો એ બધું વારંવાર સેનેટાઈઝ કરવું પડે. એટલે બને એટલી ઓછી ચીજવસ્તુઓ વાપરવાની આદત પડી જાય. બે-ત્રણ ડ્રેસમાં ૧૪ દિવસ આરામથી નીકળી જાય. મોજશોખની કોઈ વસ્તુની જરૂર જ નહીં. સંપર્ક રાખવા મોબાઈલ ફોન જોઈએ એ જ.

એ જ રીતે ગમનાગમનની ક્રિયા જ નહિવત્. ૧૨ X ૧૫ના રૂમમાં બધું જ સીમિત. વળી જે બીજા પીરસે એ જ ખાવાનું. એટલે સ્વાદેન્દ્રિય પર કાબૂ આપોઆપ આવી જાય. કોઈને હળવા મળવાનું નહીં એટલા રાગદ્વેષ પણ ઓછા થાય. એક રીતે સારું થતું જાય કે જાત સાથે જીવવાનો, એના વિશે વિચારવાનો મોકો મળે. મને શું ગમશે? મારો રસ શેમાં છે, એ વાતની એકલા રહેવાથી સમજ આવી. કોઈ સાથે બોલવાનું નહીં. તેથી આત્મિક ઉંડાણ વધે, ને ધ્યાનના મારગ પર પા પા પગલી માંડી શકાય.

અને જ્યાં આપણે જ ખુદ કોઈ વિશે કશું કરવા અસમર્થ છીએ ત્યારે આડુંઅવળું વિચારવાની જરૂર જ શી?

**“મેં તો સુકાન સોંપ્યું હાથ હરિ
હવે ચાહે તો પાર ઉતારે
હરિ હળવે હળવે હંકારે
મારું ગારું ભરેલ ભારે”**

ની પંક્તિઓ મનમાં સતત ગણગણવાની મજા પડે.

શરૂઆતના સમયમાં જે ફરિયાદો આ એકાંતવાસના સંદર્ભે હતી, ને એ બધી જ જાણે જેમ જેમ દિવસો વ્યતીત થતા રહ્યા તેમ તેમ એ બધી આશીર્વાદમાં પલટાતી ગઈ. જાત સાથે રહેવાનું, જીવવાનું ગમવા લાગ્યું. આટલા વર્ષોમાં જ્યારથી સમજણી થઈ ત્યારથી આજ સુધી કદી મેં મારી જાત સાથે વાતો નથી કરી. પણ આ દિવસોમાં **“હું જ મારો મિત્ર” બનીને રહી. મેં મને ઓળખી.** કોઈ પૂર્વગ્રહ વિના, કોઈ ફરિયાદ વિના હવે જેટલો સમય મારી પાસે રહ્યો છે, એ સમયને હું મનભાવન બનાવીને કઈ રીતે વિતાવી શકું તેવી સમજ મેં કેળવી લીધી.

મારા એકાંતવાસનું આ જ તો જમા પાસું છે.

**એ-પ, ધિયા પાર્ક, બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની પાછળ,
ઇલોરા પાર્ક, વડોદરા - ૩૯૦ ૦૨૩.
મો. ૯૪૨૭૩ ૨૩૫૬૭**

**એક મિનિટમાં જીવન બદલાવું નથી,
પરંતુ એક મિનિટ વિચારીને લીધેલો નિર્ણય
આખું જીવન બદલવાની ક્ષમતા રાખે છે.**

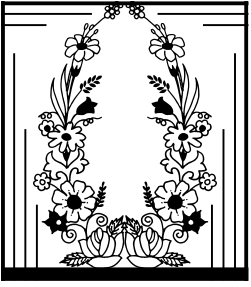
‘બીજી માળા’ સ્વરૂપે શોભે સ્માર્ટ મોબાઈલ

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૨૭ ઉપરથી ચાલુ)

હું તો એક પગલું આગળ વધીને કહીશ કે વૃદ્ધાશ્રમોનાં વડીલોને પણ આ સુવિધા મળવી જોઈએ. ટી.વી., પંખા જેટલું જ મોબાઈલ ફોન દ્વારા મનોરંજનનું મહત્ત્વ છે. દાતાઓ પણ આગળ આવી શકે. કેટલાક ઘરોમાં નવો મોબાઈલ લોન્ચ થતાં જ ખરીદી થઈ જાય છે. એમની પાસે સારી હાલતમાં વધારાના મોબાઈલ ધૂળ ખાતા હોય છે. તેઓ પણ લાભ આપી શકે.

વરિષ્ઠોના હાથમાં માળા સાથે સ્માર્ટ મોબાઈલ હોવો જ જોઈએ. વડીલોને સ્માર્ટ મોબાઈલથી વંચિત ન રાખવા એ સાંપ્રત સમયની માંગ છે. વડીલોના હાથમાં મોબાઈલ આવતાં જ વોટ્સએપ, ફેસબુક જેવી નવી દુનિયા એમના હાથમાં આવી જશે. મન એમાં પરોવાયેલું રહેશે. એમની માનસિક તંદુરસ્તી સારી રહેશે. જેની સારી અસર શારીરિક સ્વાસ્થ્ય પર પડશે. માળા ઉત્તમ, પણ હવે ‘આધુનિક માળા’ છે સ્માર્ટ મોબાઈલ, જે વરિષ્ઠોના હાથની શોભા બની રહેવી જોઈએ.

E-mail : jagdishchandrachhaya@yahoo.in

શણગાર

**‘બીજી માળા’ સ્વરૂપે શોભે
‘સ્માર્ટ મોબાઇલ’**

આ તો મારો અંગત વિચાર છે. એ જરા હટકે લાગે તો ઠીક, નહિતર કોઈને અસ્વીકાર્ય પણ લાગે. દરેકને પોતાની રીતે વિચારવાની સ્વતંત્રતા છે પણ મને અનુભવની એરણે ઘડાઈને આ વિચાર મળ્યો છે.

બાળકોના કુમળા હાથમાં છે એમ વરિષ્ઠોના કરચલીવાળા હાથમાં માળા સાથે સ્માર્ટ મોબાઇલ પણ હોય. અલબત્ત, મોબાઇલનો સકારાત્મક અને વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગ કેમ થાય એ પરોક્ષ રીતે વડીલો પાસેથી શીખવા મળશે.

વડીલો એમની મર્યાદા સમજતા હોઈ, આંખોને ફાવશે એટલો જ ઉપયોગ કરશે. અનેકને અનુભવ છે કે મનને સારા વિચારોમાં પ્રવૃત્ત રાખવાથી મન સ્વસ્થ રહે છે અને એ રીતે તનને તંદુરસ્ત રાખવામાં મદદ મળે છે. મનોવૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ પણ વડીલોને સ્માર્ટ મોબાઇલથી વંચિત રાખવા ઉચિત નથી. વડીલવર્ગને પણ દુનિયા સાથે જોડેલા રાખીએ, એમને ગમતાં ગીતો, સ્તોત્રો, ભજનો, કથાઓ - ડાયરાની મોજ હાથવગી કરી દઈએ. મનોરંજનના આ મહાસાગરમાં એમને પણ ‘દુનિયા મુઠ્ઠીમાં’નો અનુભવ કહેતાં લહાવો લૂંટવા દઈએ. વૃદ્ધાવસ્થાનો ભાર હળવો કરવામાં સહાય કરીએ. ઘરમાં રહીને સ્વસ્થ રહેવા માટે સ્માર્ટ મોબાઇલ આશીર્વાદરૂપ નીવડી શકે છે.

જેમનાં ઘરમાં વડીલ ઉદાસ રહેતા હોય, સ્વભાવ ચીડિયો થઈ ગયો હોય, વાતે વાતે વાંકુ પડતું હોય ત્યાં તો એમની ફરિયાદ કરીને એમનું અપમાન કર્યા કરવું એ નિંદનીય કાર્ય છે. એવા વડીલો માટે તો તાત્કાલિક ધોરણે આ ‘મનોવૈજ્ઞાનિક ઉપાય’ અમલમાં મૂકવો જોઈએ. આ ઉપાય કરી તો જુઓ. અકલ્પનીય પરિણામો અનુભવી શકશો.

‘પાકે ઘડે કાંઠા ચડે?’

જવાબ છે, ‘હા, ચોક્કસ.’ બાળકોને શીખવતા હોઈએ એમ વડીલો પાસે બેસીને ઠંડા મગજે મોબાઇલ ઓપરેટ કરવાની તાલીમ આપવી પડશે. વડીલો કહે તો ખરા કે, ‘આ ઉંમરે અમને નહીં આવડે’ ત્યારે ધૈર્યપૂર્વક કામ લેવું પડશે. જાણે શીખવનારને ગરજ હોય એમ જીદ કરવી પડશે. એમનામાં આત્મવિશ્વાસ કેળવવો પડશે. તો અભણ વડીલો પણ મોબાઇલ ઓપરેટ કરતા થઈ જશે એવી મને પાકી શ્રદ્ધા છે. પછી જોજો, વડીલો પણ

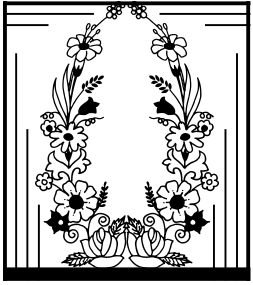
સવારે ઉઠીને પહેલાં અપડેટ જોતાં થઈ જશે. બાળકો અને વડીલો સરખા એમ કહેવામાં આવે છે, એમાં તથ્ય છે. વડીલોની પણ બાળકોની જેમ દરકાર લેવી જોઈએ. તો એમની ‘ગાડી’ પણ સડસડાટ દોડવા લાગશે અને વડીલોના મૂંગા આશીર્વાદ મળશે. વડીલોની ઉપેક્ષા થતી હોય તો એને ‘પાપ’ ગણવું જોઈએ.

અલબત્ત, આજે ઘણા વડીલો મોબાઇલની દુનિયામાં ખોવાઈ ગયા છે અને નવા યુગનું હાથવગું મનોરંજન ભરપૂર માણે છે. પણ જેઓ હજુ આ લાભથી વંચિત છે, એમની જીવન સંઘ્યા પણ ખીલે એ જરૂરી છે એમ મારું માનવું છે. આ અભિપ્રાય સાથે ઘણા સંમત ન હોય એ સ્વાભાવિક છે.

એ પણ મુદ્દો છે કે ગરીબવર્ગનાં વડીલોને વ્યક્તિગત મોબાઇલ લેવો અને ઉપયોગ કરવો આર્થિક દૃષ્ટિએ પોસાય નહીં એ હકીકત સ્વીકારવી પડે. એ પણ એટલું સાચું છે કે ઘરનાં કોઈ એક સભ્ય પાસે તો સ્માર્ટ મોબાઇલ હશે જ. તો જ્યારે એ વ્યક્તિને મોબાઇલનું કામ ન હોય ત્યારે થોડા સમય માટે પણ ઘરના વડીલને મોબાઇલ આપે એ દ્વારા તેમને ગમતું મનોરંજન પૂરું પાડી ખુશ કરવા જોઈએ. પણ શક્ય એટલા વડીલો નવા યુગ સાથે કદમતાલ મિલાવે એ જરૂરી છે. વળી, હાલના કોરોના કાળમાં તો વડીલોએ ઘરમાં જ રહેવું હિતાવહ છે ત્યારે હાથમાં મોબાઇલ હોય તો સમય સરસ પસાર થવા સાથે એકલતા ન સાલે.

આજે તો ઘર ઘર મોબાઇલ, ટી.વી., હોમ થિયેટર હોઈ સૌને પૂરતું મનોરંજન મળી રહે છે. પણ એમાં ઘરના વડીલોની અવગણના ન થવી જોઈએ નહિતર એ વડીલો મુરઝાઈ જશે. જો વડીલો માટે અલગ રૂમ હોય અને થોડો ખર્ચ કરી શકાય તેમ હોય તો એમના રૂમમાં ખાસ અલગ ટી.વી.ની સુવિધા આપવી જોઈએ. એમને ઘરનું જૂનું ટી.વી. આપશું તો પણ ખુશ થશે. આમ કરવાથી એમને ગમતા કાર્યક્રમો અનુકૂળતાએ જોઈ શકે. ઘરનાં અન્ય સભ્યોને પણ ખલેલ ન પહોંચે. સમજીએ તો આ પણ એક આધુનિક સમસ્યાનું સમાધાન છે. બાબત નાની લાગશે પણ છે મહત્ત્વની. વડીલોને ઘણીવાર એકલતા સતાવતી હોય છે. એમને સ્માર્ટ મોબાઇલ આ સમસ્યાનું સમાધાન આપે છે. ડિજિટલ યુગનો લાભ સૌને મળવો જોઈએ.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૨૬ ઉપર)

ચિરંજીવી

“મારી અમૃત દીવડી – કિરણ”

નામ તો એનું કિરણ હતું પણ ગામ આખું તેને ‘કીડી’ના હુલામણા નામે જ બોલાવતું! નાનકડી બે ઓરડી, એક જણ માંડ સમાય તેટલું રસોડું અને ચાલ જેવી ઓસરી. નહીં ફળિયું કે ડેલી. આંગણામાં લીમડો અને ગુલમહોરના બે’ક ઝાડવાં. દાદા-દાદી, મા-બાપ અને ચાર બહેનો, એમ આઠ માણસોનું કુટુંબ. કેમ સમાતા હશે? શહેરીજનોને તો જરૂર આશ્ચર્ય થાય. કદાચ એટલે જ પરસ્પર આત્મીયતા વધુ ગાઢ બનતી હશે?

કિરણ ચાર બહેનોમાં સૌથી નાની, પણ અંદર એની ઠાંસી ઠાંસીને જિજ્ઞાસા ભરેલી. એની આંખોમાં હંમેશાં અગાધ દરિયો પ્રશ્નાર્થ સ્વરૂપે ધૂધવતો હું વાંચી શકતી. વળી, જાણી લેવાની અજબ શક્તિ દૃષ્ટિપાત થતી હતી. પગ તો જાણે પાંખ બની આસમાનમાં ઊંચી ઉડાન ભરવા જ ન નિર્માયા હોય? અને તેના નાના-નાના હાથ કામ કરે લાખ. નજર તો હંમેશાં મારા તરફ મંડાયેલી જ રહેતી, કોઈ આજ્ઞા ઝીલવા આતુર બનીને.

મેં રાજકોટ જિલ્લા પંચાયત હસ્તકની પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષિકા તરીકે ૨૭ વર્ષ સેવા આપેલી. તેમાંનું પડધરી તાલુકાનું નાનું એવું તરઘરી ગામ. જેમાં ૨૨ વર્ષ પર્યંત એક જ શાળામાં મેં સર્વિસ કરેલી. તે દરમિયાન ૮૦૦માંથી આશરે ૨૨૫૦ જેટલી વસ્તી થવા પામેલ. જેમાંના સહસ્ર વિદ્યાર્થીનીઓની હું વર્ગશિક્ષિકા રહી ચૂકી છું. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓના તો મમ્મી-પપ્પા પણ મારી પાસે ભણી ગયેલા. જેમાંના આંગળીના વેઢે ગણી શકાય તેટલા ગમતા વિદ્યાર્થીઓ આજે પણ મારી નજરે તરે છે. પરંતુ સૌથી અગ્રીમ સ્થાન જો કોઈ એક વિદ્યાર્થી નહીં - વિશિષ્ટ વિદ્યાર્થીને આપવાનું થાય તો તે કિરણ ઉર્ફે ‘કીડી’ને જ મળે.

કિરણ હતી તો માત્ર નવેક વર્ષની પરંતુ આઈક્યુ તેનો ઊંચો હતો. શીખવાની ભાભતમાં તેની ઉલ્કંડા તીવ્ર કહી શકાય તેવી હતી. નિર્દોષ ભોળપણયુક્ત વાણી, ગ્રામીણ સામાજિકતામાં ઉછરેલી હોવા છતાં લગભગ શુદ્ધ શબ્દોચ્ચાર અને પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા મન સાથે સમાધાન કેળવી લેવાનું વલણ કેટલું સાહજિક ભાસતું!

કેટલીકવાર તો એવા સવાલો કરતી કે તત્કાલ તો આપણનેય વિમાસણમાં મૂકી દે, એવું વિચક્ષણ પણ સરળ વ્યક્તિત્વ એનું.

એમાંના કેટલાક વિચિત્ર સવાલો આજેય હું ભૂલવા પામેલ નથી. એક વખત તો એવું પૂછેલું કે : ‘ટીચર, આકાશમાં ભીંત હોય?’

મેં કહ્યું : કેમ વળી, તારે કેમ આવું પૂછવું પડ્યું?

તો કહે : ભગવાન સૂરજ ઉગાડવાની ચાંપ (સ્વીચ) ક્યાં ખોડતા હશે?

ને ક્યારેક એવું પૂછી બેસે કે અવાક થઈ જવાય આપણાથીએ!

એકવાર કહે, ટીચર, મારે તમને એક વાત પૂછવી છે.

મેં કહ્યું : બોલ બેટા, શું પૂછવું છે?

તો કહે : ટીચર, તમે કહેતાં હતાં ને કે ભગવાન આપણા સૌમાં વસે છે, તો પછી કોઈ ખોટું બોલે કે ચોરી કરે તો તે ભગવાને કર્યું ન કહેવાય...?

ભગવાન કદી ખોટું કરે?

અને કરે! તો તેને સજા કોણ કરે?

આવા આવા પ્રશ્નો પૂછતાં તે ધરાતી નહીં. ને તેની સમજમાં આવે તેવા ઉત્તરો આપતાં હું પણ થાકતી નહીં. મને આવી બધી મગજની કસરત કરવી બહુ ગમે.

કિરણ હોંશિયાર હતી એટલે જ મને ગમતી એવું નથી પણ એની અન્યથી કંઈક અલગ પ્રકારની તર્કબદ્ધતાએ જ મારું દિલ જીતી લીધું હતું.

ધોરણ ૧ થી માંડી ૫ સુધી એકના એક વિદ્યાર્થીઓનો વર્ગ મારી પાસે રહેલ. મારા સ્વભાવ મુજબ હું કોઈ પણ વિદ્યાર્થીને ‘કીડી’, ‘મૂંગી’, ‘બોડી’, ‘ગુડી’, ‘ભગો’, ‘મયલો’, ‘લાખો’, ‘સૂર્યો’ એવા બધા હુલામણા નામથી કદી ન સંબોધતી. આ પાંચ વર્ષ દરમિયાન કિરણ મારી સૌથી નજીક અને સૌથી વધુ સમય સાથે જ રહેલ. જેથી મારી દરેક ગતિવિધિ પર તેની નજર કાયમ રહેતી. જેને કારણે તેણે ગજબની આંતરસુઝ કેળવી લીધી હતી. મારી પાણી પીવાની ઈચ્છા - ભાવના પ્રાગટ્યને સમજતા વાર ન લાગતી. દોડીને પ્યાલો ભરી લાવતી. ત્યારે એની આંખમાં મને ખુશી અને સંતોષના અનેરા ભાવ અંકિત થયેલા જોવા મળતા. મારું કામ બીજા વિદ્યાર્થી કરે તેને બદલે પોતે જ બધું

કામ કરે એમાં એને મજા પડતી. શિક્ષણના ભાગ રૂપે જે કંઈ વર્ગકાર્ય કરવામાં આવતું, તે સૌથી પહેલાં પૂરતા આત્મવિશ્વાસપૂર્વક કરી બતાવવું એ તો તેનો રોજનો ક્રમ હતો. પરંતુ તેની પાછળ એક ઉમદા ભાવના છૂપાયેલી હતી કે, વધારાનું કંઈ કામ હું તેને સોંપું!

કામ કરવાની સંનિષ્ઠતા તો મારે તેની પાસેથી શીખવા જેવી હતી. **ક્યારેક બાળક પાસેથી પણ આપણને પ્રેરણા મળતી હોય છે.** મેઘધનુષના જા-ની-વા-લી-પી-ના-રા - એ જ સાત રંગો કેમ? એવા એના સવાલે મને તેના પ્રત્યુત્તર રૂપે એક કવિતા સૂઝી આવેલી. એક ગુજરાતી કહેવત છે ને... **‘તેજુનો ટકોરો બસ છે.’** કિરણે તેને બખૂબી સાકાર કરી બતાવી. કા.પા. કાર્ય ભૂંસવા હંમેશાં તત્પર રહેતી, એ સૂઝ સાથે કે, ક્યારે, કેટલું, કેમ અને ક્યાંથી ભૂંસવું; વગેરેની સમજ તેની ઉંમર કરતાં વધારે જણાતી હતી. તેનામાં વિશિષ્ટતા એ હતી કે ચતુર, ચબરાક અને પ્રવીણ હોવા છતાં ખોટી ચાલાકી, લુચ્ચાઈ કે ઈર્ષ્યા - અદેખાઈ જેવી નકારાત્મકતા કે સ્વાર્થવૃત્તિ લેશમાત્ર ન હતી. અન્ય વિદ્યાર્થીઓને કંઈક અટપટું શીખવવાનું કે સૂચના સમજાવવાનું કહેવામાં આવે તો કિરણ જરાય આનાકાની વિના ખુશીથી તેમ કરી બતાવતી. ‘શિક્ષક દિને’ તેને શિક્ષક બનવું ખૂબ ગમતું. સ્વભાવ પણ એટલો જ શાંત, સૌમ્ય અને નિખાલસ, કે કોઈપણ કારણવશ તેને ગુસ્સે થતાં મેં જોઈ નથી. કોઈ નવું કામ કરતાં પૂર્વે મારી સંમતિ લેવાનું કદી ચૂકતી નહીં. વડીલો પ્રત્યે આદરભાવ પણ ભરપૂર. **સદ્ગુણોનો તો જાણે ભરચક ભંડાર.** અવગુણ એક પણ શોધ્યો જરૂં નહીં. મારી દરેક શિખામણને અચૂક અનુસરે. વારંવાર કહેતી, ‘મારેય તમારી જેમ ટીચર બનવું છે.’

શિક્ષક ઉપર અનહદ પ્રેમ અને વિશ્વાસ તો જાણે કિરણે જ જીતી જાણ્યો. વર્ગખંડમાં હું કે અન્ય શિક્ષક કે અધિકારી પ્રવેશે કે તરત જ ભૂલ્યા વગર ‘ગુડ મોર્નિંગ’ કહી, ઊભા થઈ માન આપવામાં તેનો અવાજ અચૂક પહેલો જ હોય. સાથે મહેમાન નવાજીમાં પણ કહેવું ન પડે. લગભગ ૯૯% સરેરાશ હાજરી દર વર્ષે તેની હોય જ કારણકે મારાથી દૂર રહેવું તેને પસંદ નહોતું. બીમાર હોય તો પણ શાલ ઓઢીનેય સ્કૂલે તો આવે જ. રજાના દિવસો કે રવિવારની રજા માટે એનો અણગમો વ્યક્ત થતો જોઈ શકાતો. મને જોઈને તેનો હસતી કળી જેવો ચહેરો ખીલી ઊઠતો. એક અનોખી તાજગીની લકીર ઉપસી આવતી તેના મૂઠુ મુખારવિંદમાં. તેના મમ્મીએ તો હસતાં હસતાં એકવાર એમ પણ કહી દીધું કે, ‘કિરણને તમારે ઘેર લઈ જાઓ. આમેય મારે ચાર છોકરી છે. તમારે એક છે તો બેયને સથવારો થઈ જાય.’ સંજોગોવશાત્ ક્યારેક શૈક્ષણિક કાર્ય બંધ હોય, તો પણ કિરણ તો શાળામાં જ હોય.

હવે એક વખત બન્યું એવું કે, કિરણના મામાના લગ્ન

પ્રસંગે આખાં પરિવારને બહારગામ જવાનું થયું. તેના વાલીઓ રૂબરૂ આવી મારી પાસે બે દિવસની રજા મંજૂર કરાવી ગયા. ચાલુ શૈક્ષણિક કાર્ય છોડીને કોઈ પણ કારણસર, કિરણ ગેરહાજર રહેવા ઈચ્છતી જ ન હતી. ઘરે ગયેલ કિરણને સૌએ સમજાવી. તો પણ દફતર ખભે ભરાવી દોડતી દોડતી, ને રડતી રડતી વર્ગખંડમાં પાછી આવી બેસી ગઈ. તેની પાછળ જ તેની મોટી બહેન આવી મને કહેવા લાગી કે, ‘ટીચર, અમે બધા બહારગામ જઈ રહ્યા છીએ. કીડીને અહીં એકલી બે દિવસ રાખી શકાય તેમ નથી. ખૂબ કહેવા છતાં અમારી સાથે આવવા તૈયાર જ થતી નથી. એક જ રટણ કર્યા કરે છે કે ટીચર કાલે કંઈક નવું શીખવશે તો પોતાનો નંબર પાછળ જતો રહેશે. શાળાએ આવવાની જીદ કરીને તે રડ્યે જ રાખે છે. અમારે શું કરવું, સમજાતું નથી. મારા મમ્મીએ કહ્યું, જા ટીચરને કહે, એ જ કંઈક માર્ગ કાઢી સમજાવશે. તેનું કહ્યું કદી ટાળ્યું છે ખરું!

મને થોડી નવાઈ લાગી. આવા પ્રસંગોની તો સૌ વિદ્યાર્થીઓ રાહ જોતા હોય છે. અરે! કેટલીકવાર એવું પણ બનતું હોય છે કે શાળામાંથી મુક્તિ મેળવવા ખોટા સારા-માઠા પ્રસંગો ઊભા કરી રજા મંજૂર કરાવવામાં આવતી હોય છે. **પણ હું કિરણની શાળા મિસ ન કરવાની જીદ કદાચ સમજી શકી હતી. તેથી મારે એમ કહેવું પડ્યું કે હું પણ બે દિવસ સ્કૂલે આવવાની નથી.** ને જાણે ચમત્કાર થયો હોય તેમ તેની આંખોમાં ચમક ઉપસી આવી. પળવારમાં તેના રૂદનને બ્રેક લાગી ગઈ. હોઠ પર આછેરી મુસ્કાન અને આંખોમાં આશ્ચર્ય મિશ્રિત પ્રશ્નાર્થ હું પામી શકી, કે ખરેખર, ટીચર તમેય રજા લીધી છે?...

મેં તુક્કો લગાવી હા તો પાડી દીધી પણ ઘેર જઈ રાત્રે વિચાર કરતાં હું એવા નિર્ણય પર આવી કે સાચે જ મારે શાળાએ જવું નથી. નહિતર કિરણ તો શું અન્ય વિદ્યાર્થીઓ પણ મારી વાતનો વિશ્વાસ કરશે નહીં. વિદ્યાર્થીઓનો વિશ્વાસ ગુમાવવો મને કોઈ હિસાબે પરવડે નહીં. તેથી મેં પણ હકીકતમાં સી.એલ. ભોગવી જ નાખી. ત્યારે મારી અંદર કિરણ પ્રત્યે વિશિષ્ટ ગણી શકાય તેવી અનન્ય લાગણી જન્મી ચૂકી હતી. શાળાકીય પ્રાસંગિક પ્રવચન દરમિયાન મેં કહેલું : ‘શાળા તો એવી હોવી જોઈએ ઘેરથી હસતા આવતા બાળ, શાળાએથી રડતા ઘેર જાય.’ કારણકે ઘેર જવું ગમે નહીં. કિરણે તે સાર્થક કરી બતાવ્યું.

પછી મારા અંતઃમનને ઢંબોળતાં તેના કારણનું તારણ કંઈક એવું જણાયું કે; જર્મન તત્ત્વજ્ઞાની ‘ઈમેન્યુઅલ કેન્ટ’ની વાતનું મેં અનુસરણ ન કર્યું હોય! તેમણે કહેલું કે, **‘તમારે તમારી જિંદગી એવી રીતે જીવવી જોઈએ કે તમે કરેલું પ્રત્યેક કાર્ય વિશ્વમાનવ કાયદો બનવાનું હોય!** આપણે કામચોરી કરીએ, જૂઠું બોલીએ ત્યારે, એવું વર્તન કરતાં પહેલાં પોતાની જાતને પૂછવું કે; મારી જેમ લોકો દુર્વ્યવહાર આચરશે, તો એવી દુનિયા મારે

જીવવા લાયક રહેશે ખરી? તમે તમારી જાત તમારા સ્વજનો, સાથીઓ અને કર્મક્ષેત્ર પ્રત્યે જરૂર પ્રામાણિક રહો. આદર્શરૂપ ગુણોને જીવનભર અપનાવવાનું વ્રત લો અને એમ કરી જાણો.’

અગાઉ લીધેલા આ વ્રતનું પાલન હું હંમેશાં કરતી રહી છું. તો આવી નજીવી બાબતે તેનો ભંગ કેમ થવા દઉં! અને હું આમ કરી શકી તેથી હળવાશની લાગણી અનુભવી ખુશ છું. ખરેખર! આવા પ્રસંગો જ આપણને પ્રેરકબળ પૂરું પાડતા હોય છે. **પ્રેરણાસ્ત્રોત ક્યારેક નીચેથી પણ ઉપર જતો હોય છે ખરો!**

આ શાળા રાજકોટથી ૧૮ કિ.મી. દૂર હોઈ, અમે બધા જ શિક્ષકો બસમાં અપડાઉન કરતા. બરાબર યાદ છે મને... એ દિવસ શનિવારનો હતો અને સવારે પોણા આઠ વાગે અમે બસમાંથી ઉતર્યા કે મારી રાહ જોઈને ઊભેલી કિરણ દોડતી આવી. મારી પાસેનો થેલો લગભગ ઝુંટવતા જ કહે; ટીચર તમને પગ બહુ દુખતો નથી ને? મારો ખભો પકડી લ્યો.

મેં પૂછ્યું તને કોણે કહ્યું, મારો પગ દુઃખે છે?

ચિત્તિત સ્વરે કિરણે કહ્યું : ‘કાલે તમે સ્કૂલે નહોતા આવ્યા ને? એટલે મેં ચંદ્રિકા ટીચરને પૂછ્યું’તું, તેથી મને ખબર પડી કે પરમ દિવસે બસમાંથી ઊતરતા તમારો પગ મચકોડાઈ ગ્યો’તો. એટલે આજે તમારી રાહ જોઈ, હું ક્યારની... પાદરે ઊભી’તી. એ પળે મને જે સહાનુભૂતિની તીવ્ર લાગણી સ્પર્શી ગઈ, તે આંખો ભીની કર્યા વિના ન રહી.

પછી કહે : ‘ટીચર, તમે કીધું’તું ને પર્યાવરણમાં ‘વર્ગીકરણ’નો પાઠ છે ને એવું બધું આપણે કરશું...! આજે તો બહુ મજા પડી જશે! હં અ... મને ખબર પડી ગઈ... આ થેલામાં એવી બધી વસ્તુ જ છે ને! હું ઘરેથી પાઠ વાંચીને જ આવી છું.’

શનિવારે મારા વર્ગમાં ખાસ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ થતી જેવી કે ખરબચડું, લીસું, કઠણ, બરડ, નરમ, પારદર્શક, અપારદર્શક વગેરે પદાર્થોના ગુણધર્મો સમજાવવા, ઓળખ કરાવવા હું મૂર્ત વસ્તુઓ એકત્રિત કરી, બાળકોને અનુભવ કરાવતી. જે દ્વારા તેમને અભિપ્રેત શિક્ષણ પ્રાપ્ય બનતું. મારી શિક્ષણ પદ્ધતિ કંઈક અલગ પ્રકારની હતી. જેથી બાળકો આકર્ષાતાં અને સાચા અર્થમાં તેઓ પ્રવૃત્તિલક્ષી, આનંદમય અને ક્ષમતાકેન્દ્રી શિક્ષણ મેળવી શકતા. જેને કારણે વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થી પ્રત્યે, શિક્ષક-વિદ્યાર્થી પ્રત્યે આત્મિયતા વધુને વધુ ગાઢ બનતી જતી. ત્યારે મને એક તરફ સંતોષની લાગણી થતી તો બીજી તરફ હજુ વધારે ને વધારે અસરકારક શિક્ષણ બનાવવાના પ્રયોગો હાથ ધરવાની ભૂખ ઉઘડતી.

કક્ષા અને વિષયાનુસાર પ્રોજેક્ટ કાર્ય કરવા માટે બાળકો સાથે મારે ગામમાં જઈ જરૂરી માહિતી મેળવવાની હતી તે માટે નીકળ્યાં કે રસ્તાની એક તરફ ઝુંપડા પાસેથી પસાર થતા હતા, એવામાં કૂકડે... કૂક... કૂકડે... કૂક... એવો અવાજ સંભળાયો

કે તરત જ કિરણ કહે : જુઓ ટીચર સવાર પડી!

મે કહ્યું : અત્યારે ૧૧ વાગે તું સવાર પડવાની વાત કરે છે? તો કહે, તમે સાંભળ્યું નહીં? હમણાં કૂકડો બોલ્યો... તે? અમે બધા હસી પડ્યા.

છતાં સહેજ શરમાતા શરમાતા કહે : ‘ટીચર, તમે જ નહોતું કીધું? કવિતા સમજાવતા હતા ત્યારે એમાં લખ્યું’તું ને કે કૂકડો બોલે એટલે સવાર થાય?’

હું તો સ્તબ્ધ જ રહી ગઈ. ખરેખર! તેણે મારી ભૂલ પકડી પાડી હોય, તેવા અપરાધભાવની અનુભૂતિ કરાવી દેતી તેની આવી કાલી-ઘેલી વાતો, બાળમેળો હોય, રમતોત્સવ હોય, રાષ્ટ્રીય તહેવારોની ઉજવણી હોય કે કોઈ ખાસ દિવસ ઉજવવાનો હોય, કિરણનો ઉત્સાહ કંઈક નવી જ રંગત લાવી દે. જેને કારણે તે કાર્યક્રમની સફળતાનો પર્યાય બની રહી હતી. શાળાની રોનક ગણાતી એ. આજે પણ કોઈ બાળ કાર્યક્રમ જોતી હોઉં ત્યારે કિરણની ચિરંજીવી બની ગયેલી સ્મૃતિ કેમ વિસરાય!

૪/૬, શિવાજી પાર્ક, ‘પ્રિયમ, ઍરપોર્ટ પાસે,
રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૭.

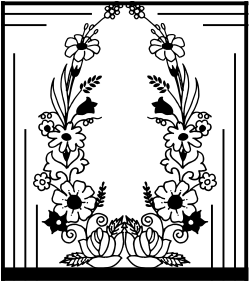
૧૯૯૦ના દશકામાં એલ.ઈ.ડી. લેમ્પ વિકસાવનારા વિજ્ઞાની ઇસામુ આકાસાકીનું અવસાન

જાપાનના વિજ્ઞાની ઇસામુ આકાસાકીનું તાજેતરમાં ૯૨ વર્ષની વયે નિધન થયું હતું. તેમણે હિરોશી અમાનો અને સુઝી નાકામુરા સાથે મળીને ૧૯૯૦ના દસકામાં બ્લ્યુ એલ.ઈ.ડી.ની શોધ કરી હતી. આ ક્રાંતિકારી શોધ માટે ત્રણેય વિજ્ઞાનીઓને ૨૦૧૪માં ફિઝિક્સનું નોબેલ પારિતોષિક અપાયું હતું.

એ વખતે નોબેલ કમિટીએ કહ્યું હતું : ‘ગ્લોબલ વોર્મિંગની સમસ્યા વચ્ચે આ શોધ ખૂબ જ ક્રાંતિકારી છે. ૨૦મી સદી બલ્બના નામે રહી, પરંતુ ૨૧મી સદી એલ.ઈ.ડી. લેમ્પના નામે રહેશે. ૨૦મી સદીમાં ૨૧મી સદી અજવાળવાની મહેનત કરનારા વિજ્ઞાનીઓએ દુનિયાને નવા રંગની રોશની આપી છે.’

ઓનલાઇન દસ્તાવેજોની આપ-લે માટે પીડીએફનો વ્યાપક ઉપયોગ પીડીએફના શોધક અને ઍડોબના સહ-સ્થાપક ચાર્લ્સ ગેશકીનું નિધન

પીડીએફ (પોર્ટેબલ ડોક્યુમેન્ટ ફોર્મેટ)ના શોધક ચાર્લ્સ ગેશકીનું ૮૧ વર્ષની વયે કેલિફોર્નિયામાં તાજેતરમાં નિધન થયું હતું. પીડીએફ અત્યારે ઓનલાઇન દસ્તાવેજોની હેરાફેરી માટે વ્યાપકપણે વપરાતું ફોર્મેટ છે. બાળકોની એકઝામના પેપર હોય કે અન્ય કોઈ ફોર્મ હોય, એ બધું પીડીએફ સ્વરૂપે મોકલી - મેળવી શકાય છે. એ ચાર્લ્સને આભારી છે. ચાર્લ્સ જોન વાર્નોક સાથે મળીને ઍડોબ કંપનીની સ્થાપના કરી હતી.

કારકિર્દી

GPSC પરીક્ષાઓ

૧૦૦ દિવસના અભ્યાસમાં પાસ કરવી શક્ય છે?

હીરેન દવે

કોરોના મહામારીને કારણે અટવાયેલી ભરતી પ્રક્રિયાઓ ફરીથી શરૂ કરવા જી.પી.એસ.સી. દ્વારા ક્વાયત હાથ ધરવામાં આવી છે અને વર્ષ ૨૦૨૧ની ભરતી પ્રક્રિયાનું ટાઈમ ટેબલ જાહેર કરી અનેક પરીક્ષાઓ માટે અરજીઓ મંગાવવામાં આવી છે. જેનાથી સરકારી અધિકારી બનવાના સપના જોતા અને દિવસ-રાત તૈયારી કરતા યુવક-યુવતીઓમાં ઉત્સાહનું વાતાવરણ સર્જાયું છે. કોરોના મહામારી બાદ ખાનગી નોકરીઓ ગુમાવનાર યુવાધન સરકારી નોકરીઓ તરફ આકર્ષાયું છે ત્યારે આ ભરતીઓ માટે સારો એવો માહોલ બનતો જોવા મળે છે. લગભગ ૧૦૦ દિવસના ટૂંકા સમયમાં કેવી રીતે તૈયારી કરવી તેની ચર્ચાએ સોશિયલ મીડિયા પર જોર પકડ્યું છે.

● ટાઈમ મેનેજમેન્ટ :

જી.પી.એસ.સી.ની આ પરીક્ષાઓ 'જનરાલિસ્ટ' પ્રકારની કે નોન-ટેકનિકલ વર્ગ ૧-૨ પ્રકારની ગણાય છે. જનરાલિસ્ટ સર્વિસ એટલે એવી સેવાઓ કે જે કોઈપણ ક્ષેત્રે સ્નાતક થયેલ ઉમેદવાર આપી શકે છે. આ સેવાઓમાં પસંદ થયેલા અધિકારીઓને જિલ્લા સ્તરે મેનેજરિયલ ભૂમિકા ભજવવાની હોય છે. સારા મેનેજમેન્ટ / પ્રશાસનની ભૂમિકા એ હોય છે કે ઓછામાં ઓછા સંસાધનો (રિસોર્સીસ)નો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરીને મહત્તમ આઉટપુટ મેળવી શકે છે. જેમ કે જિલ્લામાં ડેપ્યુટી કલેક્ટર કે ડી.વાય.એસ.પી. તરીકે ડ્યુટી આપવામાં આવે તો પ્રત્યેક જિલ્લામાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, મેનપાવર, ફંડ મર્યાદિત હોય છે. તેની સામે લોકોની જરૂરિયાતો કે આકાંક્ષાઓ અમર્યાદિત હોય છે. આમ, આ પરીક્ષાઓનો અભ્યાસક્રમ પણ આજ ફિલોસોફીને અનુસરે છે. પ્રિલીમ પરીક્ષાનો ખાલી અભ્યાસક્રમ ૬ પાનાનો છે. આટલો વિશાળ અભ્યાસક્રમ કિલયર કરવા સમય ખૂબ જ મર્યાદિત છે. જ્યારે એસ્પિરન્ટ પાસે સમય, યાદ રાખવાની શક્તિ વગેરે લિમિટેડ છે. આ લિમિટેડ રિસોર્સીસનો જે બેસ્ટ યુઝ કરી હાઈએસ્ટ આઉટપુટ આપે તે શ્રેષ્ઠ એડમિનિસ્ટ્રેટર.

● બેલેન્સ પ્રિપેરેશન :

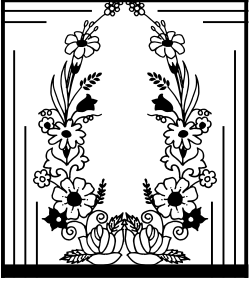
જનરાલિસ્ટ અધિકારીઓની કામગીરી ખૂબ ડાયવર્સિફાઈડ હોય છે. જેમકે રેવન્યુ કેડરના ઓફિસર, લેન્ડ રેવન્યુ મેનેજમેન્ટ તો કરે જ. ઉપરાંત વિવિધ ચૂંટણીઓ યોજવાની, વસ્તી ગણતરી

કરવાની, વિવિધ સરકારી યોજનાઓનું અમલીકરણ કરવાનું, કોરોનાથી માંડી પૂર, ભૂકંપ જેવા ડિઝાસ્ટર હેન્ડલ કરવાના, જિલ્લાના મેડિકલ ઓફિસર, એન્જિનિયર, ઇકોનોમિસ્ટ, સ્ટેટેસ્ટિશિયન, એકેડેમિશિયન વગેરે એક્સપર્ટસ તેમના હાથ નીચે કામ કરે છે. આમ, આ કેડરના અધિકારીઓ માટે કોઈ એક ક્ષેત્રના નિષ્ણાત હોવું ન ચાલે પણ અનેક ક્ષેત્રોની પાયાની સમજ હોવી જરૂરી છે. 'માસ્ટર ઓફ વન' કરતાં 'જેક ઓફ ઓલ'ની જરૂર છે. આથી આ પરીક્ષાઓનો સિલેબસ પણ અનેક ફન્ડામેન્ટલ ક્ષેત્રો ઇતિહાસ, સાંસ્કૃતિક વારસો, રાજ્ય વ્યવસ્થા અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો, મેન્ટલ એબિલિટી, અર્થવ્યવસ્થા, ભૂગોળ, વિજ્ઞાન અને પ્રૌઢ્યોગિકી, કરન્ટ અફેર્સ વગેરે બ્રોડ ટોપિક્સ કવર કરે છે. આમ કોઈપણ સ્ટ્રીમના એન્જિનિયરીંગ, મેડિસિન, કોમર્સ, આર્ટસ વગેરેના કેન્ડિડેટ ટૂંકા સમયમાં અનેક નવા વિષયો શીખવા / પચાવવા પડે છે અને જે વિવિધ વિષયો પર બેલેન્સ તૈયારી કરી શકે તે સિલેક્ટ થાય છે.

● સિલેબસ ફોકસ :

હાલમાં જે વિદ્યાર્થીઓ આ તૈયારી કરવા માંગતા હોય છે તેઓ બૂકસ્ટોલ પર એવો પ્રશ્ન પૂછતા હોય છે કે કયું પુસ્તક વાંચવું? પણ વધુ આઈ.એમ.પી. એ છે કે પુસ્તકમાંથી શું વાંચવું? તમારો ૬ પાનાનો અભ્યાસક્રમ તમારા સ્ટડી ટેબલની સામે ચીપકાવેલ ન હોવો જોઈએ અને કોઈ પણ પુસ્તક વાંચો, હંમેશાં એ જ મુદ્દા કવર કરો કે જે સિલેબસમાં હોય. સિલેબસ પ્રમાણે વિવિધ રેફરન્સ મટિરિઅલનો ઉપયોગ કરો. ગવર્નમેન્ટ પબ્લિકેશનને વધુ મહત્ત્વ આપો અને ત્યારબાદ જૂના વર્ષોના પ્રશ્નપત્રો સોલ્વ કરો. એના આધારે તમારી તૈયારીને સ્ટ્રીમલાઈન કરતા રહો. ફેક્યુઅલ કરતાં એનાલિટિકલ એપ્રોચ કેળવો.

એવરી ડાર્ક ક્લાઉડ હેઠ સિલ્વર લાઇનિંગ. ૬ પાનાનો અભ્યાસક્રમ જો ધીરજપૂર્વક વાંચી જાઓ તો એમ થાય કે આટલો વિસ્તૃત અભ્યાસક્રમ કેવી રીતે પૂર્ણ થાય. પણ જી.પી.એસ.સી.ની જૂની પરીક્ષાઓનો સ્કોર જોતાં એવું કહી શકાય કે ૪૦૦ માર્કમાંથી લગભગ ૧૫૦ માર્ક પણ જો લાવી દો તો પ્રિલિમનો બેડો પાર થઈ જાય છે. આમ, જો થોડી તૈયારી યોગ્ય રીતે કરશો તો કદાચ અઘરું છે પણ અશક્ય નથી! ■

નારી ગૌરવગાથા - ૨

કેન્સરગ્રસ્ત દર્દીઓને માનસિક રીતે તૈયાર કરતા : રોહિણીબેન દવે

મનોજ પંડ્યા

આજે કેમિકલયુક્ત આહાર દ્વારા માણસ અનેક જીવલેણ બીમારીનો ભોગ બની રહ્યો છે. એમાં સૌથી જીવલેણ બીમારી છે કેન્સર. આજે દેશની હોસ્પિટલો કેન્સરના દર્દીઓથી ઉભરાઈ રહી છે અને મોતના મુખ તરફ માનવી ધસી રહ્યો છે. પ્રથમ તો કોઈપણ પ્રકારનું વ્યસન માણસને ન વળગે તેની ખાસ તકેદારી રાખવાની જરૂર છે અને કદાચ કેન્સર નિદાન થાય, તો નાસીપાસ થયા વગર તેની હિંમતથી સારવાર કરવામાં આવે તો દર્દી જરૂર સાજો થઈ શકે છે.

આજે એક એવી જ કેન્સર વૉરિયર મહિલાની વાત કરવી છે, જેણે બે-બે વખત કેન્સરને માત આપી છે અને સામાન્ય જીવન જીવી રહ્યા છે. જેથી તેમના જીવનમાંથી અન્યને પ્રેરણા મળશે.

હું વાત કરીશ સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના જોરાવર નગરમાં વસતા પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષિકા તરીકે ફરજ બજાવતા રોહિણીબેન સુરેશભાઈ દવેની. (મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક'ના ભાણેજ.) જેમણે બે-બે વખત કેન્સર જેવી જીવલેણ બીમારી સામે આત્મબળથી લડીને તેને માત આપી, ફરી પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષિકા તરીકે સેવા બજાવવા કટિબધ્ધ થયા છે.

તેમની કેન્સર સામેની લડાઈ વિશે વાત કરું તો તેમને ૨૦૧૨માં બ્રેસ્ટ કેન્સરનું નિદાન થયું. પરિવારના સભ્યો આ સાંભળીને વિચલિત થઈ ગયા. પણ રોહિણીબેને મનોબળ મજબૂત કરી, જાતે પરિવારના સભ્યોને હિંમત આપી કે કોઈ ચિંતા કરશો નહીં. આપણે નિયમિત સારવાર કરાવીશું એટલે સાજો થઈ જઈશ. તેમની આવી હિંમત જોઈને પરિવારના સભ્યોમાં પણ હિંમત આવી ગઈ અને થઈ સારવારની શરૂઆત.

પ્રથમ, તા. ૨૭-૨-૨૦૧૨ના રોજ સુરેન્દ્રનગરની ગાંધી હોસ્પિટલ ખાતે ઓપરેશન કરી ગાંઠ કાઢી નાખવામાં આવી અને તેને બાયોપ્સી માટે અમદાવાદ ખાતે મોકલી આપી. રિપોર્ટ પોઝિટિવ આવ્યો. આથી તરત જ અમદાવાદ ખાતે ખાનગી હોસ્પિટલમાં સારવાર ચાલુ કરી. ત્યાં ફરીથી તા. ૧૫-૩-૨૦૧૨ના રોજ ઓપરેશન કરીને વધેલી ગાંઠ કાઢી નાખવામાં આવી. પછી થઈ રેગ્યુલર સારવારની શરૂઆત. ૬ કેમોથેરાપી, ૩૦ રેડિયેશનની સારવાર લઈ લીધા પછી તા. ૩-૧૦-૨૦૧૨ના રોજ સારવારની સાઈકલ પૂરી થતાં ફરી નોકરી પર હાજર થઈ ગયા.

રોહિણીબેન સુરેશભાઈ દવે
(શિક્ષિકા)

આ સમય દરમિયાન તેઓ યોગાસનો, પ્રાણાયામ પણ નિયમિત કરતા અને ચાલવા પણ જતા. પૂજા પણ કરતા. જેથી તેમનામાં અજબ પ્રકારની સ્ફૂર્તિ રહેતી. જે આવા રોગ સામે લડવાની શક્તિ આપે છે.

આ સમય દરમિયાન તેમના પતિ, કે જે પોતે પણ હાઈસ્કૂલમાં આચાર્ય તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, તેમણે અલગ અલગ સમાચાર પત્રોમાં આવતા કેન્સરનું નિદાન અને સારવારની માહિતીના લેખોનું કટિંગ કરીને એક ફાઈલ તૈયાર કરી હતી. તે વિગતો અન્ય આવા રોગથી પીડાતા દર્દીઓને ઉપયોગી થવાના હેતુસર પોતાની નોકરીમાંથી સ્વૈચ્છિક રાજીનામું આપી, કેન્સર જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કર્યું.

જે હાલ પણ ચાલુ જ છે. તેમાં સાથ મળ્યો છે રોહિણીબેનનો.

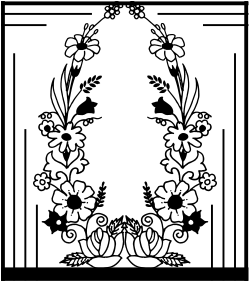
જ્યાંથી કોઈને કેન્સરની બીમારી થયાના સમાચાર મળે, તો બંને દંપતી તેમની પાસે રૂબરૂ જઈને દર્દીને સાંત્વન આપે, હિંમત આપે અને જરૂર જણાય તો તેમના પતિ અમદાવાદ સુધી દર્દીની સાથે પોતાના ખર્ચે જઈને યોગ્ય સારવાર ચાલુ કરાવે છે. રોહિણીબેન કહે, જુઓ મને પણ કેન્સર થયું હતું ને સારવાર કરાવી તો મટી ગયું. તમે પણ હિંમતથી સારવાર કરાવો.

દર્દીને સારવાર માટે માનસિક રીતે તૈયાર કરવો, એ જ આ રોગ માટે મહત્વનું છે. અત્યાર સુધીમાં આશરે પચીસથી પણ વધુ દર્દીઓને તેમની હિંમતથી સારવાર કરાવવામાં ફાયદો થયો છે, ને તંદુરસ્ત જીવન જીવી રહ્યા છે. ફરી રોહિણીબેનને તા. ૨-૫-૨૦૧૮ના રોજ નિદાન કરાવતા લીવર, સાયનસ અને અન્યત્ર - એમ ચાર જગ્યાએ કેન્સરે દેખા દીધી. ફરી હિંમતથી સામનો કરીને સારવાર કરાવી હતી. આ રીતે કેન્સરને માત આપીને તા. ૭-૭-૨૦૨૦થી ફરી શિક્ષિકા તરીકેની પોતાની સેવા બજાવવા તત્પર બન્યા અને એટલી જ ત્વરાથી પોતાની ફરજ બજાવી રહ્યા છે.

ટૂંકમાં, તેમની હિંમતથી, બીમારગ્રસ્ત કોઈપણ માણસને પ્રેરણા મળશે એ જ શુદ્ધ હેતુ સાથે આ લેખ પ્રસિદ્ધ કરવાનો આશય છે. **હિંમત હાર્યા વગર કોઈ વ્યક્તિ આ પ્રકારના દર્દીની સારવાર કરાવે તો જરૂર તેમાંથી મુક્ત થઈ શકે છે. પરંતુ આ માટે દર્દીને પરિવારની ઢૂંફ પણ એટલી જ જરૂરી છે.**

'શિવાલય', મહાત્મા ગાંધી રોડ, શેરી નં.-૪,
જોરાવર નગર, તા. વટવાણ, જિ. સુરેન્દ્રનગર-૩૬૩ ૦૨૦.

મો. ૮૮૬૬૧ ૫૩૨૫૩

યાદગીરી

સુમિરે.... બલબીરા (સ્મૃતિપટ પર સંભારણાં)

(કોઈપણ વાચક પોતાના જીવનના સંભારણાંની વિગત આ વિભાગમાં મોકલાવી શકે છે.)

“હા, પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું...
.... પુણ્યશાળી બને છે.”

- કવિ કલાપી

કવિ કલાપીની આ કવિતા તો પાછળથી ભણવામાં આવેલી, પરંતુ જ્યારે અર્થ સમજાયો ત્યારે, બાળપણમાં બનેલા પ્રસંગ થકી, મનમાં કાયમ રહેતો ચચરાટ કે ગુનાની લાગણીમાંથી કાયમ મુક્તિ મળી. સાથે સાથે જીવનનો એક નવો પાઠ શીખવા મળ્યો કે બીજા સાથે કઈ રીતે વર્તન કરવું જોઈએ. ભલે પછી સામેની વ્યક્તિ કોઈ પણ હોય, નાની કે મોટી, ઉચ્ચ કે નીચ, આપણાથી ઉતરતી કક્ષાની કે ઉચ્ચ હોદ્દો ધરાવનાર, આ નવા પાઠ થકી હું મારી કારકિર્દીમાં લોકપ્રિયતાના શિખરો સર કરી શક્યો, એની વાત છે.

વાત છે ૧૯૫૮ના વરસની, જ્યારે હું પાણિયાદની બુનિયાદી શાળામાં ચોથા ધોરણમાં ભણતો હતો. અમે ત્રણ ચાર મિત્રો એક જ લાઈનમાં બેસતા. એમાં એક બાવાજી પોસ્ટમેનનો દીકરો ગરીબદાસ પણ હતો. હું જન્મે રાજગોર બ્રાહ્મણ, ને મારા પિતાશ્રી, એ વખતે ઊંચો કહી શકાય એવો તલાટીનો મોભાદાર હોદ્દો ધરાવે. એટલે કદાચ, ના સમજથી કે દેખાદેખીથી, મારા મનમાં ગુરૂતાત્રિચિના ભાવ રોપાઈ ગયા હશે. એ વખતે પાટી-પેનનું ચલણ અને ચિત્રો પણ પાટીમાં જ દોરવાના. તેમજ રંગપૂરણી પણ રંગીન ચોકથી પાટીમાં કરવાની રહેતી. પિતાશ્રીએ રંગીન ચોકનું બોક્સ મને લઈ આપેલું એટલે હું અહોભાવથી બાકીના મિત્રોને રંગકામ કરવા મારા ચોકનું બોક્સ આપતો. પરંતુ કોણ જાણે કેમ ગરીબદાસને ના પાડતો, કે હું ઉચ્ચ કુળનો અને મારા પિતાશ્રી મોભાદાર હોદ્દા પર અને ગરીબદાસ મારાથી નીચા કુળનો અને એના બાપુજી એક સામાન્ય પોસ્ટમેન! છતાં પણ મારા ચોકનું બોક્સ નહીં આપવા બાબતે, ગરીબદાસના ચહેરા પર કદી અભાવ કે નારાજગીના ભાવ, ક્યારેય દેખાતા નહીં, એ તેની મોટાઈ હતી.

થવાકાળ છ માસિક પરીક્ષામાં હું રંગપૂરણી માટે રંગીન ચોકનું બોક્સ ભૂલી ગયો હતો અને યોગાનુયોગ મારો અને

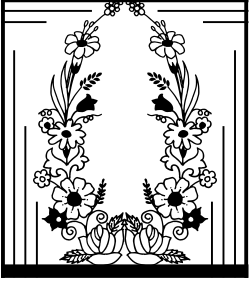
ગરીબદાસનો નંબર બાજુબાજુમાં આવ્યો. ગરીબદાસને ઘણા વખત પછી પરીક્ષા નિમિત્તે એના બાપુજીએ નવા રંગીન ચોકનું બોક્સ અપાવેલ.

પરીક્ષા શરૂ થઈ, ને મને યાદ આવ્યું કે હું રંગીન ચોકનો બોક્સ ભૂલી ગયો છું. હવે? હું વારંવાર ગરીબદાસ સામે ને એના ચોકના બોક્સ સામે જોયા કરું. પરંતુ મારી હિંમત કઈ રીતે ચાલે કે હું મારા માટે રંગીન બોક્સ માંગી શકું! મને મારો ભૂતકાળનો વ્યવહાર યાદ આવતો હતો. ગરીબદાસને મારી મૂંઝવણનો ખ્યાલ આવી જતાં એણે મને ધીમેથી નિસ્પૃહભાવે કહ્યું, ‘મારા કલર લેવા હોય તો લે, હું ના નહીં પાડું.’ મારાથી આંખ ઊંચી કરીને, એની સામે જોવાયું પણ નહીં એટલી શરમ આવી. ક્યાં હું, ને ક્યાં ગરીબદાસ! મનોમન હું અમારી સરખામણી કરવા લાગ્યો. મેં અચકાતા અચકાતા, ગુનાહિત લાગણી અનુભવી, ને એના કલર તો લીધા, પણ એ વખતથી મારા મનમાં ગુનાની લાગણી ઘર કરી ગઈ. જો કે એ પછી અમે બંને પાકા મિત્રો બની ગયા હતા અને હજુ સુધી અમારી મિત્રતા અકબંધ છે. પરંતુ મારા મનમાં ઉઠેલી ગુનાની લાગણી ત્યાં સુધી રહી, જ્યાં સુધી કવિ કલાપીની કવિતા, ‘હા, પસ્તાવો...’ સમજ્યો ને ખૂબ પસ્તાવો થયો. મેં ગરીબદાસ પાસે દિલ ખોલીને આ વાત કરી ને એની માફી માંગી. ને એણે મને માફ કર્યો ત્યારે મારા મનમાંથી, પસ્તાવા થકી ગુનાની લાગણી દૂર થઈ અને શાંતિ થઈ.

એ પછી મારા વ્યસ્ત જીવનમાં, સરકારી અધિકારી તરીકેની કારકિર્દી દરમિયાન, મારા બાળપણના ઉપરના અનુભવે, **લોકો સાથે વ્યવહાર કરવાની દૃષ્ટિ બદલાઈ ગઈ અને મારા સરળ - સૌજન્યપૂર્ણ વ્યવહારે મને લોકપ્રિય બનાવ્યો, એ આ બાળપણની યાદગીરીની ફલશ્રુતિ.**

(Gujarati Book Online – ‘પરમ તેજ’
Free download : <http://www.archive.org/details/Param Teje>)

ભવસુખબાઈ શિલુ, નિવૃત્ત આર.ટી.ઓ. ઇન્સ્પેક્ટર
૬૩/બી, પંચવટી સોસાયટી,
‘સવિતા’ કાવ્યકુબ્જ બ્રાહ્મણ બોર્ડિંગ પાસે,
જામનગર-૩૬૧ ૦૦૨. મો. ૯૪૨૬૨ ૫૩૨૯૬

ઋણબંધન

જેના પ્રેમને કોઈ પાનખર ન નડે તે... મા

પારૂલ દેસાઈ

બા, મમ્મી, મમા, મોમ, મા એટલે મનની ઈચ્છા, વ્યથા, દુઃખ, ખુશી એમ કંઈપણ વગર કહે જ સમજી જનાર વ્યક્તિ. **જગતના તમામ સ્નેહ સંબંધમાં માનો પ્રેમ સર્વોચ્ચ છે.** ઉંમરથી વડીલ હોવા છતાં 'તું'કારે બોલાવવાનો હક્ક તેણી પોતાના સંતાનને આપે. જેના પર ગુસ્સે થયા હોઈએ, ઝઘડ્યા હોઈએ, પછી ૧૦મી મિનિટે તેના જ હાથની સ્વાદિષ્ટ રસોઈ પ્રેમથી જમાડે તે મા. મનની નાની મોટી કોઈ પણ વાતો વ્યક્ત કરવાનો મોકો આપે એ મા.

એક જ ઝાટકે એક સાથે શરીરના ૨૦ હાડકા તૂટે અને જે પીડા થાય તેટલી પીડા બાળકને જન્મ આપે તે સમયે માતા ભોગવે છે. પરંતુ બાળકના રડવાનો અવાજ સાંભળતા જ તેણીની આંખમાંથી હર્ષના આંસુ વહે છે. આ એક જ દિવસ એવો હોય છે કે જ્યારે બાળક રડે છે અને મા સ્મિત કરે છે. ભક્ત જેમ પ્રભુને શણગાર સજાવે, ભોગ ધરાવે, તે જ ભાવથી મા બાળકને નવડાવે, તૈયાર કરે, જમાડે, સુવડાવે. ૧૦-૧૨ વર્ષની ઉંમર સુધી બાળક માટે પોતાની મા એટલે જરૂરિયાત પૂરી કરનારી, વહાલ કરી પ્રોત્સાહિત કરનારી, તો ક્યારેક નાની-નાની વાતમાં ખિજતી, રોકતી-ટોકતી, માર્ક્સ ઓછા આવે તો લાંબુ લેક્ટર આપતી વ્યક્તિ, ટીનેજર્સ પર તીખી નજર રાખતી, મોબાઈલ પર શું કરે છે તેનું ધ્યાન રાખતી વ્યક્તિ. **પરંતુ સમય જતાં સમજણ આવે કે આ વ્યક્તિ માત્ર જન્મદાત્રી જ નહીં પણ શ્રેષ્ઠ માર્ગદર્શક, હિતેચ્છુ અને સંસ્કારદાત્રી છે. આ એ છે જેનું ઋણ સો જન્મ લીધા પછી પણ ચૂકવી શકાતું નથી.** તે જ સારી ખરાબ બાબતોથી વાકેફ કરી, થયેલી ભૂલોને સુધારવા પ્રેમથી સમજાવી સંતાનનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તેવી પ્રેરણા પૂરી પાડે છે. માતાની લાગણી જ સંતાનને આત્મવિશ્વાસી બનાવે. ઈશ્વર જેમ કોઈ પણ ભેદભાવ વગર ભક્તને શરણું આપે તે જ રીતે માતા સંતાનની ભૂલોને માફ કરી તમામ મુશ્કેલીઓ દૂર કરે છે. ટૂંકમાં Mother ને વર્ણવવી હોય તો -

M = Merciful, O = Obliging, T = Tolerance,

H = Hard working, E = Eager, R = Righteous

મા એ દયાનું ઝરણું છે. નિઃસ્વાર્થ સેવિકા બની હંમેશાં પરગજુ બની રહેનારી હોય. પોતાના સંતાનના ઉછેર માટે

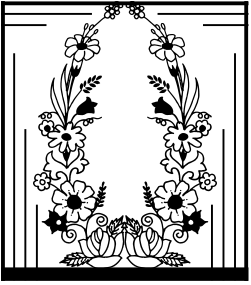
સહિષ્ણુ બની વિકટ પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરી તેના સુખ માટે પરિશ્રમ કરી હંમેશાં સફળ સમૃદ્ધ બનાવવા આતુર રહે છે. માતૃપ્રેમ અતુલ્ય છે. માટે જ તો કહેવાયું છે કે - “નાસ્તિ માતૃસમા છયા, નાસ્તિ માતૃસમા ગતિઃ નાસ્તિ માતૃસમ ત્રાણ નાસ્તિ માતૃસમા પ્રિયા” અર્થાત્ **માતા સમાન કોઈ છાંચડો નથી. માતા તુલ્ય કોઈ આશરો નથી. માતા જેવું કોઈ રક્ષક નથી અને માતા સમાન કોઈ પ્રિય નથી.**

House is not Home without Mom. જી હા, મા વિના સૂનો સંસાર, મા વગરનું ઘર ન હોઈ શકે, એ માત્ર મકાન હોઈ શકે. મા એ કુટુંબના સભ્યોને, તમામ સંતાનોને જોડતી કડી છે. તેની માટે બધા સરખા. બધા વચ્ચે સંપ રહે તેવું શીખવે. કોઈ અન્યાય કે ભેદ નહીં. દીકરી, એ મા ની પરછાઈ છે, તો દીકરો તો હોય જ મા નો. ગમે તે ઉંમરે મા ના ખોળામાં માથું રાખી વાતો કરતા રહેવાનું. ક્યારેક આંખો બંધ કરી પોતાના સુખ-દુઃખના સ્મરણો વાગોળવાનું એને ગમે છે. મા ના પાલવથી મોહું લૂછવામાં જમ્યાથી વધુ લહેજત એને મળે. જો કે આજકાલ જીન્સ પહેરતી મમ્મીઓ દીકરાને આ સંતોષ આપી શકતી નથી.

માત્ર બાળકને જન્મ આપવાથી જ ‘મા’ નથી બની જવાતું, જવાબદારી લઈ તેની માટે સમય આપવો, બાળકની ખરાબ આદતોથી વાકેફ થઈ સાચું માર્ગદર્શન આપવું, પોતાની વાણી - વર્તનથી સત્ય, સહનશીલતાના, ધીરજના ગુણો ખીલવે તે મા. પોતે હકારાત્મક વલણ રાખશે તો અન્યને પણ એ જ આપી શકશે. સાંપ્રત સમયમાં યુવતીઓ લગ્ન કરી બાળકને જન્મ તો આપે છે પરંતુ આ આધુનિકા પોતાના બાળક કરતા કારકિર્દી અને મોજશોખને વધુ મહત્ત્વ આપે છે ત્યારે તેણી ‘બેબી સીટિંગ’ અથવા ‘આયા’ના ભરોસે બાળકને છોડતા અચકાતી નથી. **સીજવસ્તુઓના ટગલા દ્વારા એશોઆરામ આપી પોતાની ફરજ બજાવનારી સ્ત્રી ને ‘મા’ કેમ કહી શકાય? બાળપણથી જ મોબાઈલ અને ટી.વી.ની આદત પાડે અને પછી ફરિયાદ કરવી એ ક્યાંથી ચાલે?**

માતાના ખરા સદ્ગુણો સભર એજનીસ ગોન્હા કે જેઓને આપણે ‘મધર ટેરેસા’ના નામથી સુપેરે જાણીએ છીએ, તેમણે

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૩૮ ઉપર)

જીવનનાવ

ભાભી-મા

‘અજવાળી, હાલ્ય ઉભી થા. હવે આપણે વાળુ કરી લઈએ.’

‘તમે બાપ-દીકરો બેય જમી લ્યો. આજે મને જરાય ભૂખ નથી.’

‘પણ એમ કાંઈ ખાધા વગર ચાલશે ખરું? સવારમાંય તેં ખાધુ નથી.’ અરજણ બોલ્યો.

‘અરજણ, કેમ કરીને ધાનનો કોળિયો ગળે ઉતરે? પંદર-પંદર વરહ લગી જેને પેટના જણ્યા કરતાંય અદકા વહાલથી લાલન-પાલન કરીને ઊછેર્યો અને સમય આવતા જેના હાથ પણ પીળા કરી દીધા એ જ અરવિંદ આવતીકાલથી અલગ મકાનમાં રહેવા જશે. અંશના બાપા, તમે તો રહ્યા પુરુષ! વખતે તમે તમારા મનમાંથી લાગણીઓના તારને ઘડીભર વિસારેય મૂકી શકો, પણ અમે? અમે તો કાચાં-પોચાં કાળજાવાળી અસતરીની જાત! **પરમાત્માએ અમારા કાળજામાં લાગણીઓના અમીકુંભ ઠાલવી દીધા હોય એટલે અમારા અંતરમાં દેતની સરવાણીઓ અવિરત વહ્યા જ કરતી હોય છે.** સગા દીકરાથી પણ વધારે વહાલથી જેનું જતન કર્યું હોય એવો અરવિંદ દીકરો એની મા થી અલગ રહેવા જવાનું વિચારે એ વાત મારાથી કેમ કરીને સહન થાય?’ અજવાળીએ એના મનની વેદના રજૂ કરી.

‘અજવાળી, ઘટાદાર વૃક્ષ ઉપર બાંધેલા માળામાં ઈંડા મૂક્યા પછી એમાંથી બચ્યા થાય ત્યારે પંખી એના બચ્યાઓનું પાલન-પોષણ કરે છે. પોતે ભૂખ્યા રહીનેય પંખીજાત એના બચ્યાઓની ચાંચમાં ખાવાનું મૂકે છે. સમય વિતતા, એ બચ્યાઓને પાંખો ફૂટે અને પછી તો એક દિવસ એ બચ્યાઓ એમના જન્મદાતા અને ઉછેરીને મોટા કરનાર મા-બાપ અને એમના આશ્રય સ્થાન એવા માળાઓની માયા છોડીને અનંત આકાશમાં ખોવાઈ જાય છે. કુદરતનો આ ક્રમ જાણે કે માનવજાતનેય લાગુ પડે છે. એટલે અફસોસ કરવો સાવ નકામો જ ગણાય.’

‘વાત તો અરજણ તમારી સાવ સાચી છે. સમાજ કે કુટુંબમાં લાંબા સમય સુધી કોઈનુંય ભેગું ચાલતું નથી. પ...ણ...’

‘પ...ણ... શું?’

‘એકબીજાના મન ખાટાં કરીને અલગ રહેવું એ તો જરાય વ્યાજબી ના ગણાય.’

‘અજવાળી, આપણા આ મનખાવતારમાં ક્યારેક એવો સમય પણ આવ્યો છે કે કોઈ વાત આપણાં મનને વ્યાજબી લાગતી ના હોય તો પણ મન મજબૂત કરીને એવી વાતને પણ સ્વીકારી લેવી પડે છે. લે ઊઠ, હવે આ અંશ પણ ભૂખ્યો થયો છે. વાળુ કર્યા પછી મારેય રજકામાં પાણી લેવા જવાનું છે.’

વાળુ કરીને અરજણ રજકામાં પાણી લેવા ખેતરે ગયો. થોડીવારમાં ઢાળેલા ખાટલામાં અંશ પણ ઊંઘી ગયો. ઠામ - વાસણથી પરવાર્યા પછી ઢાંકોઢૂંબો કરીને અજવાળી પણ અંશ પાસે ખાટલામાં આડી પડી. પણ આજે એની આંખોમાં નિંદર નહોતી. શૂન્ય મનસ્કભાવે મકાનની છત સામે તાકી રહેલી અજવાળીની નજર સામે ભૂતકાળના એ દિવસો કોઈ ચિત્રપટની જેમ સજીવન થવા લાગ્યા.

...ત્યારે અજવાળી લગ્ન પછી પહેલાં આણે અમરાપર સાસરે આવી હતી. અજવાળી હતીય શરદ પૂનમની ચાંદની જેવી. નરવાઈ અને નમણાઈ અખિયાતી રાખીને બેઠેલી અજવાળીના રૂપ ઝગારા મારતા હતા. નવોઢા બનીને એણે અરજણના આંગણે પગ મૂક્યો ત્યારે અરજણનું આંગણુંય હરખથી હરખાઈ ઊઠ્યું હતું. મિલનસાર અને હસમુખા સ્વભાવથી ઘર-કુટુંબ અને આખાય ફળિયામાં અજવાળી દૂધમાં સાકરની જેમ સૌની સાથે ભળી ગઈ હતી. સાસુ જીવીમા નો પડ્યો બોલ ઝીલી લેનારી અજવાળીને જોઈને એમના કાળજે પણ ટાઢક થઈ ગઈ હતી.

ઘરમાં સસરા તો હતા નહીં. સાસુ જીવીમાની તબિયત પણ નરમ-ગરમ રહ્યા કરતી હતી. છ-એક મહિના પછી જીવીમાની તબિયત વધારે કથળી. હવે એમનો ખોરાક પણ સાવ ઓછો થઈ ગયો હતો. અરજણ - અજવાળી ખડે પગે ઊભા રહીને એમની સેવા ચાકરી કરતા હતા. પૂનમની રાતે જીવીમાની માંદગી એકાએક વધી પડી. એમણે ખાટલે બેઠેલા અરજણને ઈશારો કરીને નાના ભાઈ અરવિંદને બોલાવવા સૂચવ્યું. સાતેક વર્ષનો અરવિંદ આવીને જીવીમાના ખાટલે સૂનમૂન થઈને ઊભો રહ્યો. ઘડીભર અરજણ અને અજવાળી સામે જોયા પછી નાના અરવિંદનો હાથ પકડીને પડખે ઊભેલી અજવાળીના હાથમાં મૂકતા તૂટક તૂટક શબ્દોમાં જીવીમા બોલ્યા, ‘વઉ અજવાળી,

હ...વે... હું થો...ડા... સમય...ની મે'માન...સુ..., મા...રી... સે...લી વા...ત હાંભળ!' જીવીમા બોલતા બોલતા થોડીવાર અટક્યા. એમની ઊંડી ઉતરી ગયેલી આંખોમાં આંસુ તગતગી આવ્યા. ધીમા અવાજે એમણે કહ્યું, 'વઉ, આમ... તો... તું એની ભા...ભી સો, પ...ણ મારા મ...યાં પ...સી તું એની મા બન...જે. અ...ર...વિ...દને તારા... હાથમાં મૂ...કું...સું. તું એ...ની હં...ભા...ળ રાખજે...' અને પછી તો પળવારમાં જીવીમાનો આતમરામ હરિના ધામમાં જવા નીકળી ગયો. સગી જનેતાના અવસાન પાછળ અરજણ - અજવાળી યોધાર આંસુએ રડી પડ્યા. હિબકે ચડી ગયેલા અરવિંદને અજવાળીએ એના ખોળામાં લઈ લીધો. નાના અરવિંદના માથેથી આજે માનું છત્તર જતું રહ્યું હતું.

જીવીમાનું કારત પૂરું કરી અરજણ - અજવાળી કામ-ધંધે વળગ્યા. એમની પાસે પોતાની ખેડવાલાયક જમીન નહોતી એટલે ભાગે-લાગે જમીન રાખીને અરજણ ખેતી કરતો હતો. અજવાળીએ ગામની દૂધ મંડળીમાંથી લોન લઈને બે ગાયો બાંધી હતી.

જીવીમાના અવસાન પછી નાનો અરવિંદ નોંધારો પડી ન જાય એટલે અજવાળી એની ખાસ ખબર રાખતી હતી. સવારે જમાડીને સમયસર નિશાળ મોકલતી. અરજણ પડખેના શહેરમાં હટાણું કરવા જતો ત્યારે અજવાળી આગ્રહ કરીને અરવિંદ માટે સારા કપડાં, બુટ-મોજાં અને એના ભણતરમાં જોઈતી વસ્તુઓ મંગાવતી. એટલું જ નહીં, ઘરના કામકાજમાંથી સમય કાઢીને અજવાળી નિશાળમાં જઈ અરવિંદને ભણાવનાર શિક્ષક - શિક્ષિકા બહેનોને મળી એના અભ્યાસ બાબતની પૂછપરછ પણ કરી લેતી. રમવા ગયેલો અરવિંદ ઘેર આવે ત્યારે એના હાથ-પગ ધોવડાવીને જમવા બેસાડતી. પોતે પણ એની પાસે જ જમવા બેસતી. ક્યારેક ખાટલામાં સૂઈ ગયેલા અરવિંદના વાંકડિયા વાળમાં હેતથી હાથ ફેરવતી. આમ નાના અરવિંદને અછોવાના કરી અજવાળી એને જીવીમાની ખોટ પડવા દેતી નહીં.

એકવાર ફળિયામાં કોઈના મરણ પ્રસંગે દૂરના શહેરમાં રહેતા અજવાળીના મામી અમરાપરમાં ખરખરે આવેલા. અજવાળી એમને ઘેર લઈ આવેલી. ચા-પાણી માટે ઓસરીમાં બેઠેલા મામીની નજર ઓસરીના બારમાની ઉપર ટીંગાતા ફોટા પર પડેલી અને એમણે પૂછી નાંખ્યું, 'અલી અજવાળી બુન, આ અમારા ભાણેજ તો ખાસ્સા મોટા થઈ ગયા છે ને?'

ત્યારે મરક મરક હસતા અજવાળીએ કહેલું : 'આશા મામી, ફોટામાં મારા ખોળામાં બેઠેલા દેખાય છે એ તમારા ભાણેજ નથી.'

'એટલે?' આશા મામીએ ઉતાવળા થઈને પૂછેલું.

'મામી, મારા ખોળામાં બેઠેલા વાંકડિયા વાળ વાળા તો

મારા દિયર અરવિંદ છે.'

'એમ? તમારા દિયર અરવિંદ છે? પણ તમે બંને ચહેરે-મહોરે તો એક સરખા જ લાગો છો. તમારા બંનેની મોં કળામાં પણ જરાય ફેર નથી. અદલ જાણે તમે મા-દીકરો જ ના હોય! તો પછી અમારા ભાણેજ?'

'તમારા ભાણેજ તો જુઓ, પાછલે બારણે ઘોડિયામાં સૂતા છે.'

આશા મામીના ગયા પછી ઓસરીમાં દીવાલ પર ટીંગાતા અરવિંદ અને તમારા ફોટાને જોઈને અજવાળી મનોમન બોલી ગયેલી, 'ફોટામાં મારા ખોળામાં બેઠેલો અરવિંદ મારો જ દીકરો છે અને હું એની મા છું. એમાં જરાય ખોટું નથી.'

અને પછી તો અજવાળી ભૂતકાળના એ દિવસોમાં પહોંચી ગઈ.

તે દિવસોમાં અમરાપર ગામથી પાંચેક કિલોમીટરના અંતરે કારતક મહિનાની પૂનમે મેળો ભરાયો હતો. અમરાપરની આજુબાજુના ગામોમાં આ મેળાનું ઝાઝું મહત્ત્વ હતું. ખેડૂત, મજૂર અને સામાન્ય વર્ગના લોકો એમના કામ-ધંધા બંધ રાખીનેય આ મેળામાં જતા. નાના બાળકોને તો આ મેળાનું ખાસ આકર્ષણ રહેતું. ખેતીના કામમાંથી અરજણને નવરાશ ન હોવાથી અજવાળી જાતે જ અરવિંદને લઈને મેળામાં ગયેલી. જાતજાતના રમકડાં, ગેસથી ભરેલા રંગીન ફુગ્ગા, જુદા જુદા પ્રકારની મીઠાઈ, ખંભાતની સુતરફેણી, ફજેત ફાળકા, નાના-મોટા ચગડોળ જોઈને ખુશ થઈ ગયેલા અરવિંદે મેળામાં ફોટા પડાવવાની કામચલાઉ દુકાન આવતા, ફોટો પડાવવાની વાત કરી. અજવાળીએ અરવિંદને તેનો એકલો ફોટો પડાવવા કહ્યું પણ અરવિંદ માન્યો નહીં. એણે કહ્યું, 'ના, મારે તો તમારા ખોળામાં બેસીને જ ફોટો પડાવવો છે.' આખરે અરવિંદની જીદ આગળ અજવાળીએ નમતું જોખવું પડ્યું. તૈયાર થયેલા ફોટાને જોઈને અરવિંદ - અજવાળી ખુશ થઈ ગયેલા. મેળામાંથી ઘેર આવ્યા પછી અરવિંદ એ ફોટો લઈને આખાય ફળિયામાં એના દોસ્તારોને બતાવી આવેલો. ગુલાબી રંગની ડિઝાઈનવાળી સાડીમાં અજવાળી અને ખાસ મેળા માટે જ અરજણ પાસે મંગાવેલા કપડામાં વાંકડિયા વાળવાળો અરવિંદ હસુ હસુ થઈ રહ્યો હતો. આ ફોટાને જોઈને અજાણ્યા માણસો તો એમ જ માની બેસે કે - આ તો અદલ મા-દીકરો જ છે.

પાણીના વહેતા વહેણની જેમ સમય સરકતો ચાલ્યો. ઋતુચક્ર બદલાતા ગયા. અરવિંદ બારમા ધોરણ પછી આઈ.ટી.આઈ. કરીને તાલુકા મથકની જી.આઈ.ડી.સી.માં સારી કંપનીમાં ગોઠવાઈ ગયો. અરવિંદના મન એના અજવાળી ભાભી જ સર્વેસર્વા હતા. નાની-મોટી વાતમાં હજુય એ અજવાળીને જ પૂછતો. ક્યારેક અજવાળી આવી બાબતોને લઈને અરવિંદને ટોકતી. 'હવે તો તમે મોટા થઈ ગયા છો. ભણીગણીને નોકરી

કરો છો. એટલે હવે તો મને પૂછવાનું બંધ કરો!’

સમાજમાં સારું ઠેકાણું જોઈને આરતી સાથે અરવિંદના હાથ પીળા કર્યાં. અરવિંદ - આરતીની સરખે સરખી જોડી જોઈને અરજણ - અજવાળીના હૈયે હળવાશ થઈ. અજવાળી દીકરીની જેમ આરતીને સાચવતી. **છ એક મહિના બધું બરાબર ચાલ્યું. પણ પછી અજવાળી ભાભી પ્રત્યેની અરવિંદની લાગણી આરતીને આંખમાં કણીની માફક ખૂંચવા લાગી.** આ શું વળી? વાતવાતમાં બસ ભાભીને જ પૂછવાનું? હવે આવું કેમ ચાલે? આપણે આપણી રીતે જીવવાનું હોય! એમ કાંઈ દરેક વાતમાં ભાભીને જ પૂછવાનું ન હોય. આરતીની આવી દલીલો સામે અરવિંદ એની રીતે આરતીને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરતો. પણ આરતી જેનું નામ! કોઈ વાતે એ સમજતી જ નહોતી. આરતીની અકળામણ હવે એના વાણી, વ્યવહાર અને વર્તનમાં પણ દેખાવા લાગી હતી. અજવાળી પ્રત્યે આરતીનું વલણ શુષ્ક, તોછડું અને વહેમીલું બની ગયું. ઘરમાં સામાન્ય બાબતે પણ ચડભડ થવા લાગી. નાના-મોટા ઝઘડાથી અરજણ - અજવાળી મનોમન દુઃખી થવા લાગ્યા.

રોજની આવી નકામી હરકતોથી કંટાળી જઈને એક સાંજે એકલા બેઠેલા અરજણને ધીમા અવાજે નાનાભાઈ અરવિંદે કહ્યું, ‘મોટાભાઈ, આપણા ઘરમાં નજીવી બાબતે કજિયા કંકાસ થયા કરે છે. આરતીના સ્વભાવથી આપણા સૌના મન ઊંચા રહે છે. એટલે જો તમે હા પાડો તો અમે બંને અલગ મકાનમાં રહેવા જઈએ. અમે અલગ રહેવા જઈશું તો તમારું અને ભાભી-માનું સ્વમાન જળવાશે અને રોજની માથાકૂટમાંથી છુટકારો મળી જશે.’

અરવિંદની અલગ રહેવાની વાત સાંભળીને અરજણની આંખની પાંપણો ભીની થઈ ગઈ. આમ છતાંય એણે મન મક્કમ કરીને કહ્યું, ‘અરવિંદ, તારી વાત બરાબર છે. તમે બંને શાંતિથી રહેશો એટલે અમારા મનમાં પણ બીજો કોઈ ઉચાટ રહેશે નહીં. આ ઘરમાંથી તમારે જે જે વસ્તુઓ જોઈતી હોય તે લઈ જજો. ખૂટતી વસ્તુઓ બે દિવસ પછી લાવી દઈશ.’

ચૈત્ર વદ નોમની આજની મધરાત દબે પગે વહી રહી હતી. જીવમાત્ર નિંદર દેવીના ખોળે નચિંત થઈને પોઢી ગયા હતા. પણ આજે અંતરના અજંપાએ અજવાળીની આંખમાંથી ઊંઘ ગાયબ કરી દીધી હતી. રજકામાં પાણી વાળવા ખેતરે ગયેલો અરજણ ઘેર આવ્યો ત્યારે હુસેનચાચાના કૂકડાએ કૂકડે... કૂ...કની બાંગ પોકારી હતી. અજવાળીને જાગતી જોઈને અરજણે પૂછી નાખ્યું, ‘અજવાળી, આટલી વહેલી કેમ જાગી ગઈ?’

‘ના, અરજણ, આજે રાતે હજુ સુધી મને ઊંઘ આવી જ નથી. અરજણ, સાચ્યે જ અરવિંદ અને આરતી આપણાથી અલગ રહેવા જશે?’

‘ઉંમરલાયક નાનો ભાઈ એના ભાઈ-ભાભીથી અલગ

રહેવા જાય એ કાંઈ અજુગતું ન કહેવાય.’

‘પ...ણ...’

‘બસ હવે એવા ખોટા વિચારોને મનમાં લાવીને નકામી દુઃખી ના થઈશ. ગઈ પૂનમની રાતે હું ભજન મંડળમાં ગયો ત્યારે ભગતકાકાએ કહ્યું હતું : **આખરે તો આપણે સૌ પરભવના બાકી રહી ગયેલા કોઈ ઋણાનુબંધના કારણે જ માનવ જીવનમાં એકબીજાને મળીએ છીએ.** પતિ-પત્ની, મા-બાપ, પિતા-પુત્ર, ભાઈ-ભાભી, પુત્ર-પુત્રી આ બધાય બસ કોઈને કોઈ ઋણાનુબંધથી જ જોડાયેલા છીએ. આવા લેણદેણના સંબંધો પૂરા થતા જ એકમેકથી અલગ થઈ જઈએ છીએ. માનવ જીવનમાં આવા ઋણાનુબંધનું આગમન એકદમ આકસ્મિક હોય છે. તો એની વિદાય પણ એટલી જ અણધારી હોય છે. એટલે આવી વાતોનો હરખ-શોક કરવાનો ન હોય. સમય સમયનું કામ કર્યે જાય છે. આવા સમયે આપણે આપણા હૈયાને સાબૂત રાખવું પડે. બાકી તારી જેમ મારું અંતર પણ ફાટી પડે છે. ગળગળા થઈને અરજણે કહ્યું.

સવારે દસેક વાગે અરવિંદ અને આરતીએ એમને જોઈતી ઘરવખરીનો સામાન આંગણામાં લાવીને મૂક્યો. અરજણ - અજવાળી ઓસરીની બહાર એક બાજુએ ઉદાસ મનથી બેઠા હતા. આરતીના હૈયે આજે અદકેરો આનંદ હતો. એના મનમાં થતું હતું : બસ, હવે અમે અલગ રહીશું એટલે અમને ફાવે એટલી સ્વતંત્રતા મળી જશે. અને પછી તો અમારે અમારી રીતે જ જીવવાનું ને?

અરવિંદે ઓસરીની દીવાલ પર મૂકેલો ભાભીમા સાથેનો ફોટો ધીમેથી ઉતારીને અરજણ - અજવાળી પાસે જઈને કહ્યું, ‘મોટાભાઈ અને ભાભી-મા, આ ફોટાને હું મારી સાથે લઈ જવા માગું છું. લઈ જાઉં? અજવાળીએ અશ્રુભીની આંખે હકારમાં માથુ નમાવ્યું. એવામાં ઝડપથી આવીને આરતીએ અરવિંદના હાથમાંથી ફોટો ઝુંટવી લીધો. ‘કોઈપણ હિસાબે મારે આ ફોટો જોઈતો નથી. આ ફોટાએ જ બધી રામાયણ સર્જી છે.’ એમ બોલીને આરતીએ જોરથી આર.સી.સી.ના રસ્તા ઉપર ફોટાનો ઘા કર્યો. ફોટાની ફેમનો કાચ તૂટી ગયો અને એની કરચો રસ્તામાં વેરવિખેર થઈ ગઈ. કોઈ કંઈ સમજે એ પહેલા પળવારમાં જ આવું બની ગયું. સૌ સ્તબ્ધ થઈ ગયા. ફળિયાના માણસો પણ ભેગા થઈ ગયા. અરવિંદ દોડીને ભાભી-મા પાસે પહોંચી ગયો. એમના ખભે માથું મૂકીને એ ચોધાર આંસુએ રડી પડ્યો. રડતા અરવિંદના માથે હાથ ફેરવીને એને સાંત્વન આપી અજવાળી ઊભી થઈને રસ્તા પરની કાચની કરચો વીણવા લાગી. આંસુભરી આંખે તૂટેલા ફોટાને છાતી સરસો દબાવીને ઊભેલા અરવિંદે કહ્યું, ‘આરતી, થોડા સમયમાં જ આપણી છૂટાછેડાની ફાઈલ તૈયાર થઈ જશે. હું તારી તમામ શરતોને સ્વિકારીને પણ તારાથી છુટો થવા માગું છું. આજ સુધી તારી ખોટી હરકતોને ય મેં સહન

કરી લીધી હતી, પણ હવે નહીં! કારણકે આજે તે તમામ મર્યાદાઓની લક્ષ્મણ રેખા ઓળંગી નાખી છે. મારી હાજરીમાં તે દેવ જેવા મારા મોટાભાઈ અને ભાભી-મા નું અપમાન કર્યું છે, જે કોઈપણ સંજોગોમાં હું સહન કરી શકું તેમ નથી....'

‘અરવિંદભાઈ, બસ હવે તમે....’

‘ના, ભાભી-મા, આજે તો મને કહેવા દો. આરતી, મારી માના અવસાન પછી મોટાભાઈ માથે તો ઘરની જવાબદારી હતી. આવા સમયે હું નોંધારો પડી ન જાઉં એટલે અજવાળી ભાભી મારા ભાભી મટીને મારી મા બની ગયા! **મારી જેટલી સારસંભાળ અને કાળજી ભાભી-મા એ રાખી છે એટલી તો એમના પેટના જણ્યાની ય રાખી નથી. જે વાતનો હું પોતે સાક્ષી છું.** આજે હું જે કંઈ છું એ મારા ભાભી-મા ના કારણે જ છું. આવા પરગજુ અને પરોપકારી ભાભી-મા ના આશીર્વાદ લેવાને બદલે તે તો એમની સાથે બાખડી બાંધી? આરતી, મારા ભાભી અને દીકરાના પવિત્ર સંબંધની સાચી પરખ કરતાં જ તને આવડ્યું નહીં.’

‘અરવિંદભાઈ, હવે તમે આરતીને એક શબ્દ પણ કહેશો નહીં. આજે જે કાંઈ બન્યું એમાં આરતીનો દોષ નથી. કંઈક દોષ હોય તો એની સમજણનો છે. **ક્યારેક સાચી વાત પણ એનો યોગ્ય સમય આવે ત્યારે જ સમજાય છે. હા, પરિવારનો માળો વિખરાય ત્યારે એ પરિવારનું અજવાળું ઓછું થઈ જાય છે.** આરતીના મનમાં સમજણનો સૂરજ ઉગશે ત્યારે એના પાવનકારી પ્રકાશમાં એના મનમાં રહેલા શંકા-

કુશંકાના તમામ વહેમીલા વાદળો આપોઆપ અદૃશ્ય થઈ જશે અને સાચી વાત એને સમજાઈ જશે. તમે થોડી ધીરજ રાખો અને આરતીને માફ કરો.’

આખાય ફળિયામાં નીરવ શાંતિ પથરાઈ ગઈ. થોડીવાર પછી આરતી ધીમા પગલે અજવાળી પાસે ગઈ અને આંખમાં તગતગતા આંસુ સાથે એ અજવાળીને પગે પડી ગઈ. રડતા રડતા એણે કહ્યું, ‘ભાભી-મા, મને માફ કરો. હું તમને સૌને ઓળખવામાં ઉણી ઉતરી. બધીય ભૂલ તો મારી જ છે, જેનો હું સ્વીકાર કરું છું. મારા કારણે જ એક હર્ષભર્યું કુટુંબ વિખરાઈ જવાનું હતું. મારી જ અણસમજના કારણે હું ભાભી-મા અને દીકરાના પવિત્ર સંબંધની પરખ ના કરી શકી. આપણે સૌ એક જ પરિવારમાં સાથે રહીશું. હું મોટાભાઈ તથા અરવિંદની પણ માફી માગું છું.’

અજવાળી ઊભી થઈને આરતીને ભેટી પડી. એનો હાથ પોતાના હાથમાં લઈને અજવાળી બોલી, ‘આરતી, તું તો અમારી દીકરી છો. આપણે સૌ સમયની કસોટીની એરણ પર ખરા ઉતર્યા છીએ. હાલક-ડોલક થતી આપણા સૌની જીવનનોકા હેમખેમ કિનારે પહોંચી છે. સૌ સારા વાના થયા છે. એટલે ચાલો, આપણે બંને રસોડામાં જઈને લાપસીના આંધણ મૂકીએ.’

ફળિયાના એકઠા થયેલા લોકો પણ આવા સુખદ સમાધાનથી રાજ થઈ વિખરાયા.

૩/૨૮, ઇન્દ્રપ્રસ્થ સોસાયટી, મુ. કલિકુંડ, તા. ઘોળકા, જિ. અમદાવાદ. મો. ૯૦૯૯૯ ૪૧૨૪૦

જેના પ્રેમને કોઈ પાનખર ન નાડે તે.... મા

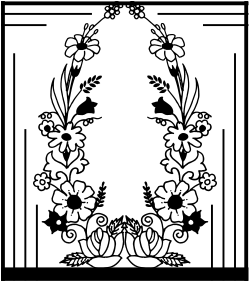
(અનુસંધાન : પાના નં. - ૩૪ ઉપરથી ચાલુ)

માત્ર ૧૮ વર્ષની વયે જ ઈશુની સેવિકા બનવાનો નિર્ધાર કરેલ. દીન-દુખીઓની સેવા કરવાના કાર્યમાં જોડાઈને સમસ્ત દુનિયાના ‘મા’ બની ગયા. **મા હોવું એટલે દેશના ભાવિના ઘડવેયા હોવું.** બાળઉછેર એ એક લાંબી પ્રક્રિયા છે. માતાએ સંતાન માટે જીવન સોંપવું પડે છે. **જો શિવાજી, વિવેકાનંદ કે ગાંધીજી, કલામ જેવા સંતાન બનાવવા હોય તો જીજ્ઞાસ અને પૂતળીબાઈ જેવી માતાઓ જોઈશે.** બાળકને દુનિયામાં લાવતા પહેલા જ તેની જવાબદારી સ્વીકારવા માટે તૈયાર થવું પડે. બાળક મા ના ઉદરમાંથી સંસ્કાર મેળવવાનું શરૂ કરે છે. માટે ગર્ભાવસ્થાના સમયથી જ ખાન-પાન સાથે સારા પુસ્તકોનું વાંચન તેમજ ધર્મગ્રંથનું વાંચન જરૂરી છે. જેના આચાર, આહાર અને વિચારની અસર આવનાર બાળક પર પડે. મા ની જવાબદારી તેનામાં પ્રામાણિકતા, નિષ્ઠા, સેવાભાવ જેવા અનેક ગુણોનું સિંચન કરી એક સંસ્કારી વ્યક્તિ તરીકે દુનિયા સમક્ષ પ્રસ્થાપિત કરવાની છે. માટે જ તો કહેવાય છે કે સૌ શિક્ષક બરાબર એક માતા.

પાનના ગલ્લે સિગારેટના કસ લેતા કે મોઢામાં તમાકુ ભરેલા માંદીયલ યુવાનોને જોઈને દુઃખ થાય. કોઈ નિઃસહાય યુવતી પર અત્યાચાર, છેડતી, બળાત્કાર કરતા યુવાનો, પ્રગતિ સાધવા ટૂંકા રસ્તા અપનાવતા યુવક-યુવતીઓ, ભ્રષ્ટાચાર, દાણચોરી અને અપ્રામાણિકતાથી કમાણી કરતા લોકો પોતાની મા ની કુખને લજવી રહ્યા છે. અહીં એક પ્રશ્ન સહજ થાય કે માતાએ શું આ સંતાનોનું ધ્યાન રાખી તેની કેળવણી કરવામાં ઉણપ રાખી દીધી હશે કે અતિ લાડકોડમાં તેની બાળપણથી જ નાની નાની ભૂલોને સુધારવાના પ્રયત્નો નહીં કર્યા હોય?

વર્ષે એક જ વાર ‘મધર્સ ડે’ની ભેટ સોગાદો આપી દઈને ઉજવવાનો ન હોય. આજીવન તેનું નામ રોશન રહે, તેણીની લાગણીઓને ઠેસ ન પહોંચે તેવા કાર્યોની ભેટ તેના ચરણે ધરવાની તૈયારી દરેક સંતાને રાખવી જોઈએ. પછી ભલે તે સંતાન ૧૦ વર્ષનું હોય કે પચાસ વર્ષનું. માતાનું ઋણ ચૂકવી શકાતું નથી પરંતુ આવી ભેટ તો ચોક્કસ આપી જ શકીએ.

‘નીલયમ’, સહકાર નગર મેઇન રોડ, મહિલા કોલેજ પાછળ, એસ.બી.એસ. સોસાયટી, રાજકોટ. મો. ૯૪૨૯૫ ૦૨૧૮૦

જીવન નાવ

“સાસુ - વહુ”
એક કટુ પણ અનિવાર્ય સંબંધ

આ લેખની વિગત લગભગ બધા કુટુંબોને લાગુ પડે છે અને એટલે જ કોઈ પણને જણાશે કે આ બધું તો મારા કુટુંબને લાગુ પડે છે. કારણકે સાંપ્રત સમયમાં ૮૯% પરિવારમાં સાસુ-વહુના સંબંધો એટલા કડવાશભર્યા અને દુઃખદ હોય છે કે સૌને આ પોતાના ઘરનો જ પ્રશ્ન હોય એમ લાગે છે.

પુત્રના લગ્ન પહેલા માતા-પિતાને પુત્રના લગ્નનો બહુ જ ઉમંગ હોય છે પરંતુ પુત્રના લગ્નનાં થોડા જ સમયમાં પરિવર્તન આવવા લાગે છે. એક નાની અમસ્તી વાતમાં સાસુ-વહુ વચ્ચે થોડી કડવાશ ઉત્પન્ન થાય છે, તે સમય જતાં વધતી જ જાય છે. જેમાં અહં મુખ્ય ભાગ ભજવે છે.

સાસુ જ્યારે વહુને કોઈ ભૂલ બાબતે ઠપકો આપે છે ત્યારે વહુને આ વસ્તુ જરા પણ ગમતી નથી. કારણકે તે જ્યાં સુધી પોતાનો અહં ન છોડે ત્યાં સુધી સાસુને પોતાના સમજી શકતી નથી. જો તે સાસુને પોતાના સમજી શકે તો તેને ખ્યાલ આવશે કે પોતાના પીયરમાં ક્યારેક તેની માતાએ તેને આના કરતાં પણ વધુ ઠપકો આપ્યો હશે. પણ તેણીએ આ ઠપકો સાંભળી લીધો હશે કારણકે એ ઠપકો તેની માતાએ આપેલ હતો. સ્વજને આપેલ ઠપકાનું એટલું બધું લાગી આવતું નથી અને તે આપણે જતું કરતા હોઈએ છીએ. એ જ રીતે સાસુને પણ પોતાની દીકરીએ આનાથી પણ મોટી ભૂલ કરી હોય તો પણ એટલી બધી ખટકતી નથી અને તે આવી ભૂલ માફ કરવા તૈયાર પણ હોય છે. આમ ‘માતા જેવું હોવું અને માતા હોવું’ માં જેમ ફરક છે, તેમ ‘પુત્રી જેવી અને પુત્રી’માં પણ એટલો જ ફરક છે. કુટુંબ જીવનની આ મોટી કમનસીબી છે કે પુત્રવધૂ પોતાની સાસુને માતા તો નહીં પણ માતા સમાન પણ માની શકતી નથી અને સાસુ પોતાની પુત્રવધૂને પુત્રી તો નહીં પણ પુત્રી સમાન સમજી શકતી નથી. અને તેથી જ તે પુત્રવધૂની સાથે જ પોતાના વહાલસોયા પુત્રને પણ ક્યારેય અન્યાય કરી બેસે છે.

પુત્રને ખબર પણ હોતી નથી કે માતા દ્વારા પુત્ર તથા પુત્રવધૂના દરેક વ્યવહારની નોંધ લેવાતી હોય છે અને પુત્રવધૂ દ્વારા માતા-પુત્રના દરેક વ્યવહારની નોંધ લેવાતી હોય છે. પુત્ર માટે તો માતા પ્રત્યેનો પ્રેમ પણ એટલો જ હોય છે જેટલો પોતાની પત્ની પ્રત્યે હોય છે. પરંતુ તેની મુશ્કેલી એ છે કે માતાનો આગ્રહ

હોય છે કે હું કહું તે પુત્ર સાંભળે અને પત્ની ઈચ્છે છે કે હું કહું તે પતિ સાંભળે. આમ, સાસુ-વહુના ઘર્ષણમાં પુત્રની દશા કફોડી થઈ જાય છે. તે નથી માતાનો પક્ષ લઈ શકતો, કે નથી પત્નીનો પક્ષ લઈ શકતો.

સાસુએ પોતાની પુત્રવધૂને થોડી સ્વતંત્રતા પણ આપવી જોઈએ. જે ઘરમાં વહુ આવી હોય તે ઘર તો સાસુનું જ હોય છે. છતાં પુત્ર-પુત્રવધૂના સુખ માટે પોતાની પુત્રવધૂને થોડોઘણો અધિકાર પણ આપવો જોઈએ. કારણકે તે પોતાના માતા-પિતા, ભાઈ-બહેન, સગાવહાલાનો સંગાથ છોડી તમારા પુત્ર તથા સમગ્ર કુટુંબને પોતાના કરવા માટે તમારા ઘરમાં આવી છે અને તમે પણ તેને ઘણા ઉમંગથી તમારા ઘરમાં લાવ્યા છો. સાસુને પણ યાદ હશે કે તેઓ જ્યારે પરણીને સાસરે આવ્યા હતા ત્યારે તેમને પણ સાસરામાં કેવા કેવા અનુભવ થયા હતા. તેમના સમયમાં અને અત્યારના સમયના તેઓ સાક્ષી છે કે તે સમય કરતાં અત્યારે સમય કેટલો બદલાઈ ગયો છે. તો તેમણે જૂના સમયમાં ભોગવેલ તકલીફોને યાદ કરી, પુત્રવધૂ પ્રત્યે થોડું જતું કરવાની ભાવના, લાગણી રાખવી જોઈએ અને પોતાને પડેલી મુશ્કેલી પુત્રવધૂને ન પડે તેવો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

આ બધી મુશ્કેલીઓના સમયે પુત્ર પોતાની માતા અને પત્ની વચ્ચે સમાધાનનો એક સેતુ રચવાની સતત કોશિશ કરે છે. પુત્રએ સતત એ વાતનું ધ્યાન રાખવું પડે છે કે પોતાની માતા તથા પત્ની વચ્ચે કોઈ પણ વાતમાં ઘર્ષણ ન થાય. દા.ત. પત્નીથી કાંઈ ભૂલ થાય તો તે પોતાની પત્નીનું ધ્યાન દોરી તેની ભૂલ સુધારવા સમજાવી શકે છે અને પત્નીને પણ પોતાના પતિ દ્વારા કહેવાતી વાતનું એટલું માહું નથી લાગતું. તે પોતાની ભૂલ સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે પણ આ વાત જો સાસુ દ્વારા કહેવામાં આવે તો તેનું પરિણામ ઉલટું જ આવે છે.

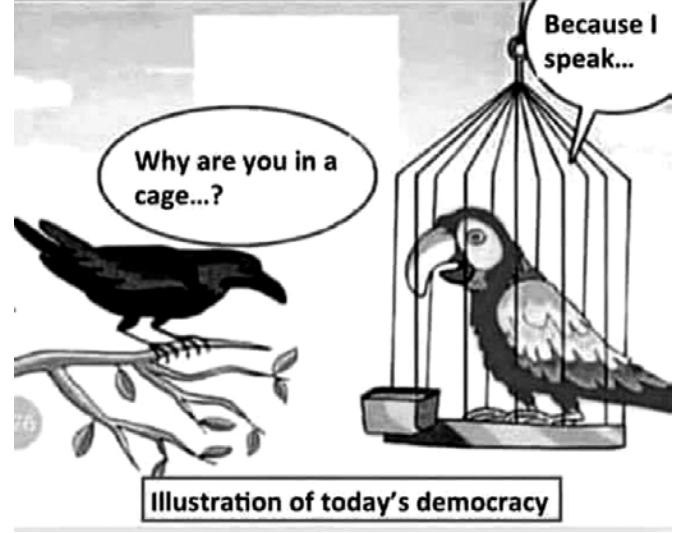
પુત્રવધૂએ સાસરામાં સૌને અનુકૂળ થઈને રહેવું પડે છે. પોતાના પિયરમાં જે રીતે રહેવા ટેવાયેલ હોય તે ટેવો ભૂલી પોતાના વર્તનમાં ફેરફાર કરવો પડે છે. તેણે એ પણ વિચારવું જોઈએ કે સાસુને અનુકૂળ થઈને કેવી રીતે રહેવું. છતાં જો પુત્રવધૂને સાસરીયામાં ન ફાવે તો દરરોજના કલેશ અને કુટુંબ કલહ કરતાં અલગ થવું એ જ અંતિમ ઉપાય છે. કુટુંબથી અલગ

રહેવા જવાનો પ્રશ્ન આવે ત્યારે પુત્રની સ્થિતિ ઘણી કફોડી થાય છે. તે પોતાના માતા-પિતા પ્રત્યેના પ્રેમ અને ફરજના કારણે તેમનાથી અલગ રહેવાનું વિચારી શકતો નથી અને પત્નીના મનના સમાધાન માટે માતા-પિતાથી અલગ રહેવા જાય છે. પણ અલગ થવાથી માતા-પિતા કે પોતાના કુટુંબ સાથેનો સંબંધ પૂરો થઈ જતો નથી. વાર-તહેવારે, અવારનવાર માતા-પિતાને ત્યાં જતા રહેવું જરૂરી છે. તેઓ પણ સાથે રહેતા પુત્ર-પુત્રવધૂને કારણે દરરોજના કંકાસથી સંબંધોમાં આવેલી કડવાશ કરતા પુત્રના અલગ રહેવાથી રાજી હોય છે. આ રીતે, સંબંધોમાં સરળતા જળવાઈ રહે છે.

દરેક પુરુષે લગ્ન પહેલાં સ્વનિર્ભર થઈ જવું જરૂરી છે. માતા-પિતાની છત્રછાયામાં તેને ઘરની કાંઈ ચિંતા હોતી નથી પરંતુ તમે વિચારો કે કદાચ માતા-પિતાથી અલગ રહેવાનું મન થાય તો શું તે પોતાનું તથા પત્નીનું ભરણ-પોષણ કરી શકે તેમ છે? ભવિષ્યમાં થનારા બાળકો સાથે પોતાના કુટુંબનું શું? તેના માટે તેની તૈયારી છે? જ્યારે કોઈ પણ પુરુષને પોતાના ઘર તથા કુટુંબથી દૂર અલગ રહેવાનું થાય છે ત્યારે તે ઘણો જ એકલો પડી જાય છે. આવા સંજોગોમાં તેણે પોતાના સ્વભાવને અનુકૂળ એવા સજ્જન માણસોના કુટુંબ સાથે સંબંધો કેળવવા પડે છે. સંબંધો કેળવતી વખતે પૂરતી સાવચેતી રાખવી જરૂરી છે. કારણકે

જેમ સમાજમાં બધા માણસો ખરાબ નથી હોતા તેમ બધા માણસો સારા પણ નથી હોતા. એટલે સમજી વિચારી સંબંધોમાં આગળ વધવું પડે છે. પરંતુ એકવાર આવા સજ્જન માણસના કુટુંબ સાથે સંબંધ બંધાઈ ગયા પછી તેમના ઘેર આવવા જવાથી મન આનંદમાં રહે છે અને કુટુંબ - પરિવારથી દૂર રહેવાનું દુઃખ પણ ઓછું થાય છે.

“મારુતિ”, વિદ્યાનગર સોસાયટી, બ્લોક નં.-૩૨, ટીનાવાડી, જૂનાગઢ. • મો. ૯૮૭૯૨ ૬૯૪૮૨

લઘુકથા : કોળિયા

— જસમીન દેસાઈ 'દર્પણ'

વિનય અકળાઈ જતો હતો. તેની મા માંદી પડી હતી. હા, આમ તો ઉંમર ૭૫ વર્ષથી થોડીક મોટી ખરી. મા માંદી પડી. કંઈ ખાય નહીં. વિનયને ચિંતા થાય કે મા નહીં ખાય તો વધુ માંદી પડશે.

હવે પોતાના સ્ટેટસ મુજબ મોટા મોટા ડોક્ટરોની ફોજ ઘરમાં માને ખાતી કરવા ઊભી કરી. તે સહુને કહેતો, માને ખાતી કરો, માને ખાતી કરો, નહીં તો મરી જશે. માને ખાતી કરો, માને ખાતી કરો... એ રડી પડતો. એને એવી દવા આપો કે ખાતી થાય. એ કરગરતો. એને મા વિશેષ વહાલી હતી.

એવામાં વિનયને લાગ્યું કે માની પાસે કોઈ આખો દિવસ બેસે. માને ખાવા કહે, વાતચીત કરે તો માને ગમે. પરંતુ ઘરમાં સૌ પોતપોતાના કામમાં વ્યસ્ત હોય. એટલે કોણ આમ બેસી શકે?

વિનય આ વિશે વિચારતો હતો ત્યાં તેને તેના કાકી યાદ આવ્યા. કાકી તેની મા કરતા મોટા. એ ગામડે એકલા રહેતા હતા. સુખી હતા. વિનયને થયું કે કાકીને અહીં મા પાસે બોલાવી

લાવું તો માને મજા આવશે અને કાકીને પણ મજા આવશે. બંને આનંદથી રહેશે અને માને ખાતી પણ કરશે.

આ વિચારે, એક દિવસ વિનયની વૈભવી કાર તેની કાકીને ઘેર ગામડે પહોંચી. વિનયે કાકીને ઘરની ડેલી ખખડાવી.

બારણું ખૂલ્યું અને વિનયને નિહાળીને કાકી આનંદ અને અચંબામાં પડી ગયા. 'ઓહ વિનુ, અરે, આવ... આવ... બધું સારું છે ને ઘરે?' વિનુ ખાંટ ઉપર બેઠો અને મૂળ વાતની શરૂઆત કરી. 'કાકી, માને ઠીક રહેતું નથી. કંઈ ખાતી નથી. હું કહી કહી થાકી ગયો. મોટા મોટા ડોક્ટરોને બતાવ્યું પણ ખાતી નથી. હું મૂંઝાઈ ગયો. એ નહીં ખાય તો વધુ માંદી પડશે. તમે આવો અને એને સમજાવો. એને કંપની આપો, વાતચીત કરો અને ખાતી કરો... માને ખાતી કરો... ખાતી કરો...' આંખો ભીની થઈ. કાકી ટહુકી ઉઠ્યા, 'અરે, મુંઝાઈ શું ગયો? ચાલ, મારે ક્યાં ધરાર ઉલાળ છે. ચાલ, મારું પોટલું બાંધી લઉં.' અને કાકી વિનય સાથે નીકળી પડ્યા.

વિનય અને તેની કાકી વિનયના ઘેર પહોંચ્યા. વિનયની મા કાકીને જોઈને સ્તબ્ધ થઈ ગયા. સાથે આનંદમાં આવી ગયા કારણકે વિનયે કાકીને બોલાવી લાવવાની વાત કોઈને કરી નહોતી. વિનયે મીઠી ફરિયાદ કરી, જુઓને, મા કેટલાય

દિવસોથી કંઈ ખાતી નથી. કેટલીય દવા કરી, મોઢામાં એક કોળિયોય મૂક્યો નથી.

આ સાંભળી કાકી ટહુકો કરતા કહેવા લાગ્યા, ‘તારી મા ક્યાંથી મોઢામાં કોળિયો મૂકે? તું નાનકડો હતો ત્યારે તું પણ ક્યાં મોઢામાં કોળિયો મૂકતો હતો. આ તારી મા કોળિયો હાથમાં લઈને તારા મોઢામાં મૂકવા તારી પાછળ પાછળ દોડતી તને ફોસલાવતી. કાગડો, બિલાડી બતાવતી, રાજારાણીની વાતો કરતી અને છેવટે એમ કરતાં કરતાં પોતાના ખોળામાં તને બેસાડીને કોળિયા તારા મોઢામાં મૂકતી, ત્યારે તું ખાતો. તો હવે આજે તારો વારો છે. તેં કદી એને તેના મોઢામાં કોળિયા મૂક્યા? તેં એને સમજાવી, કે નહીં ખાય તો માંદી પડશે? એ બિચારી દોડી શકશે નહીં પણ તું એના મોઢામાં કોળિયા મૂક. પછી જો, તારી મા ખાય છે કે નહીં. બસ, આજે હવે તારો વારો છે. જો તારી મા પછી ખાય છે કે નહીં તે મને કહેજે.’ આ સાંભળી વિનય કાકીના મુખ સામે જોઈ રહ્યો. પોતાના ચહેરા ઉપર અવનવા પ્રેમભાવ ઉભરી આવ્યા. એ ગદ્ગદ થયો અને પોતાના અતિ કિંમતી સુટની પરવા કર્યા વિના પલાંઠી વાળીને બેસી ગયો અને માનું માથું પોતાના ખોળામાં લઈને તેના માથા, કપાળ ઉપર હેતથી હાથ ફેરવતાં ગળગળો થઈને કહેવા લાગ્યો, ‘મા, લે કોળિયા ખા... મા કોળિયા ખા... માએ વિનય સામે જોયું. એ મલકી અને એ કોળિયા ખાવા માંડી અને એમણે વિનયનો હાથ પકડી લીધો. વિનયના નયનો ભીના થયા. એ કાકી સામે અહોભાવે જોઈ રહ્યો. આ માયાળુ, અદ્ભુત દ્રશ્ય સૌ નિહાળી રહ્યા.

૨૧૪૬૦૮

મો. ૯૪૨૮૩ ૪૯૮૧૨

નોંધ કથાઓ

- હસમુખ રામદેવુગ્રા, શિક્ષકશ્રી

ઇનામ

એક રાજાએ પોતાની પ્રજા કેવી છે તે જોવા માટે રસ્તામાં એક મોટો પથ્થર મૂકીને તેઓ એક ઝાડ પાછળ છૂપાઈ ગયા.

રસ્તા પરથી ઘણા લોકો પસાર થયા. તેઓ ગુસ્સે થઈ આગળ વધતાં, તો કોઈ વળી રસ્તામાં પથ્થર મૂકનાર વ્યક્તિને ખરાબ શબ્દો સંભળાવી આગળ ચાલ્યા જતા. રસ્તા વચ્ચેના પથ્થરને ઉપાડીને કોઈ તેને એક બાજુ મૂકવાનો પ્રયત્ન પણ કરતા નહીં. પથ્થર મૂકનારનો વાંક કાઢી આગળ ચાલ્યા જતા.

થોડા સમય પછી એક ખેડૂત પોતાના માથા પર વજન ઉંચકી તે રસ્તા પરથી પસાર થયો. તેણે જોયું તો રસ્તા વચ્ચે મોટો પથ્થર પડ્યો છે.

તે ખેડૂતે તરત જ પોતાના માથા ઉપરથી વજન નીચે મૂકીને પથ્થરને રસ્તા વચ્ચેથી લઈ એક બાજુ મૂક્યો. પથ્થર નીચેથી તે ખેડૂતને એક થેલી મળી. તેમાં કેટલુંક ધન હતું. સાથે એક ચિઠ્ઠી હતી. ખેડૂતે ચિઠ્ઠી વાંચી તો તેમાં લખ્યું હતું : “પથ્થર ઉઠાવનારને રાજા તરફથી આ ધનનું ઇનામ...”

ખેડૂત પોતાનું ઇનામ લઈ ચાલતો થયો.

રસ્તામાં જે મુશ્કેલી આવે છે તે આપણને પ્રગતિ, સફળતાના રસ્તા પર લઈ જાય છે.

સોનાનો હાર

એક નગર હતું. તેમાં એક સમયે નગરના રાજાની રાણી પોતાની દાસીઓ સાથે નદીએ સ્નાન કરવા ગઈ.

રાણી, પોતાનો કિંમતી સોનાનો હાર કાઢીને નદી કિનારે એક પથ્થર પર મૂકીને નદીમાં નાહવાનો આનંદ લઈ રહી હતી ત્યારે એક પક્ષીએ આવી તે સોનાના હારને પોતાની ચાંચમાં ઉપાડી, ઉડવા લાગ્યું. થોડીવારમાં તે પક્ષી અદૃશ્ય થઈ ગયું.

રાણીએ રાજાને જઈને કહ્યું કે એક પક્ષી મારો હાર લઈ ઉડી ગયું છે.

રાજાએ સૈનિકોને હારની તપાસ કરવા નદી કિનારે મોકલ્યા. થોડે દૂર જઈને જોયું તો નદીના પાણીમાં હાર દેખાતો હતો. સૈનિકો નદીમાં કૂદી પડ્યા. પરંતુ હાર હાથમાં આવ્યો નહીં.

ત્યાંથી એક સંત પસાર થતા હતા. તેણે વિગત જાણી. સંતે આસપાસ જોયું. નદી કિનારાના મોટા ઝાડ તરફ જોયું. થોડીવાર પછી સંત હસવા લાગ્યા.

સૈનિકોએ હસવાનું કારણ પૂછ્યું : ‘સંત મહાત્માજી, હસવું કેમ આવે છે?’

સંતે કહ્યું : ‘તમે ઝાડની ઉપર જોયું? ઝાડની ડાળીએ એ સોનાનો હાર લટકે! તમે પાણીમાં જે જુઓ છો, એ તો એનો પડછાયો છે.’

એક સૈનિકે ઝાડ પર ચડી, ડાળીએ લટકતા સોનાના હારને લઈ રાજાને આપ્યો. રાજાએ તે હાર રાણીને આપ્યો. રાણી ખુશ થઈ ગઈ.

સુખ, શાંતિ અને આનંદરૂપી સોનાના હારને મેળવવા માટે આપણે બહારની દુનિયામાં શોધીએ છીએ, વ્યર્થ પ્રયત્ન કરીએ છીએ પરંતુ તે આપણા શરીરની અંદરથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.

**‘અવધ’, ન્યુ કેદારનાથ સોસાયટી,
કોઠારિયા રોડ, ૨૧૪૬૦૮-૩૬૦ ૦૦૨.**

મો. ૯૮૭૯૪ ૮૫૬૬૭

SOME GOLDEN THOUGHTS...

“Travelling is changing your opinions and your prejudices.”

“People who never make mistakes are those who do nothing.”

“The more actively you pursue ideas as they arise, the more you encourage your subconscious mind to throw up more good ideas in the future.”

“Consider the postage stamp: its usefulness consists in the ability to stick to one thing till it gets there.”

“Wherever we look upon this earth, the opportunities take shape within the problems.”

“Nothing worthwhile is ever achieved without deep thought and hard work.”

“The only true pleasure is the pleasure of creative activity.”

“Human beings are at their best when the challenge of life encourages the use of their physical and mental faculties.”

“Even after the greatest defeats, the depressing thought of being a failure is best combated by taking stock of all your past achievements.”

“Put purpose in your life. Take the tools at hand and carve your own best life.”

Leadership – is acting when you see the need, without waiting for someone else to suggest it.”

“Success occurs when opportunity meets preparation.”

Presentation : Dinesh R. Mehta

PUNCTUALITY

A Gujarati Company Owner was asked a Question : “How do you motivate your employees to be so much Punctual?”

He smiled and replied : “It’s simple. I have 30 employees and 29 free parking spaces & 1 is PAID parking!”

મહત્વની માહિતી

વિશ્વનો અલભ્ય ગણતરી યંત્ર

(ગતાંકથી ચાલુ)

- સાત છંદ : ગાયત્રી, ઉષ્ણિક, અનુષ્ટુપ, વૃહતી, પંક્તિ, ત્રિષ્ટુપ, જગતી.
- સાત સ્વર : સા, રે, ગ, મ, પ, ધ, નિ.
- સાત સૂર : ષડ્જ, ઋષભ, ગાંધાર, મધ્યમ, પંચમ, ધૈવત, નિષાદ.
- સાત ચક્ર : સહસ્રાર, આજ્ઞા, વિશુદ્ધ, અનાહત, મણિપુર, સ્વાધિષ્ઠાન, મૂલાધાર.
- સાત વાર : રવિ, સોમ, મંગળ, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર, શનિ
- સાત માટી : ગૌશાળા, ઘુડસાલ, હાથીસાલ, રાજદ્વાર, બામ્બીની માટી, નદી સંગમ, તળાવ.
- સાત મહાદ્વીપ : જંબુદ્વીપ (એશિયા), પ્લક્ષદ્વીપ, શાલ્મલીદ્વીપ, કુશદ્વીપ, કૌંચદ્વીપ, શાકદ્વીપ, પુષ્કરદ્વીપ.
- સાત ઋષિ : વશિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, કણ્વ, ભારદ્વાજ, અત્રિ, વામદેવ, શૌનક.
- સાત ઋષિ : વશિષ્ઠ, કશ્યપ, અત્રિ, જમદગ્નિ, ગૌતમ, વિશ્વામિત્ર, ભારદ્વાજ.
- સાત ધાતુ (શારીરિક) : રસ, રક્ત, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય.
- સાત રંગ : રીંગણી, જાંબુડી, વાદળી, લીલો, પીળો, નારંગી, લાલ.
- સાત પાતાળ : અતલ, વિતલ, સુતલ, તલાતલ, મહાતલ, રસાતલ, પાતાલ.
- સાત પૂરી : મથુરા, હરિદ્વાર, કાશી, અયોધ્યા, ઉજ્જૈન, દ્વારકા, કાંચી.
- સાત ધાન્ય : અડદ, ઘઉં, ચણા, ચોખા, જવ, મગ, બાજરી.

- આઠ માતૃકા : બ્રાહ્મી, વૈષ્ણવી, મહેશ્વરી, કૌમારી, એન્દ્રી, વારાહી, નારસિંહી, ચામુંડા.
- આઠ લક્ષ્મી : આદિલક્ષ્મી, ધનલક્ષ્મી, ધાન્યલક્ષ્મી, ગજલક્ષ્મી, સંતાનલક્ષ્મી, વીરલક્ષ્મી, વિજયલક્ષ્મી, વિદ્યાલક્ષ્મી.
- આઠ વસુ : અપ (અહઃ/અયજ), ધ્રુવ, સોમ, ધર, અનિલ, અનલ, પ્રત્યુષ, પ્રભાસ.
- આઠ સિદ્ધિ : અણિમા, મહિમા, ગરિમા, લધિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકામ્ય, ઈશિત્વ, વશિત્વ.
- આઠ ધાતુ : સોના, ચાંદી, તાંબુ, સીસુ, જસત, ટીન, લોખંડ, પારો.
- નવ દુર્ગા : શૈલપુત્રી, બ્રહ્મચારીણી, ચંદ્રવટા, કુખ્માંડા, સ્કંદમાતા, કાત્યાયની, કાલરાત્રિ, મહાગૌરી, સિદ્ધિદાત્રી.
- નવ ગ્રહ : સૂર્ય, ચંદ્રમા, મંગલ, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર, શનિ, રાહુ, કેતુ.
- નવરત્ન : હીરા, પત્થા, મોતી, માણેક, મૂંગા, પુષ્પરાજ, નીલમ, ગોમેદ, લહસુનિયા.
- નવ નિધિ : પદ્મનિધિ, મહાપદ્મનિધિ, નીલનિધિ, મુકુંદનિધિ, નંદનિધિ, મકરનિધિ, કચ્છપનિધિ, શંખનિધિ, ખર્વ/મિશ્ર નિધિ.
- દસ મહાવિદ્યા : કાલી, તારા, ષોડશી, ભુવનેશ્વરી, ભૈરવી, છિન્નમસ્તિકા, ધૂમાવતી, બગલામુખી, માતંગી, કમલા.
- દસ દિશા : પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, અગ્નિ, નૈઋત્ય, વાયવ્ય, ઈશાન, ઉપર, નીચે.
- દસ દિક્પાલ : ઈન્દ્ર, અગ્નિ, યમરાજ, નૈઋતિ, વરુણ, વાયુદેવ, કુબેર, ઈશાન, બ્રહ્મા, અનંત.
- દસ અવતાર : મત્સ્ય, કચ્છપ, વારાહ, નૃસિંહ, વામન, (વિષ્ણુજી) પરશુરામ, રામ, કૃષ્ણ, બુદ્ધ, કલ્કી.
- દસ સતી : સાવિત્રી, અનસુયા, મંદોદરી, તુલસી, દ્રૌપદી, ગાંધારી, સીતા, દમયંતી, સુલક્ષણા, અરૂંધતી.

અથાણાનું એડજસ્ટમેન્ટ

અથાણામાં ખરેખર ગજબનું એડજસ્ટમેન્ટ છે. અથાણામાં વપરાતી કેરીનો સ્વભાવ ખટાશનો છે. તેમાં વપરાતા ગોળનો સ્વભાવ ગળપણ - મીઠાશનો છે. મેથીનો સ્વભાવ કડવાશનો છે, મરચાનો સ્વભાવ તીખાશનો છે, મીઠાનો સ્વભાવ ખારાશનો છે અને ધાણાજીરાનો સ્વભાવ તુરાશ...

પણ અથાણાએ રૂડું એડજસ્ટમેન્ટ કરી લીધું છે. સૌને એનો સ્વભાવ રૂડો લાગે છે અને ગમે પણ છે.

જો અથાણાને સમજીને આપણે પણ આ જિંદગીમાં બધા સાથે જ અને દરેકના સ્વભાવ સાથે એડજસ્ટમેન્ટ કરતા શીખી જઈએ તો સૌને ગમતા થઈ જઈએ. અકારું જીવન જીવવા જેવું મધુરું બની જાય **ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા - અમદાવાદ**

તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી જી.એસ.ટી. કાયદા હેઠળ નવા સુધારાઓ અમલમાં આવ્યા...

સરકાર દ્વારા જી.એસ.ટી. કાયદા હેઠળ સતત સુધારાઓ થતા રહ્યા છે. તે પ્રમાણે તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી કેટલાક નવા સુધારાઓ અમલમાં આવ્યા છે. હકીકતમાં જી.એસ.ટી. પત્રકો ભરવાનું તથા રીફંડ લેવાની રકમની કાર્યવાહી સરળ થાય તેમ સૌ ઈચ્છી રહ્યા છે. તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી અમલમાં આવતા નવા સુધારાઓ...

● સપ્લાયર્સના બીલ નંબર :

જી.એસ.ટી. કાયદાની જોગવાઈના નિયમ-૪૬(બી) પ્રમાણે નવા નાણાંકીય વર્ષ માટે બીલની બુક શ્રેણી નવી કરવાનું જરૂરી છે, જેથી બીલ નંબરનું બેવડાવવાનું ટાળી શકાય.

● એચ.એસ.એન. કોડ :

જ્યારે માલ સપ્લાય કરવામાં આવે તે સમયે બીલમાં એચ.એસ.એન. કોડ જણાવવા માટે અગાઉ છુટછાટ આપવામાં આવી હતી. હવે નવા નિયમ મુજબ અગર સપ્લાયર્સનું ટર્નઓવર પાંચ કરોડથી ઓછું છે તેમણે નોંધાયેલા વેપારી સાથેના વ્યવહાર માટે સપ્લાયર્સના બીલમાં ચાર અક્ષરનો એચ.એસ.એન. કોડ લખવો ફરજિયાત છે. આવા સપ્લાયર્સ જ્યારે બિન નોંધાયેલા વેપારી સાથે ધંધો કરે, ત્યારે ચાર અક્ષરનો એચ.એસ.એન. કોડ લખવો ફરજિયાત રહેશે નહીં. જે સપ્લાયર્સનું ટર્નઓવર પાંચ કરોડ કે તેથી વધુ છે, તેમણે તમામ બીલમાં છ અક્ષરનો એચ.એસ.એન. કોડ લખવો ફરજિયાત છે. તે ઉપરાંત, હવેથી પત્રક જી.એસ.ટી.આર.-૧ માં પણ એચ.એસ.એન. કોડની વિગત આપવી ફરજિયાત કરવામાં આવી છે.

● ક્યુ.આર.એમ.પી. સ્કીમ હેઠળ પત્રક

નાના વેપારીઓને આ નિયમ હેઠળના પત્રક ભરવામાં થતી તકલીફને દૂર કરવા જાન્યુઆરી ૨૦૨૧થી ક્યુ.આર.એમ.પી. સ્કીમ અમલમાં મૂકી છે. આ સ્કીમ મુજબ જે માસિક રૂપિયા પચાસ લાખથી વધુ રકમના બીલથી સપ્લાય કરવામાં આવે તો દરેક બીલની રકમ બતાવવાનું પત્રક આઈ.એફ.એફ. ભરાતું ન હતું. હવે જે સપ્લાયર્સને આ સ્કીમનો લાભ લેવો ન હોય પરંતુ તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી માસિક પત્રક ભરવા હોય, તો તે માટેનો વિકલ્પ લેવાની સુવિધા જી.એસ.ટી. પોર્ટલ પર હવે આપવામાં આવી છે. આ જોગવાઈ પ્રમાણે જે લોકો ક્યુ.આર.એમ.પી. સ્કીમ છોડે છે તેમણે માસિક જી.એસ.ટી.આર.-૧ મહિનો પૂરો થતાં, ૧૧ તારીખ સુધીમાં ભરી દેવું જરૂરી છે. તે ઉપરાંત, જી.એસ.ટી.આર.-૩બી માસિક ૨૦ તારીખ સુધીમાં ભરી દેવું અનિવાર્ય છે.

● ઇ-ઇન્વોઇસ :

જે સપ્લાયર્સની ૫૦૦ કરોડ રૂપિયાથી વધારે બાહ્ય સપ્લાયની રકમ થાય, તો એ કિસ્સામાં બિન નોંધાયેલ વ્યક્તિ સાથેના વ્યવહારમાં ક્યુ.આર. કોડ છાપવો તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી

ફરજિયાત થયું છે. તાજેતરમાં સરકારે એમ જાહેર કર્યું છે કે આ જોગવાઈનું પાલન તા. ૩૦-૬-૨૦૨૧ સુધી કોઈપણ દંડ વગર થઈ શકશે. તા. ૧-૭-૨૦૨૧થી આમ કરવું અનિવાર્ય રહેશે. ખાસ વાત એ છે કે ઇ-ઇન્વોઇસ સિવાયનું બીલ આપવામાં આવશે તો એ કિસ્સામાં તે બીલ માન્ય થશે નહીં અને વેપારીને દંડ ભરવો પડશે.

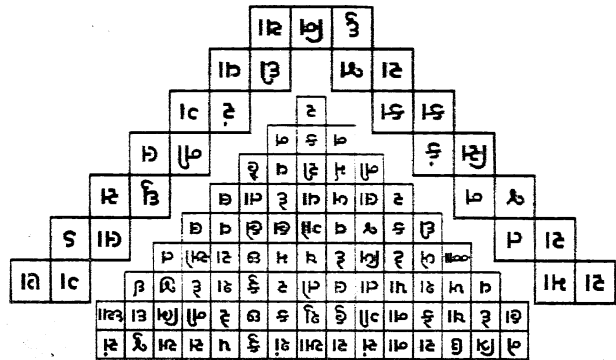
તા. ૧-૪-૨૦૨૧થી ઇ-ઇન્વોઇસની જોગવાઈ લાગુ પાડવા માટેની લિમિટ રૂ. ૫૦ કરોડ કરી નાખવામાં આવી છે. બાહ્ય સપ્લાયરને લગતા તમામ બીલ, કેડિટ નોટ અથવા ડેબીટ નોટ માટે ઇ-ઇન્વોઇસ કરવો ફરજિયાત રહેશે. વધુમાં, ઇ-વે બીલ પણ ઇ-ઇન્વોઇસ પોર્ટલથી બનાવવાના રહેશે.

● વેરા શાખ :

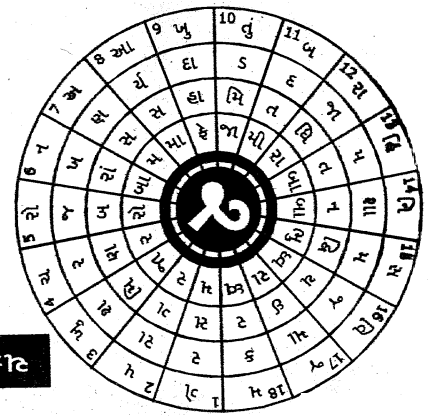
તા. ૧-૪-૨૦૨૧ બાદ જે રકમ સપ્લાયર્સના જી.એસ.ટી.આર.-૨બી માં દેખાશે તેટલી જ રકમ વેરાશાખ તરીકે ભોગવી શકશે. જી.એસ.ટી. કાયદાની કલમ-૧૬ પ્રમાણે નાણાંકીય વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટેની કોઈ વેરાશાખ માંગવાની રહી ગઈ હશે તે સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૧ સુધી મેળવી શકાશે.

(સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા)

‘ગેમ્સ ગેલેરી’માં આપેલ પાઠલોના જવાબ

ગેમ્સ ગેલેરી

ગેલેરી

સમાચાર સંક્ષિપ્તમાં

જાદુના સમ્રાટ

જુનિયર કે.લાલનું કોરોનાથી અવસાન

વિશ્વપ્રસિદ્ધ જાદુગર કે.લાલના સુપુત્ર જુનિયર કે.લાલ (હર્ષદરાય વોરા)નું તા. ૪-૪-૨૦૨૧ના રોજ મોડી રાત્રે અમદાવાદ ખાતે કોરોનાથી અવસાન થયું હતું. જુનિયર કે.લાલ કોરોનાથી સંક્રમિત થતાં તેમને વધુ સારવાર માટે અમદાવાદની ખાનગી હોસ્પિટલમાં દાખલ કરાયા હતા. જ્યાં તેમની તબિયત વધુ લથડતા સારવાર દરમિયાન તેમણે અંતિમ શ્વાસ લીધા હતા. તેમના નિધનથી જાદુઈ કલાના જગતમાં શોક વ્યાપી ગયો છે.

વરિષ્ઠ અભિનેત્રી શશીકલાનું મુંબઈમાં નિધન

બોલીવુડની વરિષ્ઠ અભિનેત્રી તેમજ હિંદી ફિલ્મોમાં ખલનાયિકાની ઓળખ કરાવનારી પ્રથમ અભિનેત્રી શશીકલાનું ૮૮ વર્ષની વયે તા. ૪-૪-૨૦૨૧ના રોજ મુંબઈમાં મૃત્યુ થયું હતું. તેમણે ૭૦ના દાયકામાં બોલીવુડની ફિલ્મોમાં હીરોઈન તેમજ વિલન એમ બંને પ્રકારના પાત્રો ભજવ્યા હતા.

બોલીવુડમાં ૧૦૦થી વધુ ફિલ્મોમાં કામ કરી ચૂકેલ શશીકલાનું પૂરું નામ શશીકલા જાવલકર હતું.

તેમનો જન્મ ૪થી ઓગસ્ટ, ૧૯૩૨ના સોલાપુરમાં થયો હતો. તેમણે પોતાના જીવનમાં અનેક ચઢાવ ઉતાર જોયા હતા. તેમનું બાળપણ ખુશહાલીમાં વિત્યું હતું.

શશીકલાની પ્રથમ ફિલ્મ જનત, નૂરજહાંના પતિ શૌકત રીઝવીએ બનાવી હતી. તે ઉપરાંત તેમણે ચાર રસ્તા, નૌ દો ગ્યારહ, હમજોલી, સરગમ, ચોરીચોરી, નીલકમલ, અનુપમા જેવા હીટ ચિત્રપટો પણ આપ્યા હતા.

દિલીપકુમારથી માંડી સલમાન ખાન સુધીના કલાકારો સાથે તેમણે કામ કર્યું હતું. છેલ્લે તેમણે 'કભી ખુશી કભી ગમ'માં કામ કર્યું હતું.

તેમને ઉત્તમ સહાયક અભિનેત્રી માટે ત્રણ ફિલ્મફેર એવોર્ડ, પદ્મશ્રી એવોર્ડ અને જીવનપર્યંત ઉપલબ્ધિ એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

વર્ષ ૨૦૦૭માં શશીકલાને ભારત સરકારે પદ્મશ્રી પુરસ્કારથી સન્માનિત કરી હતી.

મુશાયરાના બાદશાહ

ખલીલ ઘનતેજવી જન્મતનશીન

“ખીંચ લે જાએ ન ચાદર હી સમજકર કોઈ,
મેં ખલીલ, આજ કફન ઓઢકે સો જાતા હું.”

★

“હું ખલીલ આજે મર્યો છું, એ પ્રથમ ઘટના નથી, જિંદગી પર હમે હમે રોજ ચૂકવાયો હતો...”

★

‘ને ખલીલ, એવું થયું કે છેક અંતિમ શ્વાસ પર, મોતને વાતોમાં વળગાડીને હું સરકી ગયો.’

★

‘અબ મેં રાશન કી કતારો મેં નજર આતા હું, અપને ખેંતોસે બિછડને કી સજા પાતા હું.’

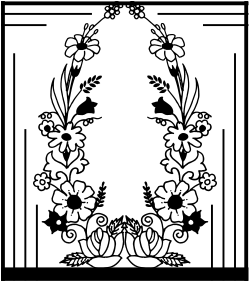
વિખ્યાત ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ગઝલકાર, કવિ, લેખક, પત્રકાર તથા ઝિંદાદિલ ઈન્સાન જનાબ ખલીલ ઘનતેજવી ૮૨ વર્ષની વયે વડોદરામાં તા. ૪-૪-૨૦૨૧ના રોજ જન્મતનશીન થયા છે.

તેમનો જન્મ ૧૨ ડિસેમ્બર, ૧૯૩૯ના રોજ થયો હતો.

વડોદરા નજીક આવેલા ઘનતેજ ગામના તેઓ વતની હતા. આ ગામના નામ પરથી તેમણે પોતાના નામની પાછળ ઘનતેજવી અટક લગાવી હતી. આમ તો તેમનું મૂળ નામ ખલીલ ઈસ્માઈલ મકરાણી હતું. તેમણે માત્ર ધોરણ-૪ સુધીનું જ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું, પણ તેમનામાં સર્જન શક્તિનો આગવો સ્રોત કુદરતે વહાવ્યો હતો.

મુશાયરાઓમાં પ્રત્યેક શેર પર જેઓ દાદ મેળવતા હતા, તેવા કવિઓની પ્રથમ પંક્તિમાં ખલીલ ઘનતેજવીનું નામ અચૂક લેવાતું હતું. માત્ર ગુજરાત જ નહીં, અન્ય રાજ્યોમાં પણ તેમની ગઝલો સાંભળવા લોકો ઉમટી પડતા હતા.

સાહિત્યની સાથે સાથે પત્રકારત્વ અને ફિલ્મ નિર્માણ ક્ષેત્રે પણ તેઓ સંકળાયેલા હતા. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ પણ ખલીલભાઈના નિધન બદલ દુઃખ વ્યક્ત કરતાં કહ્યું હતું કે ગુજરાતી ગઝલને રસપ્રદ બનાવવામાં તેમનું યોગદાન હંમેશાં યાદગાર રહેશે. ખલીલભાઈને વર્ષ ૨૦૦૪માં કવિ કલાપી પુરસ્કાર, વર્ષ ૨૦૧૩માં વલી ગુજરાતી ગઝલ પુરસ્કાર, ૨૦૧૯માં નરસિંહ મહેતા પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો હતો. તેમને સયાજીરત્ન એવોર્ડ પણ મળ્યો હતો.

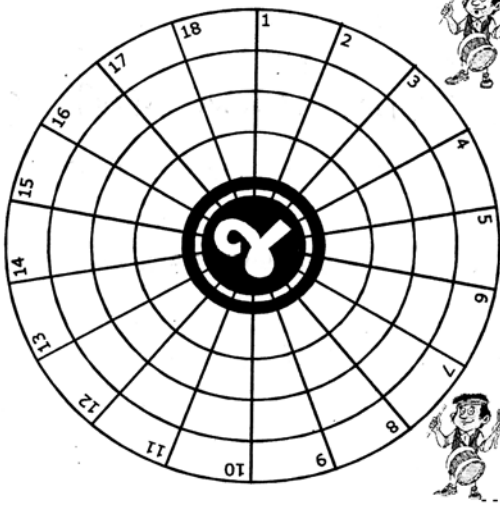
ગેમ્સ ગેલેરી

પઝલ્સ

પઝલ-૧ : ચક્રવ્યૂહ

આપેલ ક્લુની મદદથી પાંચમો અક્ષર “જ” હોય તેવા શબ્દો વડે ચક્રવ્યૂહની રચનામાં જવાબ ભરો.

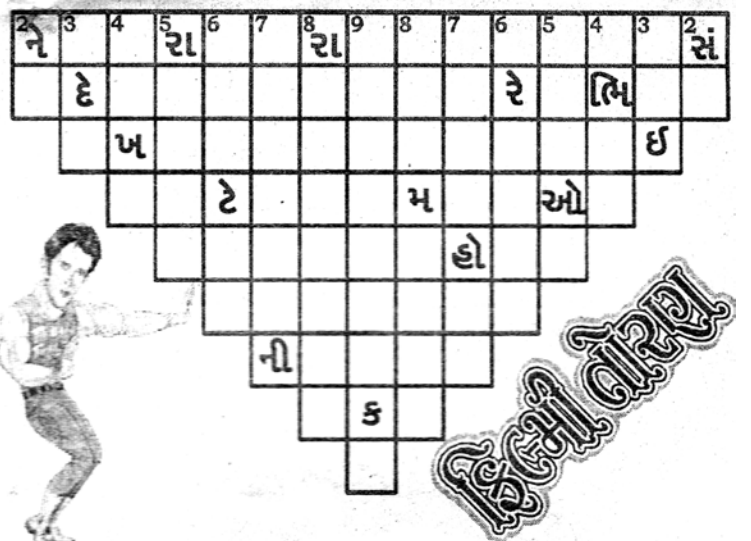

૧. સમજકેર	૧૧. અસંસ્કારી
૨. ફૂલમાંની રજ.	૧૨. શહેનશાહ
૩. આનંદી સ્વભાવ	૧૩. બહાદુર
૪. પગની ધૂળ	૧૪. લક્ષ્ય તાકવામાં કુશળ
૫. દરરોજ	૧૫. બે સરખી ભુજવાળું
૬. શૃંગારિક ચેષ્ટાઓ કરનાર	૧૬. ફતેહનો વાવટો
૭. સમજનો અભાવ	૧૭. દીકરીનો પતિ
૮. આ પ્રકારની વિધિથી પણ વિવાહ થાય છે!	૧૮. કામદેવ
૯. મુસ્લિમ - બાય બાય!	
૧૦. ગરમ સ્વભાવનું.	

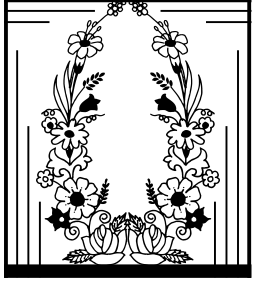
પઝલ-૨ : ફિલ્મી તોરણ

આ પઝલમાં આપેલ ક્લુની મદદથી બોલીવુડને અનુરૂપ જવાબો શોધી ફિલ્મી તોરણની રચનામાં જવાબો ભરો.

૨. ‘કરીબ’ ફિલ્મમાં દેઓલની માશૂકી.
 ૩. શ્રોફ-દેઓલ-શાહનો ઝંઝાવાત.
 ૪. એક સંગીતકાર કે જેની અટક વીતેલા જમાનાના સુપરસ્ટાર સાથે સામ્યતા ધરાવે છે.
 ૫. ‘એક દૂજે કે લિયે’માં રતિના લગ્નનો ઉમેદવાર.
 ૬. ‘પરીદા’માં આગથી ડરતો ખલનાયક.
 ૭. એક ક્રિકેટર પત્ની - અભિનેત્રી.
 ૮. આશા ભોંસલેના સ્વ. પતિ.
 ૯. ‘લગાન’ ફિલ્મનો નિર્દેશક.
-
૮. ‘દિલ ચાહતા હૈ’ ફિલ્મના ટાઈટલ સોંગના ગાયક
 ૭. શાહરૂખ અભિનીત કરણ જોહરની એક ફિલ્મ
 ૬. ‘હેરાફેરી’નો બાબુરાવ
 ૫. ‘ગદર’નો તારાસિંગ
 ૪. મੈં કોઈ ગીત ગાઉં... ગીતનો ગાયક.
 ૩. શ્રીદેવી, અનિલ કપૂર અને ઊર્મિલાની ખેંચતાણ.
 ૨. ‘નવરંગ’ ફિલ્મની અભિનેત્રી.

(પઝલના જવાબો આ જ અંકમાં અન્યત્ર આપવામાં આવેલ છે.)

ગેમ્સ ગેલેરી

કેપિટલ અક્ષર પરથી વાક્યની રચના

અંક આપેલ છે. સ્પેલિંગના કેપિટલ અક્ષર પરથી વાક્ય બનાવો.

ઉદાહરણ :

કલ્પ : 7 W of the W

જવાબ : 7 વસ્તુઓ ધ વહર્ડ.

રમનાર બધાને પેપર અને પેન આપો. જે સૌથી વધારે સાચા જવાબ આપે તેને અનુક્રમે ત્રણ વિનર જાહેર કરવા.

કલ્પ

૧. 24 H in a D
૨. 26 L of the A
૩. 7 D of the W
૪. 7 W of the W
૫. 12 S of the Z
૬. 66 B of the B
૭. 52 C in a P (WJs)
૮. 13 S in the USF
૯. 18 H on a G C
૧૦. 39 B of the O T
૧૧. 5 T on a F
૧૨. 90 D in a R A
૧૩. 3 B M (S H T R)
૧૪. 32 is the T in D F at which W F
૧૫. 15 P in R T
૧૬. 3 W on a T
૧૭. 100 C in a R
૧૮. 11 P in a F (S) T
૧૯. 12 M in a Y
૨૦. 13 UFS
૨૧. 8 T on a O

૨૨. 29 D in F in a L Y
૨૩. 27 B in the N T
૨૪. 365 D in a Y
૨૫. 13 L in a B D
૨૬. 52 W in a Y
૨૭. 9 L of a C
૨૮. 60 M in a H
૨૯. 23 P of C in the H B
૩૦. 64 S on a C B
૩૧. 9 P in S A
૩૨. 6 B to an O in C
૩૩. 1000 Y in a M
૩૪. 15 M on a D M C

પ્રભુ પ્રાર્થના

હે પ્રભુ!

મને એટલી શક્તિ આપ કે, હું મારી
મર્યાદાઓનો પ્રામાણિક સ્વીકાર કરી શકું;

મને એટલી વિવેકબુદ્ધિ આપ કે પ્રશંસાના
પૂરમાં મારી નમ્રતા તજાઈ ન જાય;

અસત્ની સામે અડીખમ ઊભા રહેવાનું
બળ આપ;

નિંદકોને આવકારી શકું એવી નિર્લેપતા આપ;
અન્યોની નબળાઈઓ પરત્વે આપ અપાર કડુણા;

મારી પોતાની ભૂલોને ઓળખવાની ક્ષમતા આપ;
મહાનતાનો આદર કરવાની તટસ્થતા આપ;

મિત્રની પડખે ઊભા રહેવાની અડગતા આપ;

મન, વચન, કાયાથી તુજને સમર્પિત
રહેવાની કૃપા આપ.

સૌજન્ય : “સમજણના સૂર”

આંજો કાગર

‘મંગલ મંદિર’ વિશે.... ‘ગાગરમાં સાગર’

સુંદર, આકર્ષક અને રંગીન મુખપૃષ્ઠ ધરાવતો માર્ચ-૨૦૨૧નો ‘મંગલ મંદિર’નો અંક પ્રથમ નજરે જ પ્રેમમાં પડાય એવો છે. આખાય અંકનું રસપાન કરતાં જણાય છે કે **આપે ગાગરમાં સાગર ભરી દેવાનું કામ કર્યું છે.** વિવિધ રસ ધરાવતા વાંચકોને મનગમતું ભાથું મળી રહે તેવો સંત્રિષ્ઠ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જે ભાવકોને છેલ્લા પાના સુધી વાંચવા મજબૂર કરે છે. એક જાગૃત સમાજ સ્વભાગે સમાજની પ્રવૃત્તિ અને ઉજ્જાતિ માટે કેવી રીતે સેવા પ્રવૃત્ત રહી શકે, તે અંક વાંચતા સહેજે જણાઈ આવે છે. આપ સર્વે આપના પ્રયત્નોમાં સફળ થતા જણાવ છો, એમાં બે મત નથી. હજુ સફળતાના વધુ ઊંચા શિખરો સર કરો એવી દિલી શુભેચ્છા પાઠવું છું. આ કર્મયોગમાં સહયોગી થનાર સર્વેને મારા હાર્દિક અભિનંદન.

આબિદ ભટ્ટ - હિંમતનગર
મો. ૯૪૦૯૦ ૨૨૧૩૦

સદનવાડીના સંસ્મરણ

માર્ચ માસના ‘મંગલ મંદિર’ સામયિકની અનુક્રમણિકા વાંચતા એક નામ ઉપર નજર અટકી ગઈ – “સરસ્વતી સદન – સદનવાડી.” આ નામ વાંચતા જ ૮૦ વર્ષ પહેલાનો સમય યાદ આવી ગયો. જ્યારે ૬-૭ મહિના માટે જ બાળકોના સ્વર્ગસમી આ સંસ્થામાં રહેવાનો મને અવસર મળ્યો હતો. એ દિવસો આજ સુધી ભૂલાયા નથી.

વતન મુંદ્રામાં આખાય કુટુંબનો આર્થિક આધાર તે વખતના બર્માની આવક ઉપર હતો. બીજા વિશ્વયુદ્ધમાં જાપાન બર્માના આંગણે આવ્યું ત્યારે ૧૯૩૯માં બધા લોકો પાછા આવ્યા હતા.

એ સમયે મારા કૌટુંબિક કાકા કેશવલાલભાઈ સદનવાડીમાં કોઠાર સંભાળતા હતા. તેમની ભલામણથી વડીલોએ મને ત્યાં ભણવા મોકલ્યો હતો.

એ વર્ષમાં (૧૯૩૯) મુંદ્રામાં યુસુફ મહેરઅલીના અધ્યક્ષ પદે કોંગ્રેસનું અધિવેશન ભરાયું હતું. ત્યાં સદનવાડીના બાળકોને સ્વયંસેવકો તરીકે મોકલવાનું નક્કી થયું. ઊંટગાડીઓમાં બેસીને બધા મુંદ્રા પહોંચ્યા હતા.

સ્વયંસેવક તરીકેના કામમાં સફાઈ કામ પણ સામેલ હતું અને એ જ કારણે તે વખતની વાણિયાના ન્યાતમાં હો-હા થઈ ગઈ. “છોકરાઓ પાસે ભંગીકામ કરાવે છે.”

મારી સાથે મુંદ્રાના અન્ય બે બાળકો પણ હતા. આજ કારણથી અમને ત્રણેયને રોકી લેવામાં આવ્યા. જાણે સ્વર્ગમાંથી પાછા ધરતી ઉપર આવી ગયા!

૧૯૪૪માં કચ્છ છોડ્યું ત્યારે જ એ સંસ્થા બંધ થવાની છે એવા ખબર કાકાશ્રી મારફત મળ્યા હતા.

વર્ષો બાદ (બનતા સુધી ૧૯૮૨-૮૪) મારા વેવાઈ અને એક સમયના સર્વોદય કાર્યકર છગનભાઈ વોરા મારફત મગનભાઈ સોનીને મળવાનો અવસર મળ્યો હતો, એ સદ્ભાગ્ય હતું.

સદનવાડી તે વખતના કચ્છથી ૫૮-૬૦ વર્ષ આગળ હતી. કચ્છના દુર્ભાગ્યે એ ન ચાલી.

જૂની યાદ તાજી કરાવવા બદલ ઉપરોક્ત લેખના લેખક નરેશભાઈનો આભાર.

મગનલાલ સંઘવી - અમદાવાદ
મો. ૯૮૨૪૧ ૪૪૫૯૬

પ્રાદેશિક ભાષા અંગે

‘મંગલ મંદિર’ના ફેબ્રુઆરી માસના અંકમાં ઘણા વખતે **મુરજુભાઈ ગડા**નું પ્રાદેશિક ભાષાઓ અંગે નક્કર વાસ્તવિકતાને ઉજાગર કરતું લખાણ મળ્યું.

અંગ્રેજી માધ્યમમાં શિક્ષણનો મોહ, શહેરો સાથે હવે ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં પણ પ્રવેશી ચૂક્યો છે. આ બાબતના મૂળ ઘણા ઊંડા છે.

આઝાદી બાદના વર્ષોમાં અને તે વખતના ગાંધીવાદીઓની માન્યતાના કારણે ૮મા ધોરણથી અધકચરું અંગ્રેજી શીખવવાનું શરૂ થયું. એમાં એ વખતની આખી પેઢી સારા અંગ્રેજી શિક્ષણથી વંચિત રહી ગઈ. પાછળથી પાંચમા ધોરણથી અંગ્રેજી શિક્ષણ શરૂ કર્યું હતું પણ માળખું એ જ રહ્યું.

આ પરિસ્થિતિના પ્રત્યાઘાત એવા આવ્યા કે આજની પેઢી પોતાના સંતાનો માટે આંખો અને દિમાગ બંધ કરીને ‘ઈંગ્લિશ મીડિઅમ’ પાછળ પડી છે. પરિણામે નવી પેઢી સ્વભાષાથી વંચિત થઈ રહી છે. ગુજરાતી લખવું હોય તો તેઓ રોમન લિપિમાં લખે છે! ગુજરાતમાં શરૂઆતથી જ અમારી પેઢીને મળેલ એવું ઘનિષ્ટ શિક્ષણ અંગ્રેજીનું મળ્યું હોત તો કદાચ આ પરિસ્થિતિ ન આવત. આ આઝાદી પહેલાની વાત છે.

આપણો દેશ પણ વિશિષ્ટ છે. એક જ દેશમાં આટલી બધી વિકસિત ભાષાઓ હોવાનો દાખલો બીજે ક્યાંય નહીં મળે. જુદા જુદા પ્રાંતોમાં આમ જનતાની પરસ્પર બોલચાલની હિંદી ભાષા હવે દક્ષિણ ભારતમાં પણ સારા પ્રમાણમાં અપનાવાઈ રહી છે.

પણ દરેક પ્રાંત વચ્ચે પરસ્પરની તેમજ મધ્યસ્થ સરકાર સાથેના વ્યવહારોમાં, ઉદ્યોગો અને કંપનીઓમાં તથા એક બીજા સાથેના વ્યવહારમાં તેમજ સરકારી ખાતાઓ સાથેના વ્યવહારોમાં અંગ્રેજી જ ચાલે છે અને ચાલશે.

ભારતમાં દક્ષિણ ભારત સિવાયની બધી જ ભાષાઓના મૂળ સંસ્કૃતમાં છે, તેમ અંગ્રેજીનું મૂળ લેટિનમાં છે. અંગ્રેજો ભૂતકાળને છોડીને વર્તમાનની અનેક ભાષાઓના શબ્દોને અપનાવીને અંગ્રેજી ભાષાને સમૃદ્ધ બનાવતા રહ્યા છે. આપણે ત્યાં આઝાદી બાદ ભૂતકાળને પકડીને સંસ્કૃત પ્રચૂર હિંદીને રાષ્ટ્રભાષા બનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, જે નિષ્ફળ ગયો. લોકો જેને સરકારી હિંદી કહે છે, એ આજે ઘણાને સમજાતી નથી.

મધ્ય પૂર્વના દેશોમાં ભારતીય સંસ્કૃતિ અને તેની ભાષાનો પ્રભાવ આજે સર્વવિદિત છે. પણ મને તો એનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ ૧૭ વર્ષની ઉંમરે જ થઈ ગયો હતો. ૧૯૪૬-૪૮ દરમિયાન તે વખતના બર્માના નાના ગામડાંમાં નોકરી કરવાનું થયું ત્યારે ત્યાંની ભાષા બોલવા ઉપરાંત લખતા વાંચતા શીખ્યો ત્યારે મારા આશ્ચર્ય સાથે જાણવા મળ્યું કે લખાણ અને ઉચ્ચાર અલગ હોવા છતાં મૂળમાં આખોય કક્કો સંસ્કૃત ઉપર જ આધારિત હતો!

ફરી ગુજરાતમાં આવીએ. ગુજરાતીઓ ભાષાની બાબતમાં તખાખા (કદકાય વધારે પડતા!) છે. એક જ જાબલો. આખા અમદાવાદના બજારો, દુકાનો, ઓફિસો, મોલ વગેરેના સાઇન બોર્ડ જુઓ. કેટલા ઉપર ગુજરાતી લખાણ જોવા મળશે? આ જ પરિસ્થિતિ ગુજરાતના બધા મોટા શહેરોમાં જોવા મળશે. બીજી તરફ મુંબઈ, પૂણે વગેરે જુઓ. ફરક દેખાઈ આવશે. અહીં મોટાભાગના નામ મરાઠી ભાષામાં હશે.

ગુજરાતી ભાષાની વાત કરીએ તો તેનું મૂળ સંસ્કૃતમાં હોવા છતાં તેમાં ઘણા બધા શબ્દો ફારસી અને અરબી મૂળના છે અને કેટલાય શબ્દો અંગ્રેજીના પણ અપનાવાઈ રહ્યા છે. આમાં કંઈ ખોટું નથી. એથી ભાષા સમૃદ્ધ થાય છે. ભદ્રભદ્રિય ભાષાંતરો કરવાનો કશો અર્થ ન હોય.

કચ્છી તથા સભ્ય બોલીઓ, જેને પોતાની લિપિ નથી એ જેમ જેમ મૂળ ભાષામાં અપાતા ભણતરનો વ્યાપ વધશે તેમ તેમ તેનો ઉપયોગ ઓછો થઈ જશે. એ અનિવાર્ય છે.

કોઈપણ ભાષાની તેના સંખ્યાબળના કારણે અન્ય ભાષાઓ ઉપર હાવી ન થઈ શકે. હિંદી ભાષીઓની સંખ્યા વધારે હોવા છતાં આઝાદી પહેલાના અને બાદના સમયમાં હિંદી ભાષી પ્રદેશો શિક્ષણ અને સાહિત્યની બાબતમાં પછાત હતા. તે વખતે ગંગાળી સાહિત્યની બોલબાલા હતી. તે ઉપરાંત મરાઠી, ગુજરાતી અને દક્ષિણ ભારતની ભાષાઓ પણ સાહિત્યની દૃષ્ટિએ સમૃદ્ધ હતી. રાષ્ટ્રભાષા તરીકે હિંદીના વિરોધનું આ પણ એક કારણ હતું.

માતૃભાષા અંગેની મધ્યસ્થ સરકારની નવી જાહેર થયેલ

નીતિઓનો જો સારી રીતે અમલ થાય તો ગુજરાતી સહિત પ્રાદેશિક ભાષાઓ બચશે. આના અમલીકરણની ફરજ પ્રાંતિય સરકારોની છે. દુર્ભાગ્યે આ બાબતમાં ગુજરાતની સરકાર જ ગંભીર નથી. ભવિષ્યમાં ભાષા સંબંધી બધું સારું થાય એવી આશા રાખી શકાય.

મગનલાલ સંઘવી - અમદાવાદ
મો. ૯૮૨૪૧ ૪૪૫૬૬

ગેમ્સ ગેલેરી : કેપિટલ અક્ષર પરથી વાક્યની રચનાના જવાબ

- ૧. 24 Hours in a Day
- ૨. 26 Letters of the Alphabet
- ૩. 7 Days of the Week
- ૪. 7 Wonders of the World
- ૫. 12 Signs of the Zodiac
- ૬. 66 Books of the Bible
- ૭. 52 Cards in a Pack (W/o jokers)
- ૮. 13 Stripes in the US Flag
- ૯. 18 Holes on a Golf Course
- ૧૦. 39 Books of the Old Testament
- ૧૧. 5 Toes on a Foot
- ૧૨. 90° in a Right Angle
- ૧૩. 3 Blind Mice (See How They Run)
- ૧૪. 32° is the Temp. in °F at which Water Free.
- ૧૫. 15 Players in a Rugby Team
- ૧૬. 3 Wheels on a Tricycle
- ૧૭. 100 Cents in a Rand
- ૧૮. 11 Players in a Football (Soccer) Team
- ૧૯. 12 Months in a Year
- ૨૦. 13 is Unlucky For Some
- ૨૧. 8 Tentacles on an Octopus
- ૨૨. 29 Days in Feb. in a Leap Year
- ૨૩. 27 Books in the New Testament
- ૨૪. 365 Days in a Year
- ૨૫. 13 Loaves in a Bakers Dozen
- ૨૬. 52 Week in a Year
- ૨૭. 9 Lives of a Cat
- ૨૮. 60 Minutes in an Hour
- ૨૯. 23 Pairs of Chromosomes in the Human Body
- ૩૦. 64 Squares on a Chess Board
- ૩૧. 9 Provinces in South Africa
- ૩૨. 6 Balls to an Over in Cricket
- ૩૩. 1000 Year in a Millennium
- ૩૪. 15 Men on a Dead Mans Chest

...તો સારું લાગે (ગઝલ)

ગડમથલને છોડી થોડીવારમાં મળતા રહો તો સારું લાગે,
જાત સરખી થાય ત્યારે અંતરે ઢળતા રહો તો સારું લાગે.

શ્વાસ કરતા ગાઢ વિશ્વાસે છતાં છળતા રહો તો સારું લાગે?
મેળ પડતા ઘાટ સઘળા અવનવા ઘડતા રહો તો સારું લાગે.

સ્વાંગ રચતા આવડે નહીં એટલે ઉઘડી જતા ક્યાં વાર લાગે?
સાચની સાથે હવે હળવા બની ભળતા રહો તો સારું લાગે.

નામ લઈને ચાલતા થઈ જાય બેડો પાર, એમાં ખોટું શું?
ગણતરી પણ છોડી દઈને ભાવથી ભજતા રહો તો સારું લાગે.

સાવ સીધા હોય તેને ખ્યાલમાં આવે જ નહીં પ્રપંચલીલા,
ભીતરેથી સાદ ધીમે સાંભળી વળતા રહો તો સારું લાગે.

કોડ જાગ્યા ત્યારથી છાના જીવી જાવા બધે ઢળતા રહીએ,
મનભરીને મેળ જામ્યો એટલે ગમતા રહો તો સારું લાગે.

— કવિ ગજાનન પટેલ

★

...તો સારું લાગે — એક આસ્વાદ

— રમેશ પટેલ, લેખક/કવિશ્રી

ઉપરોક્ત ગઝલ વાંચતા ભાવકના જીવને પણ સારું જ લાગશે. કવિ મૂલત: ગઝલકાર અને ચિંતનશીલ નિબંધકાર છે.

આ ગઝલનો રદીફ છે : ‘રહો તો સારું લાગે.’ કાફિયાઓ છે : મળતા, ઢળતા, છળતા, ઘડતા, ભળતા, ભજતા, વળતા, ગમતા. ગઝલમાં બે મત્લાના શે’ર અને બાકી ચાર શે’રમાં આ ગઝલનું આંતરબાહ્ય સ્વરૂપ આ લખનારને પણ સારું લાગે છે.

આ ગઝલકાર બોલચાલની સાદી ભાષામાં જ ગઝલોનું સર્જન કોઈપણ પ્રકારના ઉહાપોહ વિના કરે છે.

માનવમન, કવિમન સતત ગડમથલ / ચિંતન કરતું રહે છે. નવા શબ્દોની પ્રતીક્ષા કરે છે. કવિ ગડમથલને અંતે કંઈક નવું જ પ્રાપ્ત કરે છે. કવિ શબ્દના ઊંડા સાગરમાં ડૂબકી મારી ‘કાવ્યમોતી’ ઝળહળતા પ્રાપ્ત કરે છે. શબ્દ મોતી પામીને કવિનો આત્મા રાજી રાજી થાય છે. કવિ, એ ઈશ્વરની દેન છે. આજ રીતે ચિંતનને અંતે ‘કાવ્યમોતી’ મળતા કવિને સારું લાગે છે! ભીતરે અંતરનો ઉજાસ પામી ઈશ્વર તરફ ઢળતા રહે છે. ઈશ્વર પણ કવિને જોઈ આનંદ પામે છે.

કવિના શ્વાસમાં છે કવિતાના શબ્દો. કવિને હોય છે શબ્દો પ્રતિ ગાઢ વિશ્વાસ. કવિને વિશ્વાસ માત્ર ઈશ્વર પ્રતિ હોય છે. કવિનું હૃદય કોમળ હોય છે. કવિ દુન્યવી વ્યવહારથી પર રહે

છે. કવિ કાવ્યનો ઘાટ ઘડતા રહે છે. ભલે એમને જગતના કોઈ ઠગ ઠગી જાય - છળી પણ જાય.

કવિ સ્વાંગ રચવા કોઈપણ પ્રકારનો પ્રચાર કે ઉહાપોહ કરવાનું યોગ્ય માનતા નથી. એ તો ફૂલથી કોમળ બની મહેકી જવામાં માને છે. હંમેશ સત્ય વાણી કવિ ઉચ્ચારે છે. સાચી વાણીમાં જ શ્રીરામના દર્શન પામી કવિ વાદળ જેવા હળવા, હવાથી પણ હલકા બનીને કાગળને ટહુકાવે છે. આમ, કવિ શબ્દે શબ્દે ટહુકો કરી ભાવક જોડે ભળતા રહે છે. આથી જ ચાહકને સારું લાગે છે.

કવિને કીર્તિની કોઈ લાલસા નથી. નામ છે ગજાનન પટેલ પણ સતત કૈંક લખવામાં, સર્જન કરવામાં વ્યસ્ત રહે છે અને આનંદ માણે છે. કવિ આમ જ શબ્દનો ચમત્કાર સર્જે છે. કવિ ગણતરીબાજ નથી. એ પૂરા ભાવથી જગતને ચાહે છે. સુંદરમે આથી કહ્યું છે : ‘સ્નેહની કડી સર્વથી વડી.’ આમ, સ્નેહભાવથી કાવ્ય - ભીતર રહેલા ઈશ્વરને ભજતા રહેતા કવિને સારું લાગે છે.

કવિ તો સીધાસાદા માણસ છે, એને લોકોની જેમ ‘પ્રપંચલીલા’માં રસ નથી, એ ધૂની છે. પોતાના સર્જનમાં જ મસ્ત રહે છે. એ તો ભીના ભીના હૃદયનો ધીમો રવ - ધ્વનિ સાંભળી લખતા રહે છે અને કવિતાના નવા વળાંકે વળતો રહે છે. આથી ભાવકને પણ સારું લાગે છે. **આમ જ આપણને પ્રેમભાવે મનમાં રહીને એકમેકના મન સુધી જવાની વાત કરે છે. જો આપણે પ્રેમથી જીવીએ તો વિશ્વશાંતિના આકાશમાં શાંતિના શ્વેત કબૂતરો જરૂરથી ઉડાડી શકીએ!**

કવિતા સર્જનના કોડ જાગ્યા છે એટલે સાતત્યપૂર્ણ લખતા રહી - શબ્દથી શબ્દ સુધી જઈ ઘડાતા રહીએ તો જ આપણે મળતા રહીશું. કવિતા એ જ કવિની અમૂલ્ય મૂડી છે. કવિ ધન, વૈભવ કે સમૃદ્ધિ નહીં પણ કોક ઉત્તમ કવિની કવિતાનું વાંચન જ ઈચ્છે છે. સારી કવિતા અહીં ઈશ્વરને ભજવાની પ્રાર્થના બની રહે છે.

આ ગઝલને સમજવી એ સાચા ભાવક માટે તો ઉત્તમ નજરાણું છે. કવિ તમે સતત લખતા રહો તો અમને પણ સારું લાગે.

‘પ્રાંજલ’, ૩૦, આનંદ વાટીકા સોસાયટી,
સરદાર પુલ પાસે, ગડાજણ રોડ,
સુરત-૩૬૫ ૦૦૬. મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

દિવ્ય ચેતના

મનુષ્યના અણુએ અણુમાં દિવ્ય ચેતનાનો સંચાર થયા કરે છે. દિવ્ય ચેતના વિચારોમાં વહે છે ત્યારે બુદ્ધિપ્રતિભા આપે છે. દિવ્ય ચેતના નિશ્ચયબળમાંથી વહે છે ત્યારે સદ્ગુણ આપે છે પણ જ્યારે તે હૃદયમાંથી વહે છે ત્યારે પ્રેમ અને કુરુણા આપે છે.

કચ્છ દર્શન

● સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા ●

- **કચ્છમાં સ્થિતિ વણસી રહી છે :** રાજ્યના અન્ય વિસ્તારોની જેમ હવે કચ્છમાં પણ કોવિડ હોસ્પિટલોમાં પથારી ખાલી નથી. દર્દીને મોતના મુખમાંથી બચાવવા આવશ્યક એવા વેન્ટિલેટર અને રેમડેસિવિર ઈન્જેક્શનની અછત છે. દિન પ્રતિદિન સ્થિતિ વણસી રહી છે. આ સંજોગોમાં જિલ્લાની રૂબરૂ મુલાકાત લઈને તાત્કાલિક યોગ્ય પગલાં ભરાય તેવી માંગ પૂર્વે રાજ્યમંત્રી તારાચંદભાઈ છેડાએ રાજ્યના મુખ્યમંત્રી અને નાયબ મુખ્યમંત્રી સમક્ષ તાજેતરમાં કરી છે.
- **કચ્છમાં કોરોનાએ જૂનો રેકોર્ડ બ્રેક કરી વધુ ૫૮ લોકોને કર્યા સંક્રમિત :** સરહદી કચ્છમાં કોરોના મહામારીએ બરાબરનું માથું ઊંચક્યું છે. દિન પ્રતિદિન કોરોનાના કેસમાં વધારો થઈ રહ્યો છે. કચ્છમાં કોરોના વિસ્ફોટ થયો હોય તેમ શરૂઆતથી લઈને અત્યાર સુધીના જૂના રેકોર્ડ બ્રેક કર્યા હતા અને વધુ ૫૮ લોકો તાજેતરમાં કોરોનાથી સંક્રમિત થયા હતા. મહામારીના સંક્રમણમાં સપડાયેલા કચ્છમાં બે મુખ્ય મથકો ભુજ અને ગાંધીધામમાં રાત્રિ કફરું પણ રાજ્ય સરકાર દ્વારા લગાવી દેવાયો છે. તે સાથે અન્ય શહેરો અને ગામોમાં સ્વૈચ્છિક નાઈટ કફરું, આંશિક રીતે બજારો બંધ વગેરેનો અમલ શરૂ થયો છે. જિલ્લામાં આ અહેવાલ સુધી કુલ પોઝિટિવ કેસનો આંક ૫,૫૨૫ થયો છે. જ્યારે જિલ્લામાં અત્યાર સુધી ૪,૮૬૬ દર્દીઓ સ્વસ્થ થઈ ચૂક્યા છે.
- **તાંઝાનિયાથી મુંદ્રા પોર્ટ પર આવી રહેલા ઇઝરાયલી જહાજ પર મિસાઈલ હુમલો :** આફ્રિકાના તાંઝાનિયાથી ભારતમાં મુંદ્રા પોર્ટ આવી રહેલા કન્ટેનર ભરેલા એમ.એસ.સી. લોરી નામના માલવાહક વ્યાપારી જહાજ ઉપર હુમલાની ઘટના બની છે. મધદરિયે દારેસલામ નજીક તાજેતરમાં આ હુમલાનો બનાવ બન્યો હતો. આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ઈરાન અને ઈઝરાયલ વચ્ચે વણસતા સંબંધો દરમિયાન સમુદ્રી જહાજ ઉપર થયેલા મિસાઈલ હુમલાની ઘટનાએ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ચકચાર સર્જી છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સમાચાર એજન્સી રયુટર્સના સમાચાર અનુસાર ઈરાન દ્વારા ઈઝરાયેલી સમુદ્રી જહાજ ઉપર બે મિસાઈલ છોડી હુમલો થયા બાદ જહાજની સપાટી ઉપર નુકસાન થયું હતું. જો કે, મશીન રૂમમાં વધુ નુકસાન ન હોઈ જહાજ નાસી

છુટવામાં સફળ રહ્યું હતું. હુમલાની આ ઘટના અંગે વધુ મળતી માહિતી અનુસાર, કન્ટેનર ભરેલું લોરી નામનું આ જહાજ ત્યાંની એક્સ.ટી. કંપનીની માલિકીની હોવાનું જાણવા મળ્યું છે. જો કે, મધદરિયે જહાજ ઉપર મિસાઈલ હુમલાના આ બનાવને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ચકચાર સર્જી છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા એજન્સીઓ એલર્ટ થઈ છે.

દરમિયાન, મુંદ્રા પોર્ટ ઉપર પહોંચેલા ઈઝરાયલી જહાજ ઉપર બનેલ મિસાઈલ હુમલાના આ બનાવ વિશે જાણકારી મેળવવા ભારતીય સુરક્ષા એજન્સીઓ પણ એલર્ટ થઈ હતી.

- **કચ્છના મોટા રણમાં પક્ષીઓની વસાહતમાં માનવોનું અમાનવીય કૃત્ય :** સુરખાબની જેમ ગુલાબી ધોમડો નામના પક્ષીઓ શિયાળામાં છેક યુરોપથી આવીને પાકિસ્તાન સરહદે મકરાનના કિનારે ઈંડા મૂકી બચ્ચા ઉછેર કરતા હોવાનું પક્ષીવિદ્ ડો. સલીમઅલીએ નોંધ્યું છે. અત્યાર સુધી કચ્છમાં આ પક્ષીઓ ક્યાં પ્રજનન કરે છે તેની ધારણાઓ કરતા કરતા પક્ષી શાસ્ત્રીઓ કચ્છમાં ભટકતા રહેતા હતા. પરંતુ આ વર્ષે પ્રથમવાર પક્ષીઓની મોટી વસાહત મોટા રણમાં જોવા મળી હતી. પરંતુ હાલે તેમના હજારો ઈંડાઓ અને પક્ષીઓની કત્લેઆમ કરાઈ હોવાનું બહાર આવતા ગુનેગાર સામે વાઈલ્ડ લાઈફ એક્ટ મુજબ ગુનો નોંધવામાં આવે તેવી માંગ ઉઠી છે. સારા વરસાદને કારણે કચ્છના રણમાં પાણી ભરાતા સુરખાબને ત્રણેક વાર બચ્ચાં ઉછેરવાની તક મળી હતી. ભરઉનાળામાં પણ રણમાં પાણી હોવાથી અહીં પક્ષીસૃષ્ટિ ફૂલીફાલી છે.

જાણીતા પક્ષીવિદ્ ડો. સલીમ અલીએ કચ્છમાં પક્ષીઓની ૩૫૦ ઉપરાંત જાતની યાદી નોંધી છે. જેમાં ઉત્સાહી નવા પક્ષી નિરીક્ષકોએ પર જેટલી નવી જાતનો ઉમેરો પોતાના અવલોકન દ્વારા કર્યો છે. હાલે કચ્છમાં પક્ષીઓનો આંકડો અવલોકન મુજબ ૪૦૦ને આંબી જાય છે. અલીએ નોંધ્યું કે ગુલાબી ધોમડો યુરોપથી આવીને પાકિસ્તાન સરહદે મકરાનના નિકારે બચ્ચા દેતા નોંધાયેલો છે. ત્યારે પેલીકન, સુરખાબ અને ઉલ્ટીયાંચના પ્રજનન બાદ કચ્છમાં ગુલાબી ધોમડોની પ્રજનન કોલોની વિકસવી તે જિલ્લા માટે અનન્ય ઘટના છે.

● કચ્છમાં સતત બે દિવસ કરા સાથે વરસાદ વરસ્યો : કચ્છમાં કમોસમી વરસાદના ઝાપટાનો દોર તાજેતરમાં યથાવત રહેવા પામ્યો છે. ભુજમાં જોરદાર ઝાપટું વરસ્યું હતું. તાલુકાના ભારાપર, ભુજોડી તથા અંજારને ખેડોઈ ગામે કરા સાથે વરસાદ પડ્યો હતો. માનકુવાના વાડી વિસ્તારમાં ટોર્નેડો જેવું વંટોળ રચાયું હતું. ભુજના અનેક વિસ્તારોમાં વીજ પુરવઠો લાંબા સમય સુધી બંધ રહેતા લોકો અકળાયા હતા. વેપારીઓને દુકાનો વહેલી બંધ કરવાની ફરજ પડી હતી. ચૈત્ર માસની કાળઝાળ ગરમીના માહોલ વચ્ચે ભયાઉ, રાપર પંથકમાં કમોસમી વરસાદ વરસ્યા બાદ સતત બીજા દિવસ સુધી વરસાદના હળવાથી જોરદાર ઝાપટાનો દોર યથાવત રહેવા પામ્યો હતો.

● ભયાઉના શિકારપુર ગામમાં ડૂબી જતાં એક જ પરિવારના ત્રણ બાળકોનાં મોત : ભયાઉ તાલુકાના શિકારપુર ગામ ખાતે તાજેતરમાં ત્રણ તરુણો નહાવા માટે નદીના પટમાં બનેલા ખાડાઓમાં કૂદકો લગાવી બેઠા હતા. ગેરકાયદેસર ખનીજ ખનન બાદ બનેલા આ ખાડાઓમાં છેલ્લા આઠેક માસથી પાણી ભરાયેલું પડ્યું છે, જેણે તરુણોમાં આકર્ષણ જગાવ્યું હતું. નહાવા પડ્યા બાદ આ તરુણો ખાડાના કાદવમાં ફસાયા હતા અને બહાર નીકળી શક્યા નહોતા અને મોતને ભેટ્યા હતા. એક જ પરિવારના આ પિતરાઈ ભાઈઓ આ રીતે ડૂબી જતાં ગામમાં અરેરાટી ફેલાઈ હતી, તો સમગ્ર પંથકમાં આ બાબતે વાત ફેલાઈ જતાં લોકોમાં ખનિજ માફિયાઓ પરત્વે તીવ્ર રોષની લાગણી પ્રગટી હતી.

(વર્તમાનપત્રો પર આધારિત)

રોગ અને સાવધાની....

- દરવાજાના બેલ, હેન્ડલ વગેરેને સીધો હાથ ના લગાડો.
- રૂમાલ કે ટીસ્યુ પેપર હાથમાં રાખીને કામ કરો.
- અન્ય સ્થળેથી આવતાની સાથે ઘરના ફર્નિચર, દીવાલ તથા અન્ય સાધનોને હાથ ધોયા વગર અડવું નહીં.
- સાધન - સામગ્રીને સેનેટાઈઝર વડે સાફ કરવા તથા તેની સપાટીને સાફ કર્યા પછી જ વાપરવા.
- હંમેશાં માસ્કનો ઉપયોગ કરો. જ્યારે માસ્ક કાઢો ત્યારે તેને સીધું જ ઢાંકણાવાળા ડસ્ટબીનમાં નાખો.
- હાથ ધોવામાં સમય, સાબુ કે સેનિટાઈઝરની કરકસર અથવા આળસ કરવી નહીં. કાળજીપૂર્વક હાથ ધોવા.
- આવીને ઘરના સભ્યોને મળતા પહેલાં બહારના કપડાં ધોવામાં નાખવા.
- બહારથી આવીને તુરત સ્નાન કરવું જરૂરી છે.

આ રીતે ભયમુક્ત અને સાવધાનીયુક્ત જીવન અગર જીવવામાં આવે તો અવશ્ય કોઈ પણ રોગના ભરડામાંથી બચી શકાય.

કોરોના સંક્રમણ માટે ઘરમાં નીચે મુજબ જરૂરી કીટ રાખી શકાય

- ★ પેરાસિટામોલ અથવા ડોલો 650 mg SOS
 - ★ બીટાડિન ગાર્ગલ - માઉથવોશ માટે.
 - ★ Tab Limcee 500 mg (દિવસમાં ૩ થી ૪ વાર ચૂસવાની). આ ખૂબ જ શક્તિવર્ધક છે અને ઈમ્યુનિટી વધારે છે. (વાયરસને અસક્રિય કરે છે.)
 - ★ Tab વિટામિન D3 60K - સપ્તાહમાં ૧ (૪ સપ્તાહ સુધી).
 - ★ Tab બી કોમ્પ્લેક્સ - તે સાથે મલ્ટી વિટામિન ટ્રેસ એલિમેન્ટ્સ... જેમ કે Neurokind Plus (દિવસમાં ૧. ૧૦ થી ૧૫ દિવસ). ઈમ્યુનિટી વધારે છે.
 - ★ નાસ લેવાની.
 - ★ પલ્સ ઓક્સિમીટર રાખવાનું
- વધુ જાણકારી માટે ડૉક્ટરની સલાહ લેવી.

રજૂઆતકર્તા : દિનેશ આર. મહેતા

કોરોનાના કેટલાક લક્ષણો....

કોરોના વાયરસનો આતંક દિવસે ને દિવસે વધી રહ્યો છે. ફરી એક વખત કોરોના પૂરઝડપે લોકોને પોતાનો શિકાર બનાવી રહ્યો છે. ખાસ વાત એ છે કે પહેલાની સરખામણીએ આ વખતે કોરોનાથી સંક્રમિત લોકોમાં સામાન્ય લક્ષણો જોવા મળી રહ્યા છે અથવા તો તેમનામાં કોઈ લક્ષણો જ જોવા નથી મળી રહ્યા. જો તમારી આસપાસ પણ આવા કોઈ સામાન્ય લક્ષણો અથવા જો એસિમ્ટોમેટીક હોવાની શંકા હોય તો સેલ્ફ આઈસોલેટ થવું વધારે યોગ્ય છે. પરંતુ સેલ્ફ આઈસોલેટ થવાની યોગ્ય રીત શું છે અને કઈ બાબતોનું ધ્યાન રાખવું તે જાણવું પણ ખૂબ જરૂરી છે.

કોરોના સંક્રમિત વ્યક્તિમાં નીચે મુજબના લક્ષણ દેખાય તો તાત્કાલિક ડોક્ટરનો સંપર્ક કરવો

- ★ શ્વાસ લેવામાં તકલીફ.
- ★ ઓક્સિજન લેવલ ઓછું થવું.
- ★ છાતીમાં દુઃખાવો.
- ★ હોઠનું ફિક્કા પડી જવું.
- ★ સરળ કામ કરવામાં તકલીફ.

સેલ્ફ આઈસોલેટ થવા માટેના જરૂરી નિયમો

- ★ પોતાને કોરોનાનો ચેપ લાગ્યો હોવાની જાણ થતાની સાથે જ પોતાને ૧૪ દિવસ માટે પરિવારના અન્ય લોકોથી અલગ રૂમમાં પોતાને સેલ્ફ આઈસોલેટ કરવા.
- ★ સેલ્ફ આઈસોલેશન દરમિયાન અલગ બાથરૂમનો ઉપયોગ કરવો તેમજ પોતાના વાસણો પણ અલગ જ રાખવા.
- ★ જો તમારા ઘરમાં એક જ બાથરૂમ હોય તો તેનો ઉપયોગ કરતા પહેલા ફેસ માસ્ક જરૂરથી પહેરવું. તેમજ તેનો ઉપયોગ કર્યા બાદ તેને ખૂબ સારી રીતે સાફ કરવું.
- ★ જો તમે તમારો રૂમ કોઈ અન્ય વ્યક્તિ સારે શેર કરતા હોવ તો તેમની સાથે પોતાનું સ્ટીમ, નેબ્યુલાઇઝર શેર ન કરવું.
- ★ કોરોના દર્દી માટે ઘરમાં અલગ અને હવા-ઉજાસવાળો રૂમ હોવો ખૂબ જરૂરી છે.

કોરોના સંક્રમણથી બચવા..... સાવચેતી રાખીએ

- માસ્ક પહેરો
- હાથ વારંવાર સાબુ કે સેનેટાઈઝરથી સાફ કરો તથા
- બે મીટરનું સોશિયલ ડિસ્ટન્સ રાખો.

કોરોના - વેક્સિન અભિયાનને સફળ બનાવો.

સ્વાસ્થ્ય માટે ધ્યાન આપશો....

બ્લડ પ્રેશર

- ૧૨૦ / ૮૦ - નોર્મલ
- ૧૩૦ / ૮૫ - નોર્મલ (કંટ્રોલ)
- ૧૪૦ / ૯૦ - થોડું વધારે
- ૧૫૦ / ૯૫ - ઘણું વધારે

ઓક્સિજન લેવલ

ઓક્સિજન - ઓક્સિમીટરથી ચેક કરતી વખતે...

- ૯૪ - નોર્મલ
- ૯૫ થી ૧૦૦ - ઓક્સિજન લેવલ સારું
- ૯૦ થી ૯૩ - ઓક્સિજન લેવલ થોડું ઓછું કહેવાય
- ૮૦ થી ૮૯ - ઓક્સિજન લેવલ ઘણું ઓછું (ડોક્ટરની સલાહ મુજબ હોસ્પિટલમાં દાખલ થવું પડે.)

પલ્સ

- ૭૨ પ્રતિ મિનિટ - (સ્ટાન્ડર્ડ) સારું
- ૬૦ થી ૮૦ પ્રતિ મિનિટ : નોર્મલ મધ્યમ
- ૯૦ થી ૧૨૦ : વધારે પલ્સ

ટેમ્પરેચર

- ડિજિટલ થર્મોમીટરથી ચેક કરતાં....
- ૯૨ - ૯૮.૬ F - નોર્મલ
- ૯૯.૦ F - થોડો તાવ
- ૧૦૦ F થી ૧૦૨ F - વધારે તાવ

HRCT અથવા ચેસ્ટ CT SCAN

1. HRCT Score : 0 - 8 (Mild infection)
2. HRCT Score : 9 - 18 (Moderate infection)
2. HRCT Score : 19 - 25 (Severe infection)

કોરોના વાયરસ

● સાવધાન રહો. ● સતર્ક રહો અને ● સુરક્ષિત રહો...
જયહિન્દ

બીજા માટે

છંદ બંધારણ : ગાલગા / ગાલગા / લગાગા / ગા

સારું સઘળું ન હો બધા માટે,
દર્દ થઈ ઊભરે ઘણાં માટે.
એ નિકટ હોત તો થતે સારું,
વાયદા હોત ના વફા માટે.
છું સમયનું વિહગ જઈશ ઊડી,
તુંય તરસશે પિંજરા માટે!
જળને જીવાડે જળપણું આવી,
ને જીવે જળ આ બુદબુદા માટે!
કોક અનુમાને જીવે, તો કોઈ,
તથ્યને રાખે જીવવા માટે
અધવચાળે આવી જે અટકે છે,
એ ન રસ્તો બને બીજા માટે!

કિંજલ પટેલ
માણાવદર

અવસર

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાગા, ગાલગા

પ્રીત અક્ષરમાં લખાવી જાણજે,
વિશ્વથી ખુદને બચાવી જાણજે.
દુશ્મનોનો દબદબો છે ચોતરફ,
દોસ્તથી નાતો નિભાવી જાણજે.
એકબીજાના સહારે ચાલજે,
જ્યોત નિરંતર જગાવી જાણજે.
અટપટા માર્ગે ન હિંમત હારજે,
શૌર્યથી માથું ઊઠાવી જાણજે.
ભાગ્યવશ અવસર મજાનો સાંપડે,
ભૂખ બીજાની બુઝાવી જાણજે.
જિંદગીને તું ચીતરવા ધાર તો,
રંગમાં પીંછી ડૂબાવી જાણજે.

રક્ષા ચોટલિયા 'ઘટા' - રાજકોટ
મો. ૭૬૦૦૩ ૮૨૫૮૭, ૮૫૧૧૯ ૦૩૨૦૧

કાવ્ય / ગદ્ય સૃષ્ટિ

હરિ આવો

(ગાન)

હરિ આવો અજવાળાં થઈને,
મારા અંતરમાં દીવાઓ થઈને.
હું તો જાજમની જેમ શ્વાસ પાથરું
સૂક્કાં પાંદડાંની જેમ જળમાં તરું.
મને ભાન ક્યાં છે તારી કૃપાનું,
હું તો જળમાં જ ખોબલા ભરું!
હરિ ચાલ્યા જતાં ના દૂર... દૂર
મને મારી આ ઓળખાણ દઈને...
હરિ આવો અજવાળા લઈને...
મને જીવતરનો ભાર બહુ લાગે,
મારું તન-મન બળે છે એક આગે.
થાય અંદરથી ભણકારો તારો,
જેમ મંદિરમાં ઝાલર છે વાગે.
હું તો પાછી ફરું છું દૂર જઈને,
ખૂબ થાકી છું એકલી રહીને.
હરિ આવો અજવાળાં લઈને....

દર્ષા ચૌહાણ - ભાવનગર
મો. ૯૪૨૮૧ ૮૩૧૧૮

ગામડું

દોડવા લાગી ગયું છે ગામડું,
શહેરને આંબી ગયું છે ગામડું.
ચાંદનીની શીતથી મોં ફેરવી,
વીજથી દાઝી ગયું છે ગામડું.
ચોક, ચોરો, પાદરો, પનઘટ થકી,
દૂર લ્યો, ભાગી ગયું છે ગામડું.
રોટલો, દહીં, દૂધ, ઘી ભાવે નહીં,
ફાસ્ટ ફૂડ ચાખી ગયું છે ગામડું.
બહાર ઓઢીને ફેરે ભભકા ભલે,
ભીતરે ભાંગી ગયું છે ગામડું.
પહોંચ્યે બારા આંધળા અનુકરણથી,
કેટલું હાંફી ગયું છે ગામડું.
સાવ ભોળુંભટ હવે ના માનશો,
અનુભવે જાગી ગયું છે ગામડું.

ડૉ. નટુભાઈ પ્ર. પંડ્યા - ભાવનગર
મો. ૯૪૨૭૫ ૫૮૦૫૩

આવું થાય કેમ?

જે ખોજની ધૂન હોય છે એ ખોજ દૂર જાય કેમ? યુગોથી રહ્યો પ્રયાસ એ જ નિષ્ફળ જાય કેમ? રાહ અને રાહબરની તલાશ ન પૂરી થાય કેમ? જિંદગીઓ કેટલીય વળી આમ વ્યર્થ જાય કેમ?

આયુષ્ય અને આરોગ્યની વૃદ્ધિની ખ્વાહિશ છે, નીત નવા રોગ સામે નીત નવા ઉપચાર છે; અપોષણ અને શોષણ થકી ગરીબો સપડાય છે, સર્વ સવલતો છતાં પણ અમીરો ય પટકાય છે.

સુખ અને સમૃદ્ધિ કેરી અજબની ખેવના રહી, એમની પ્રાપ્તિને કાજે દોડધૂપ વળી થાય છે; મળતું જ જાય છે ને મેળવાતું ય જાય છે, અભિપ્સા છતાં આ કેવીક જે ન સંતોષાય કેમ?

સુખની ય ખોજ છે ને શાંતિની પણ ઝંખના, ઝંખના ને ખોજ પાછળ જિંદગી વહી જાય છે; સાધનો ને સગવડોનો ઢગ સહુ ખડકી જ દીધો, છતાંય સુખશાંતિ આ વળી દૂર દૂર જાય કેમ?

જ્ઞાન વધ્યું, વિજ્ઞાન વધ્યું ને વધી વળી શોધખોળ, ઉપકરણો ને સવલતો સુખ સગવડ કાજેય વધ્યા; દુનિયા પણ એને લીધે બહુ સાંકડી થતી જાય છે, અંતર ઘટ્યું એક રીતે, તો ય અંતર વધે જાય કેમ?

અગવડો ઘટતી ગઈ ને સગવડો વધતી રહી, ઝુંપડા ત્યાગીને વળી મહાલયોએ વસતી રહી; એક નંબર બાજુ પરે ને બે નંબર વધતી રહી, પાર્થિવ આ પ્રગતિ પણ મન રાંક થાય કેમ?

ઈશ્વરની આ સૃષ્ટિ ને ઈશ્વરની જ છે પ્રકૃતિ, વળી એમની જ સંગ વિકસી માનવીય સંસ્કૃતિ; 'આરસી' લૂંટાતી જોતી ઈશ્વરની આ દેણગીને, સૃષ્ટિ જ્યાં લૂંટાય એ ઈશ્વરથી જ સહેવાય કેમ?

ઈશ્વરથી સહેવાય કેમ? ને ચૂપ જ રહેવાય કેમ? બાળસહજ ચેષ્ટા, પણ જોતાં જ વળી રહેવાય કેમ? પ્રગતિ ને વિકાસને નામે સૃષ્ટિ આ શોષાય કેમ? ઈશ્વરનો જ બાળ માનવ, સૃષ્ટિની સામે થાય કેમ?

'આરસી' શાહ - અમદાવાદ
ફોન : (૦૭૯) ૨૭૪૩ ૮૧૬૩

Enjoy... Math Calculations!

Husband borrowed Rs. 250 from wife.
After a few days, he again borrowed Rs. 250.

After few days she asked husband to return the money.

When asked, "How much?"

Wife said that he owes her Rs. 4100

On request, below is math given by wife.

1. Rs. 2 5 0

2. Rs. 2 5 0

Rs. 4 10 0

Husband is still finding the school, where she learned Maths.

Later :

Husband gave her Rs. 400 back and asked how much balance he has to pay back.

She wrote :

Rs. 4 1 0 0

Rs. 4 0 0

0 1 0 0

He gave back Rs. 100.

Both lived happily ever after.

Only Maths died...!

Wife must have been IAS topper.

Husband primary school teacher!

Nano Nine શબ્દ રમત તથા સુડોકુ

કોરોના સંક્રમણના ભારી પ્રકોપના પગલે હાલે -
Nano Nine શબ્દ રમત તથા સુડોકુનું પ્રકાશન શક્ય નથી. એટલે હાલના તબક્કે મોકૂફ રાખવામાં આવેલ છે. જેની નોંધ લેશો.

- સંકલનકર્તા : રજનીકાંત પારેખ

કેન્સરના દર્દીઓને લઈ જવામાં આવે છે.

જે રસાયણો અને પેસ્ટિસાઈડ જમીન, ભૂગર્ભ જળ અને આસપાસની હવાને ખરાબ કરે અને માટીમાં રહેલા કરોડો સૂક્ષ્મ જીવાણુઓનો નાશ કરે તેવા શાકભાજી અને અનાજ - કઠોળ આપણે ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં લઈએ? જરા વિચાર કરો... કે આપણો દેશ તો ખેતીપ્રધાન દેશ છે અને વર્ષોથી આપણાં પૂર્વજો ખેતી જ કરતા હતા અને તેમનું આયુષ્ય અને આરોગ્ય કેવું હતું? શું તેવું આરોગ્ય આપણી આજની જનરેશનનું છે? બિલકુલ નહીં... કારણકે આપણે સસ્તું અને કેમિકલવાળું અનાજ ઉપયોગમાં લઈએ છીએ અને પૂરતી માહિતીના અભાવે કૂપોષણવાળું અનાજ આપણા શરીરમાં પ્રવેશવા દઈએ છીએ. પછી જ્યારે જીવલેણ રોગ થાય ત્યારે બચાવેલા પૈસા ડોક્ટરને આપીને ગમે તે રીતે જીવ બચાવવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ. શું તમને ખબર છે કે કેમિકલવાળી ખેતી કરતો ખેડૂત પણ પોતાની ઉગાડેલી શાકભાજી અને અનાજ, પોતાના ઉપયોગમાં લેતા નથી અને પોતાના પરિવાર માટે અલગથી ધરું વાડિયું કરીને કેમિકલ વગરનું અનાજ અને શાકભાજી ઉગાડે છે??

હવે સમજવાની વાત એ છે કે આપણા પૂર્વજો અને વર્તમાન સમયની ખેતીમાં એવો તે શું બદલાવ આવ્યો કે ઓર્ગેનિક અને નોન ઓર્ગેનિક શબ્દ ચલણમાં આવી ગયો? ૧૯૬૦ અને ૧૯૭૦ના દસકમાં ભારતમાં ગરીબી રેખાની નીચે જીવતા લોકોની સંખ્યા વધારે હતી. પરંતુ સમગ્ર દેશમાં ક્યાંય પણ કેમિકલ અને પેસ્ટિસાઈડનો વપરાશ નહોતો થતો. તે સમયે ભારતમાં ગ્રીન રિવોલ્યુશનના નામે અને ઘઉંની નવી જાતોને ઈન્ટ્રોડ્યુસ કરવા માટે અમેરિકન અને બ્રિટીશ કંપનીઓ દ્વારા વિદેશી બિયારણ સાથે કેમિકલ ફાર્મિંગ અને પેસ્ટિસાઈડનો પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો અને ત્યારથી યુરિયા - ડીએપી અને રાસાયણિક દવાઓ, વિદેશી બિયારણો દ્વારા ખેતીની શરૂઆત થઈ. પાણીની અછત સર્જાઈ. ખેતીમાં નવા રોગો આવ્યા માટે જંતુનાશક દવાઓ આવી અને છેવટે આપણે ઓર્ગેનિકમાંથી નોન ઓર્ગેનિક બન્યા.

ત્યારબાદ હવે એ જ વિદેશી કંપનીઓએ આપણને એવું સમજાવવાનું ચાલું કર્યું કે ઓર્ગેનિક ખેતી કરો અને સર્ટિફિકેટ આપો તો જ તમારી ખેત પેદાશોને ખરીદીશું!! છે ને નવાઈની વાત? હવે આપણને આપણી સંસ્કૃતિ ભૂલાવી દઈ કેમિકલ ફાર્મિંગ કરવાનું વિદેશના લોકોએ શીખવાડ્યું. પછી એ જ લોકોએ આપણને ઓર્ગેનિક ખેતી કરવા માટે કહ્યું. આપણો ભોળો ખેડૂત છેતરાઈ ગયો અને આપણા સમાજના સુશિક્ષિત લોકો પણ હવે આપણા ખેડૂતને કહેવા લાગ્યા કે ઓર્ગેનિક સર્ટિફિકેટ આપો!!

આપણા શ્રી કચ્છી જૈન ભવન ખાતેથી જે કંઈ પણ વસ્તુઓનું વિતરણ થાય છે તેમાં કોઈ પણ પ્રકારના કેમિકલ કે પેસ્ટિસાઈડ વગરની ખેતીથી ઉત્પાદિત કરેલા અનાજ અને કઠોળ, સીધા ખેડૂત મિત્ર પાસેથી લેવાય છે અને આપ સુધી પહોંચાડાય છે. આપ સૌને નમ્ર વિનંતી છે કે એક સંકલ્પ લઈએ કે ઝેર ખાવું નથી અને ઝેર ખવડાવવું નથી અને નાના નાના ખેડૂતોને મદદ કરીએ. જેથી તેઓને સજીવ ખેતી (ઓર્ગેનિક) કરવા માટે પ્રોત્સાહન મળતું રહે અને આપણને પણ પૌષ્ટિક આહાર મળતો રહે.

જો આપ પણ કેમિકલ વગરના અનાજ અને કઠોળ ખરીદવા માંગતા હો, તો ગૂગલ લીંક દ્વારા આજે જ ઓર્ડર આપી શકો : <https://tinyurl.com/Kutchhi-Bhavan>

જે સભ્યો અમદાવાદમાં નથી રહેતા અને ખરીદી કરવા માંગતા હોય તો કુરિયર / ટ્રાન્સપોર્ટેશન ચાર્જિસ અલગથી આપીને પણ ઓર્ડર આપી શકે છે. કોરોનાનું સંક્રમણ ઓછું થાય પછી, કુરિયર વગેરેની તપાસ કરીને અમે દરેક સામાન આપ સુધી પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કરીશું. વધુ માહિતી માટે નીચે આપેલા ફોન પર વાત કરી શકો છો. રોહિતભાઈ : ૯૮૨૪૦ ૦૬૬૪૮, વિમેશભાઈ : ૯૮૭૯૧ ૧૦૪૬૭.

ઓર્ગેનિક અનાજ, કઠોળ અને પ્રાકૃતિક ખેતી માટે વધુ માહિતી મેળવવી હોય તો ચિંતનભાઈ (૯૮૨૫૦ ૦૭૩૦૮)ને વ્યક્તિગત મેસેજ કરી શકો છો.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલ ખાતે

અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા ૧૮ વર્ષથી

ઉપરના માટે વિના મૂલ્યે કોરોના રસીકરણ કેન્દ્ર

શરૂ કરવામાં આવેલ છે...

રસીકરણની ટીમ જોધપુર અર્બન હેલ્થ સેન્ટર પરથી આવે છે.

રસીકરણનો સમય :

સવારે ૧૦.૦૦ થી ૧.૦૦ સુધી

બપોરે ૨.૦૦ થી ૪.૦૦ સુધી

● સ્થળ ●

રસી લેવા આવનાર વ્યક્તિએ પોતાનું આધાર કાર્ડ અથવા પાન કાર્ડ સાથે રાખવું.

નવનીત મેડિકલ સેન્ટર

બીજો માળ, ગાલા હબ એનેક્ષ, ગાલા જિમખાના પાસે,

સાઉથ બોપલ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૮.

ફોન : ૯૮૨૪ ૮૮૦ ૩૦૩, ૯૮૨૪ ૮૮૦ ૪૦૪

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

પ્લાઝમા ડોનેટ કરવા અંગે....

આજના કોરોના મહામારીની પરિસ્થિતિમાં સમાજના યુવમાં ઇમરજન્સીમાં રોજ કોઈને પણ પ્લાઝમાની જરૂર પડે છે અને જેથી શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ અને “રેડ કોસ” સાથે મળીને ભવિષ્યમાં આપણા સમાજના સભ્યોને ઇમરજન્સીમાં દોડવું ના પડે તે માટે પ્લાઝમા બેંક તૈયાર કરવા માંગે છે.

પ્લાઝમા કોણ ડોનેટ કરી શકે?

૧. જે વ્યક્તિ ઓછામાં ઓછા ૧૪ દિવસ પહેલા કોવિડથી રીકવર થઈ હોય (રિપોર્ટ નેગેટિવ આવ્યો હોય.)
૨. જે વ્યક્તિની ઉંમર ૧૮ થી ૬૦ વર્ષ સુધીની હોય.
૩. વજન ૫૦ કિ.ગ્રા.થી વધારે હોય.
૪. રસીનો એકપણ ડોઝ છેલ્લા ૨૮ દિવસમાં લીધો ના હોય.
૫. કોઈપણ માતા પ્લાઝમા ડોનેટ કરી શકશે નહીં.

આપણા સમાજની કોઈપણ વ્યક્તિ કોવિડ સંક્રમણથી સાજા થયેલ હોય તેઓને નમ્ર વિનંતી કે આગળ આવો અને પ્લાઝમા ડોનેટ કરી બીજાની જિંદગી બચાવવામાં મદદરૂપ થાઓ.

હાલ તુરંતમાં પ્લાઝમા ડોનેટ કરવા ઇચ્છીત વ્યક્તિ નીચે મુજબ પોતાની વિગત મોકલી આપે.

૧. નામ
૨. ઉંમર :
૩. વજન :
૪. કોવિડ નેગેટિવ થયા તારીખ
૫. બ્લડ ગ્રુપ
૬. વેક્સિન લીધી છે : હા / ના
લીધી હોય તો તેની તારીખ :

ગમે ત્યારે પ્લાઝમા ડોનેટ કરવા માટે રેડકોસ સોસાયટી - પાલડી ખાતે જવાની તૈયારી હોય તે નામ લખાવે.

આપણા સમાજના સભ્યોની જ સેવા કરવાની છે.

ગમે ત્યારે ગમે તેને જરૂરિયાત ઉભી થઈ શકે છે.

- વધુ વિગત કે માહિતી માટે ફક્ત વોટ્સએપ •

- ★ કમલેશ બાબુભાઈ શાહ (સમ્રાટવાળા) : 98987 42624
- ★ ગિરીશ હીરજીભાઈ દેદિયા : 94292 09723
- ★ હીરેન (HK) શાહ : 98250 13715

— કન્વીનર, દેહદાન તથા ચક્ષુદાન સમિતિ

Donate Plasma

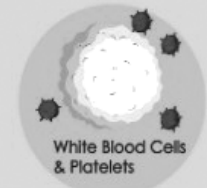

COMPOSITION OF BLOOD

Plasma

Plasma (55%)

White Blood Cells
& Platelets

White Blood Cells
& Platelets (4%)

Red Blood Cells

Red
Blood Cells (41%)

વર્ષ ૧૯૫૮થી આજા ભારતમાં લોજિસ્ટિક્સ સોલ્યુશન આપતી કંપની

800+
MODERN
VEHICLES

22
STATES+
4 UTs

650+
BRANCHES

અમારી વિશેષતાઓ - સિંગલ લિન્કો પ્લેટફોર્મ

- VT/VX ની ૬૫૦+ શાખાઓ
- ISO 9001:2015 પ્રમાણિત કંપની
- Robust Systems & Processes પર કાર્યરત
- Trace & Track Facility સાથે સંપૂર્ણ કોમ્પ્યુટરાઈઝ નેટવર્ક
- બુકીંગ થી ડિલિવરી સુધી સામાનને Complete Insurance Cover
- ૧૦ કિલોથી ફુલ ટ્રક લોડ સુધીના પાર્સલ સ્વીકારીએ છીએ
- ૧૦૦૦૦૦+ સંતુષ્ટ ગ્રાહકો
- Hard Freight Surface Transportation માં ૬ દાયકાનો અનુભવ
- રોડ, એર અને રેઈલ દ્વારા Door to Door Express Cargo
- વિસ્તૃત થઈ શકતી Supply Chain & Inventory Management

V-TRANS

Driving Excellence

Our other Divisions

V-Xpress
Safe and Reliable - For Your Peace of Mind

V-Logis
Warehousing & Inventory Management

Unit 6, Corporate Park, VN Purav Marg, Chembur, Mumbai, Maharashtra - 400071
Toll Free: 1800 220 180 / Website: vtransgroup.com / Email: info@vtransgroup.com
Download: V-Trans APP from Google/IOS

આ પુસ્તકોનાં
પ્રાપ્તિસ્થાન

ગૂર્જર
ગ્રંથરત્ન
કાર્યાલય

ગૂર્જર

સાહિત્યભવન

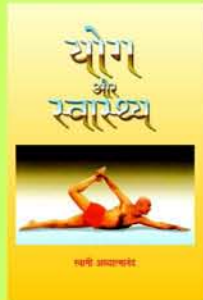
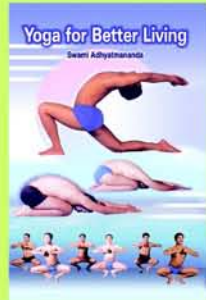
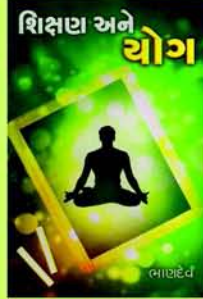
રતનપોળનાકા સામે, ગાંધી માર્ગ,
અમદાવાદ - 380 001
ફોન : 079-22144663.
e-mail : goorjar@yahoo.com

ગૂર્જર

સાહિત્ય પ્રકાશન

102, લેન્ડમાર્ક બિલ્ડિંગ,
ટાઈટેનિયમ સિટીસેન્ટર પાસે,
સીમા હોલની સામે, અમદાવાદ-15
ફોન : 26934340, મો. 9825268759
ઈમેલ : gurjarprakashan@gmail.com

કોરોના મહામારી સામે ધ્યાન-યોગ દ્વારા સામર્થ્ય કેળવો

ધ્યાન વિશે ચિંતન	શ્રી એમ. અનુ. નીતિન ભટ્ટ	200
યોગાસનો	ડૉ. જી. ટી. સરવૈયા	60
યોગવિદ્યા	અરુણ ઠાકર	280
યોગ એ જ જીવન	સ્વામી અધ્યાત્માનંદ	280
જીવનયોગ	સ્વામી અધ્યાત્માનંદ	150
યોગ અને આરોગ્ય	સ્વામી અધ્યાત્માનંદ	250
યોગ અને સ્વાસ્થ્ય	સ્વામી અધ્યાત્માનંદ	350
Yoga A way of life	Swami Adhyatmanand	300
Yoga for Better Living	Swami Adhyatmanand	125
Yoga and Health	Swami Adhyatmanand	300
યોગ ઓર સ્વાસ્થ્ય	સ્વામી અધ્યાત્માનંદ	180
શિક્ષણ અને યોગ	ભાણદેવ	75
યૌગિક શોધનકાર્ય	ભાણદેવ	100
યૌગિક બંધ અને મુદ્રા	ભાણદેવ	125
અંતરંગ યોગ	ભાણદેવ	150
સંપૂર્ણ પ્રાણાયામ	ભાણદેવ	400

તાજગી અને તંદુરસ્તીનો મેળાપ કરાવતું આરોગ્ય સાહિત્ય

બાળઆરોગ્ય વિશેનાં પુસ્તકો

ડૉ. હર્ષદ વી. કામદાર	
બાળકોની માવજત જાતે કરો	340
બાળકોમાં કાયમી શરદી અને ખાંસી	20
એલર્જીને ઓળખીએ	20
બાળકોને અપાતી આધુનિક રસીઓ	50
બાળકોમાં કાયમી ઝાડા અને તેના ઉપાયો	15
બાળકોની ઊલટીની સમસ્યા અને તેના ઉપાયો	15
બાળકની ભૂખ વધારવા શું કરશો ?	15

બાળકોમાં એલર્જીની તકલીફ	40
બાળકોમાં કિડનીના અને મૂત્રમાર્ગના રોગો	40
બાળકોને પડતી સામાન્ય તકલીફ	40
બાળકોની ઊંચાઈની સમસ્યા	15
બાળવિકાસ અને સંભાળ	35
બાળઆરોગ્યની વાતો	40

જનરલ આરોગ્ય વિશેનાં પુસ્તકો

ડૉ. મુકુંદ મહેતા	
હેલ્થ હાઇવે	400
આરોગ્યની આડી લીટી - સીધી લીટી	350
ફિટનેસ ફંડામેન્ટલ્સ	300
ફાઈન્ડ યોર ફિટનેસ	300

હેલ્થ-ટ્રિટ્સબિટ્સ	270
હાસ્યચિકિત્સા	5
ડૉ. પી. જી. શાહ	
એક્યુપંકચર (પુરસ્કૃત)	100
એક્યુપંકચર : ઓબેસિટીનો સચોટ ઇલાજ	50
એક્યુપંકચર : ઢીંચણના દુઃખાવાનો સચોટ ઇલાજ	50
એક્યુપંકચર : લકવાનો સચોટ ઇલાજ	50
એક્યુપંકચર	30
Acupuncture (અંગ્રેજી)	30
હોમિયોપેથિક સારવાર	60
હાર્ટએટેક : નિદાન અને સારવાર	12
ડાયાબિટીસ	10

If undelivered please return to :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,
નવચેતન હાઈસ્કૂલની સામે, પાલડી - એલિસબ્રિજ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭ ૮૮૯૨, ૨૬૫૮ ૧૫૦૧

To,

